

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění

Křesťanská výchova

**Nástin dějin piaristického řádu
s exkurzem do dějin piaristické rezidence v Kyjově**

Diplomová práce

Vedoucí práce: prof. PhDr. Miloslav Pojsl

Olomouc 2010

Jitka Obrová

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 10. dubna 2010

Jitka Obrová

OBSAH

ÚVOD	4
1 PIARISTICKÝ ŘÁD	6
Vznik a počátky piaristického řádu	6
Duchovní poslání	11
Josef Kalasanský	14
2 PŘÍCHOD PIARISTŮ DO ČESKÝCH ZEMÍ A NA MORAVU	19
Mikulov	19
Strážnice	27
3 PIARISTICKÁ REZIDENCE V KYJOVĚ	33
Uvedení a působení piaristů v Kyjově	34
Školství	42
Knihovna	59
ZÁVĚR	64
ANOTACE	66
RESUMÉ	67
PRAMENY A LITERATURA	70
SEZNAM ZKRATEK	74
PŘÍLOHY	75

ÚVOD

Řád chudých řeholních kleriků zbožných škol Matky Boží, zkráceně *piaristé*, je katolickým církevním řádem, jehož hlavním posláním je bezplatná výchova chudé mládeže. Členové řádu skládají kromě tří obvyklých slibů (chudoby, čistoty a poslušnosti) ještě čtvrtý slib, že budou křesťansky vychovávat děti a mládež. Počátky řádu jsou spojeny se jménem svého zakladatele, sv. Josefa Kalasanského. Od uznání piaristů jako samostatného církevního řádu řeholních kleriků v roce 1621 začalo jeho rozšiřování po Itálii i do ostatních částí Evropy. Nejdříve se v roce 1631 piaristé usadili na Moravě, kde vytvořili v roce 1634 první zaalpskou provincii. V současné době působí po celém světě přibližně 1500 piaristů. Jejich působení ve školství je ceněno zvláště kvůli tradici řádu a zároveň i proto, že se piaristé dovedou přizpůsobit požadavkům na soudobé vzdělávání a využívají často nejnovější prostředky ve výuce. Věnují se především výuce na základních a středních školách téměř všech typů. V České republice působí piaristé v současnosti pouze na jediném místě - ve Strážnici.

Piaristé během více než třístaletého působení v našich zemích vychovali a vzdělali celé generace mladých lidí. Jejich školami prošla řada pozdějších vynikajících osobností české vědy a kultury. Kromě vlastní pedagogické činnosti se piaristé ve svých školách věnovali řadě dalších aktivit: hudbě, divadlu, deklamacím, disputacím, kazatelství, katechezi či knihovnictví. Svojí všestranností, skromností a vážností si získali oblibu i úctu a svým působením výrazně ovlivnili vzdělanost širokých vrstev obyvatel v našich zemích.

Cílem diplomové práce je připomenout záslužnou činnost piaristů v naší zemi. O působení piaristů ve velkých kolejích Čech, Moravy a Slezska toho víme relativně hodně, proto k dokreslení dějin tohoto významného řádu zajisté přispěje zmapování situace menších rezidencí. Autorka diplomové práce se proto zaměřila na dějiny piaristické rezidence v Kyjově. Téma piaristického školství a křesťanské výchovy dětí a mládeže je autorce velmi blízké, nakolik působí v kyjovské farnosti již po několik let jako katechetka a vedoucí schůličky v rámci farního společenství. Piaristický řád je autorce diplomové práce blízký i osobně neboť své dětství prožila v blízkosti piaristické koleje v Nitře, odkud pochází její rodina.

V dějinách školství je piaristický řád nesmazatelným fenoménem, kterým se zabývá celá řada badatelů. Proto je i bibliografie k dané tématice, jak lze vidět ze

závěrečného seznamu, zevrubná a obsáhlá. Základní přehled o působení piaristů v našich zemích autorka čerpala z publikace *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631-1950*.¹ Mnoho informací, týkajících se historie jednotlivých piaristických kolejí a ústavů, můžeme nalézt v regionálních občasnicích, časopiseckých či sborníkových pracích celé řady autorů, jmenovitě Zubra, Bombery, Filipa, Bartůška, Svátka, a dalších. Historiografií jednotlivých členů řádu se u nás zabývá především Václav Bartůšek. Kniha Augustina Neumanna *Piaristé a český barok* přináší množství poznatků, jež autor načerpal při svém studiu generálního řádového archivu v Římě. Podnětné informace o piaristickém školství autorka čerpala ze Spáčilovy studie.²

O působení piaristů v Kyjově existuje v regionální literatuře několik zmínek, blíže se však historiografií kyjovské piaristické rezidence v současné době zabývá Ester Vratislavská. Díky podnětné a obětavé spolupráci s touto pracovnící Vlastivědného muzea v Kyjově získala autorka diplomové práce klíčové informace o dějinách piaristické rezidence v Kyjově a o důležitých událostech tohoto řádu, který formoval kyjovskou mládež a dával naději na vzdělání i chudším dětem. Piaristická rezidence v Kyjově nebyla velická, počet žáků se držel průměrně okolo 150. Podmínky zde nebyly vždy vyhovující, studenti mnohdy sdíleli osud se svými učiteli v nepohodlných prostorách ještě nedostavěných částí obydlí. Na dějinách tohoto ústavu se promítala ekonomická, politická i správní situace celé monarchie.

Autorka diplomové práce je přesvědčena o tom, že odkaz piaristů je stále živý, podnětný a inspirující nejen pro další badatele, ale především pro všechny vychovatele, učitele, kněze, rodiče a všechny ty, kterým leží na srdci osudy mladých lidí a kteří se chtějí stát dobrými vychovateli.

Autorka děkuje vedoucímu práce, prof. PhDr. Miloslavu Pojslovi, za odborné vedení práce. Rovněž děkuje Mgr. Ester Vratislavské za laskavou spolupráci, za zapůjčení velkého množství odborné literatury, za odborné konzultace a podnětné rady. Autorka rovněž děkuje PhDr. Václavu Bartůškovi za poskytnutí cenných rad i za zaslání literatury ze své autorské dílny. V neposlední řadě autorka s vděkem děkuje své rodině, především manželovi a dětem za pochopení, s kterým ji umožnili pracovat na předkládaném díle a zdárně jej dokončit.

---

¹ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631-1950*. Prievidza, TEXTM, 1992.

² SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP

1 PIARISTICKÝ ŘÁD

Důležité místo v církevní obnově, následující po Tridentuském koncilu, zaujímají nové řeholní útvary.³ Tyto byly plodem reformy potridentské a samy se v brzké době osvědčily jako nové reformní síly. Nové řeholní útvary se liší v mnohém od řeholí středověkých, a to jak svým účelem, tak svou organizací. Jejich organizace má formu kongregace v novém specifickém smyslu slova. Na rozdíl od řádů ve vlastním smyslu řeholní útvary nemají klauzury a místo slavných slibů její příslušníci skládají tzv. *vota simplicia*.⁴ Proto kongregace jsou pohyblivější nežli řád, a tato organizační forma znamenala očividné přispůsobení individuálním potřebám doby.

Kongregace, založené v době potridentské, (např. theatini, somaskové, pavlíni, oratorium sv. Filipa Neri, kamilliáni, aj.) se věnovaly buď výchově a vzdělání kléru a mládeže nebo náboženské a charitativní práci mezi prostým lidem. Všechny nové řehole předstihly univerzálním významem především dva řády: jezuitský, založený baskickým rytířem Ignácem z Loyoly a piaristický, jehož zakladatelem je aragonský kněz Josef Kalasanský. Piaristé vzali si za úkol výchovu a vyučování mládeže, hlavně nižších společenských tříd a tomuto řádu budou věnovány následující kapitoly.

Vznik a počátky piaristického řádu

Piaristický řád se vyvinul ze školského bratrstva sv. Josefa Kalasanského, které působilo v Římě od roku 1597. Tehdy zakladatel a první generál řádu, španělský kněz Josef Kalasanský, požádal papeže Klementa VIII. o povolení, aby směl otevřít školu, která by se věnovala základní výchově chudé římské mládeže. V Římě, kam přišel již v roce 1592, se Josef Kalasanský téměř na každém kroku setkával s velkým množstvím opuštěných dětí chudých rodičů, kteří neměli prostředky, aby poskytli svým dětem alespoň základní školní vzdělání. Josef Kalasanský věděl, že naprostý nedostatek výchovy by negativním způsobem ovlivnil další život těchto dětí. Vypuknutí moru v Římě v roce 1596, kdy se počet opuštěných dětí ještě zvýšil, urychlilo Kalasanského

---

Olomouc, 1969.

³ Tridentuský koncil (1545-1563), 19. ekumenický, zasedal v italském Trentu (lat. Tridentum), probíhal ve třech oddělených zasedáních za předsednictví tří papežů: Pavla III., Julia III. a Pia IV. Koncil jasně vymezil katolickou nauku o spáse a ospravedlnění, o svátostech a určil biblický kánon proti reformaci. Zasadil se rovněž o sjednocení liturgie v římsko-katolické církvi.

⁴ *Vota simplicia* - slib chudoby, čistoty a poslušnosti.

rozhodnutí pomoci. Nejprve žádal rodiče, aby své děti posílali do školy, vždy se však setkával s odpovědí, že rodina nemá dostatek peněz na vlastní obživu, natož pak na zaplacení školného. Proto se Josef Kalasanský snažil pomoci mnoha rodinám ze svých vlastních prostředků,⁵ když však viděl, že jeho pomoci bylo ve většině případů použito k jinému účelu, pokusil se o jiný způsob řešení. Požádal učitele římských škol, aby chudé děti vyučovali na svých školách bezplatně, ti to však odmítli bez zvýšení platu. Josef Kalasanský se tedy následně pokusil vyjednat na římském městském úřadě zvýšení platu učitelům, aby chudina nemusela za výuku platit nebo navrhol, aby byly zřízeny zvláštní školy pro chudé děti. Město však nemělo dostatek finančních prostředků, aby této žádosti mohlo vyhovět. Proto se Josef Kalasanský ještě obrátil o pomoc k jezuitskému řádu, i zde byl však odmítnut z důvodu, že řádová pravidla zakazovala přijímat do jezuitských škol chlapce, kteří neovládali základy latiny.⁶

Josef Kalasanský, který již neviděl jiné východisko, rozhodl se společně se svými přáteli otevřít vlastní školu pro chudé děti a proto předložil v roce 1597 papeži Klementu VIII. svůj návrh. Papež tento návrh ochotně schválil, povolil zřízení školy a slíbil ochranu a pomoc. Škola, v níž vyučoval Josef Kalasanský se svými třemi přáteli bez nároku na odměnu, byla otevřena na podzim roku 1597 a byla nazvána školou pobožnou. Žáci se v ní učili číst, psát, počítat a základy latiny a náboženství.⁷ Tato první bezplatná škola byla zřízena v římském Trastevere v domě poblíž kostela sv. Doroty u Septiniánské brány.⁸ Po počátečních obtížích, kdy někteří ze spolupracovníků opustili školu z důvodu nedůvěry ve zdar započatého díla, přišli však na jejich místo noví a také počet žáků se značně zvyšoval. Záhy již kapacitně nestačily dva domky u sv. Doroty, proto byly v roce 1598 získány v sousedství další dva nové domy a přibýlo též několik učitelů. Škola, vedená Josefem Kalasanským, vyvolala však odpor městských učitelů, kteří v ní viděli konkurenci a příčinu snížení svých příjmů. Jejich útoky přiměly papeže k vykonání apoštolské vizitace, jejíž výsledkem bylo uznání správnosti a potřebnosti této školy, takže byla přijata pod ochranu papežské stolice.⁹

Svatý Josef Kalasanský rád označoval za začátek svého díla svatý rok 1600, kdy

---

⁵ Finančně vypomohl asi stovce rodin.

⁶ SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 11.

⁷ Tamtéž, s. 12.

⁸ BARTUŠEK, V.: *Dějiny a historiografie piaristického řádu z hlediska rekatolizace v českých zemích*. ČMM 116, 1997, s. 441.

⁹ SPÁČIL, V. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 13.

v únoru tohoto roku byla škola přenesena na výhodnější místo v Campo dei Fiori,¹⁰ protože budovy nestačily pojmout stále zvětšující počet žáků, jichž bylo v roce 1601 již 600. Současně v roce 1600 povolil papež Klement VIII. na žádost Josefa Kalasanského, aby dosud volný spolek učitelů, seskupených kolem Josefa Kalasanského, byl přeměněn v pevnější spolek kněží, kteří se měli věnovat výchově chudé mládeže. Josef Kalasanský byl jmenován jejich představeným a prvním prefektem pobožných škol.¹¹ V této době měl již jedenáct spolupracovníků.¹²

Jelikož počet žáků se neustále zvyšoval,¹³ změnila škola několikrát své místo. Naposled byla přenesena v roce 1612, kdy Josef Kalasanský za pomoci četných příznivců a některých kardinálů zakoupil v sousedství kostela sv. Pantaleona ve středu města palác, dal jej upravit na učebny, které brzy navštěvovalo na 1200 hochů.¹⁴ Úspěchy a zásluhy pobožných škol přiměly papeže Pavla V., aby na žádost Josefa Kalasanského potvrdil spolek zbožných škol a spojil ho s kongregací řeholníků Matky Boží z Lukky (*Congregatio clericorum regularium Matris Dei de Lucca*).¹⁵ Přitom stanovil, že žáky těchto římských piaristických škol mohou být pouze chudí, kteří předloží potvrzení o chudobě.¹⁶ Vlastní výuka měla být bezplatná, bez nároku na odměnu. Toto spojení však bylo jen dočasné, protože v roce 1617 stejný papež osamostatnil dosavadní sdružení na paulánskou kongregaci chudých zbožných škol Matky Boží (*Congregatio Paulina pauperum Matris Dei Scholarum Piarum*).¹⁷ Členové této kongregace byli povinni skládat kromě obvyklých tří jednoduchých slibů¹⁸ ještě čtvrtý, kterým se zavazovali k bezplatnému vyučování chudé mládeže. Josef Kalasanský byl při této příležitosti jmenován generálním prefektem pobožných škol. Papež mu též povolil, aby sepsal pro svou kongregaci konstituce, podle nichž by se členové řídili. Po zvyku augustiniánů změnil Josef Kalasanský své jméno na *Josephus a Matre Dei* a spolu s ním si změnili svá jména i ostatní členové kongregace.

---

¹⁰ GINER, S., VILA, C., CUEVA, D., FAUBELL, M., ASIAIN, A., AUSENDA, G.: *Piaristický řád. Jeho existence a historie*. Kalasanská edice, 1978.

¹¹ Podle papežova nařízení bylo od tohoto roku vypláceno pobožným školám každoročně 200 scudů.

¹² SPÁČIL, V. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 13.

¹³ V roce 1606 jich bylo víc než tisíc.

¹⁴ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631-1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 3.

¹⁵ Na základě breve *Inter pastoralis* ze dne 14. ledna 1614. SPÁČIL, V. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 13.

¹⁶ Chudobu písemně potvrdil farář nebo zpovědník.

¹⁷ Dekretem breve *Ad ea per quae* ze dne 6. března 1617. Tamtéž, s. 14.

¹⁸ Viz pozn. pod čarou č. 4.

Vznik řádu v pravém slova smyslu se uskutečnil o čtyři roky později, kdy konstituce, sepsaná zakladatelem, potvrdil papež Řehoř XV. Stalo se tak na základě breve „*In supremo apostolatus*“ ze dne 18. listopadu 1621.¹⁹ Dosavadní kongregace tak byla povýšena na řeholní řád - ordo - se slavnými sliby. Potom šly události rychle za sebou. Nový řád, nazvaný nyní *Religio clericorum Regularium Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum* a jeho výsady stvrdil papež nově vydanou konstitucí již v lednu následujícího roku.²⁰ Prvním generálem řádu byl jmenován Josef Kalasanský dne 28. dubna 1622²¹ a to na dobu devíti let, přičemž vedení řádu měl vykonávat společně s radou čtyř asistentů. Členové řádu byli nyní povinni skládat slavnostní sliby, jak tomu bylo u jiných řádů. Současně navíc v říjnu téhož roku nabyli taková privilegia a výsady, jakým se těšily žebravé řády.²² V září 1623 byl pak novému řádu piaristů dán k užívání kostel sv. Pantaleona. Uvedené výsady byly v dalších letech ještě zvýšeny, současně zřizované piaristické školy byly vzaty pod papežskou ochranu a v roce 1632 papež Urban VIII. jmenoval Josefa Kalasanského doživotním generálem.²³

Zdálo se, že nadešla doba pro příznivý vývoj řádu. První komunity vznikaly nejen v Itálii, ale i za Alpami ve střední Evropě. Významným pro řád se stal rok 1631, kdy piaristé překročili hranice Itálie. První mimoitalská kolej byla zřízena v Mikulově na Moravě, poté ve Strážnici a v Lipníku. Tak byl položen základ k prvním mimoitalským komunitám, které utvořily v roce 1634 novou provincii zvanou Germania, která se posléze rozšířila do Polska a do Uher.

Zdárný a rychlý rozmach řádu byl však přerušena hlubokou krizí ve 40. letech 17. století, která hrozila zánikem řádu. Největším nebezpečím pro řád byly vnitřní neshody, které propukaly intrikami některých ctižádostivých členů řádu proti generálovi a zakladateli Josefu Kalasanskému, který byl nakonec sesazen z úřadu.²⁴ Nebyly to však

---

¹⁹ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631-1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 3.

²⁰ Jednalo se o breve Řehoře XV. *Sacri apostolatus ministeri* ze dne 31. ledna 1622. Tamtéž, s. 3.

²¹ SPÁČIL, V. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 14.

²² Na základě papežského dekretu *Ad uberes fructus* ze dne 15. října 1622. GINER, S., VILA, C., CUEVA, D., FAUBELL, M., ASIAIN, A., AUSENDA, G.: *Piaristický řád. Jeho existence a historie*. Kalasanská edice, 1978, s. 3.

²³ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631-1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 3. GINER, S., VILA, C., CUEVA, D., FAUBELL, M., ASIAIN, A., AUSENDA, G.: *Piaristický řád. Jeho existence a historie*. Kalasanská edice, 1978, s. 3. SPÁČIL, V. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 13-14.

²⁴ Podrobněji o vnitřních rozporech viz ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631-1950*. Prievidza, TEXTM 1992, s. 4-5. GINER, S., VILA, C., CUEVA, D., FAUBELL, M., ASIAIN, A., AUSENDA, G.: *Piaristický řád. Jeho existence a historie*. Kalasanská edice, 1978, kapitola *Vnitřní nepokoje*.

jenom interní neshody mezi členy nově vzniklého řádu, vše mělo hlubší pozadí. Existence tohoto řádu byla totiž nepříjemná nejenom světským učitelům, nýbrž i mocnému řádu jezuitů, který v piaristech viděl velkou konkurenci. Byla nařízena vizitace řádu, jejíž výsledek vyzněl pro řád katastrofálně: Brevem papeže Inocence X. ze dne 16. března 1646²⁵ byl řád zrušen, zbaven všech svých privilegií a přeměněn v pouhý spolek pobožných škol, který byl přiřčen ke kongregaci sv. Filipa Neri. Piaristé pokračovali však i nadále v činnosti, kterou si vytkli za úkol, ve výchově mládeže. Jejich horlivost byla záhy odměněna, neboť brzy po smrti zakladatele a prvního generála řádu došlo k obratu. Papež Alexandr VII. povýšil spolek kněží opět na samostatnou kongregaci²⁶ a novou etapu otevřel papež Kliment IX., který povýšil kongregaci opět na řád²⁷. Tím byl obnoven stav z roku 1621. Řád byl tehdy v mohutném rozkvětu, čítal 8 provincií, 56 komunit a 726 řeholníků.²⁸

Od mateřské provincie Germania se v dalších etapách začaly odštěpovat další celky, většinou totožné s většími správními jednotkami (provincie polská, uherská, litevská apod.). Samotná provincie Germanie se v polovině 18. století rozdělila na dvě provincie: česko-moravsko-slezskou a rakouskou. Od počátku 18. století je řád rozšířený i ve Španělsku. Největších změn doznaly hranice jednotlivých piaristických provincií po 1. světové válce, kdy vznikla např. česko-moravská, slovenská nebo rumunská provincie. Koncem 19. století pronikli piaristé do Ameriky (Chile, Argentina, USA) a počátkem 20. století na Kubu. Ve druhé polovině 20. století působí piaristé také v Mexiku, Japonsku a v africkém Senegalu. Od 19. století působí kongregace vzniklé na základě kalasanské spirituality, např. piaristky nebo kalasantini pro dělnickou mládež (v Rakousku).²⁹ Dnes působí po celém světě na 1500 piaristů.

---

²⁵ SPÁČIL, V. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 15. ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631-1950*, s. 5.

²⁶ Brevem *Dudum felicitit recordationis* z 24. října 1656. ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631-1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 5.

²⁷ Brevem *Ex injuncto Nobis* ze dne 23. října 1669. Tamtéž, s. 5.

²⁸ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631-1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 4-6. SPÁČIL, V. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 15-17.

²⁹ BARTUŠEK, V.: *Prameny a literatura pro poznávání života členů řádu piaristů a předpoklady pro vznik náhodných mystifikací v jejich biografii pro období 17. a 18. století ve střední Evropě*. Koncept

Duchovní poslání

Řád piaristů je spolu s dalšími řeholními rodinami součástí jedné velké rodiny Boží Církve. Oficiální název řádu zní latinským církevním názvem *Ordo Clericorum Regularium Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum*, česky *Řád chudých řeholních kleriků zbožných škol Matky Boží*, zkráceně *Řád zbožných škol* nebo také *piaristé*.³⁰

Specifickým posláním této řehole je integrální výchova dětí a mládeže, zvláště chudé, tak jak to nařizují zakládající dokumenty papeže papeže Pavla V.³¹ a Klementa XII:³² „*Posláním naší řehole bude tedy učit děti od základů číst, psát počítat, učit je latinu, ale především je naučit zbožnosti a křesťanské nauce*“ (sv. Josef Kalasanský).³³ Základní motto řehole, které zakladatel vyjadřoval vícero způsoby, zní „*In Dei laudem et proximorum utilitatem*“ (*K oslavě Boží a pro dobro bližních*). V současnosti používají piaristé spíše heslo, opírající se o tradice řádu: „*Zbožnost a vzdělání*“ nebo „*Zbožnost a věda*“.³⁴

Praktickému zaměření řádového účelu odpovídá také jednoduchá organizace. Nejvyšším představeným je řádový generál, který sídlí v Římě. Jemu podléhají provinciálové, tj. představení jednotlivých provincií. Provinciál stojí v čele veškerých kolejí ve své provincii, jejichž představení se nazývají rektoři. Jim ku pomoci bývají někdy voleni asistenti, zatímco školy řídí prefekti. V každé provincii pak bývá jedna kolej určena k výchově noviců.³⁵

Členové řádu skládají slavné sliby a žijí zasvěceným způsobem života, který připodobňují evangelijnímu stylu, jež přijal za vlastní sv. Josef Kalasanský. Vstupem do řádu přijímá člen této řehole závazek osvojit si ty ctnosti, které pomáhaly Josefu Kalasanskému dosáhnout svatosti, totiž: lásku a úctu ke Kristu ukřižovanému, lásku k dětem a mladým lidem, hlubokou pokoru, jednoduchý způsob života a služby, trpělivost, respekt k druhým lidem, věrnost Církvi a Svatému otci, touhu po dokonalosti

---

k nahlédnutí s laskavým svolením autora.

³⁰ Italsky Scolopi, španělsky Escolapios, německy Piaristen, polsky Piarzy, slovensky Piaristi.

³¹ Viz kapitola Vznik a počátky piaristického řádu.

³² Na základě breve *Nobis quibus* ze dne 1. května 1731 získali piaristé právo vyučovat také vědám vyšším, přijímat žáky bez rozdílu stavu a zřizovat koleje pro všechny. SPÁČIL, V. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 17.

³³ Dostupné na Internetu: http://www.piaristi.sk/Rehola_Piaristov (cit. 23.10.2008).

³⁴ Dostupné na Internetu: http://www.piaristi.sk/Rehola_Piaristov (cit. 23.10.2008).

³⁵ Konštitúcie a Reguly Rádu Zbožných škol, bod 15.

v životě a službě, vynalézavost ve výchově.³⁶

Řád uctívá Přeblahoslavenou Pannu Marii, Matku Boží Zbožných škol, jako hlavní patronku a jméno Panny Marie má i ve svém názvu. Vyjádřením tohoto názvu a patronátu je znak řádu, který je používán od nejrannějších počátků zbožných škol. Znakem řádu je v červeném poli umístěný zlatý monogram MA (Maria), nad ním se nachází koruna s prostupujícím křížkem a pod monogramem jsou umístěny řecké litery MP OY (Métér Theú, Matka Boží). Vše je provázeno třemi hvězdami a vloženo do plamenné aureoly.³⁷

Piaristé odvozují důvod své existence z účasti na evangelizačním poslání, které mu světila Církev, proto vše, co souvisí s výchovou mládeže, považují za vlastní svému povolání křesťanských vychovatelů: „*Piaristická výchovná činnost je specifickou podporou evangelizace. Vždyť úlohou evangelizace je zevnitř přetvářet proces pozdvihování člověka tak, aby se vědomí jednotlivců a společnosti formovalo podle evangelia a vytvářela se syntéza kultury a víry, přičemž se evangelium v žádném případě nemůže podřídit kultuře.*“³⁸

Výchovný ideál Kalasanského vycházel z humanismu a zdůrazňoval rozum a lidskou vůli. Cílem výchovy je všestranné formování člověka tak, aby žáci milovali a hledali pravdu, aby jako schopní budovatelé Božího království spolupracovali při výstavbě lidštějšího světa a aby dokázali sladit svůj život s vírou, kterou vyznávají: „*Výchovnou činností se snažíme dosáhnout, aby se náš chovanec stal schopným přiměřeně, a jako slušný člověk, uspokojovat všechny svoje potřeby a oprávněné touhy, a taktéž zapojit své síly do budování spravedlivější společnosti. Naše výchova se tedy snaží připravit ho tak, aby se mohl svobodně, účinně a zodpovědně zapojovat do*

³⁶ Konštitúcie a Reguly Rádu Zbožných škol, body 35, 36.

³⁷ JIRÁSKO, L.: *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Klášter premonstrátů na Strahově, 1991, s. 81. SVÁTEK, J.: *Organizace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy*. Zvl. příloha k sborníku archivních prací 20, 1970, s. 573.

³⁸ Konštitúcie a Reguly Rádu Zbožných škol, bod 98.

politického života.³⁹ S maximálním respektem vůči chovancům je budeme vést k osobnímu setkání s Kristem. Evangelijní nauku jim budeme hlásat postupně podle stupně vývoje osobnosti a konkrétních osobností.⁴⁰ Naše svěřence musíme vychovávat tak, aby měli úctu vůči všem přirozeným i nadpřirozeným hodnotám a zvláště jim vštěpovat úctu vůči důstojnosti lidské osoby a taktéž my sami budeme při výchově dětí tuto posvátnou úctu vždy zachovávat.⁴¹

Řád zbožných škol, „svěřený do ochrany Přeblahoslavné Panny Marie, matky a vychovatelky Krista, stoletími osvědčený a citlivě reagující na potřeby a požadavky lidí, i v dnešní době nalézá své poslání v Církvi a usiluje vytvářet svět spravedlivější a přátelštější“. Můžeme jej nalézt všech kontinentech: V Evropě působí piaristé v Itálii, Rakousku, Polsku, Španělsku, Maďarsku, Slovensku, Bělorusku, na Ukrajině, v Čechách (Strážnice) a ve Francii. V Asii působí piaristé v Japonsku, Indii a na Filipínách. V Africe působí piaristé v Senegal, Guinei, Kamerunu, na Pobřeží Slonoviny, v Gabunu a nově též na ostrově Madagaskar. Na Americkém kontinentě působí piaristé v Kanadě, USA, Mexiku, Kostarice, na Kubě, v Nikaragui, Porto Ricu, Dominikánské republice, Argentině, Bolívii, Chile, Kolumbii, Ekvadoru a ve Venezuele.⁴² Na všech těchto místech pracují piaristé s mladými lidmi a pomáhají jim poznávat Boha i svět. Věnují se dětem a mládeži ve farnostech a ve státních školách, kde vyučují náboženství. Po celém světě je najdeme ve farnostech, v misijních stanicích, ve střediscích pro děti a mládež a ve školách ať již státních nebo církevních, a to od mateřských školek až po univerzity.⁴³

Piaristé jsou všude tam, kde jsou mladí lidé. Jako spolupracovníci Boží pečují o tyto mladé lidi a snaží se z nich po vzoru svého zakladatele Josefa Kalasanského vychovat lidi, kteří se budou snažit budovat svět s lidskou tváří, kteří se nebudou stydět za svou víru, kteří budou svobodní a budou toužit po spáse duší. Piaristé ukazují Evangelium Ježíše Krista ve světle vzdělávání a kultury.

---

³⁹ Konštitúcie a Reguly Rádu Zbožných škol, bod 100.

⁴⁰ Konštitúcie a Reguly Rádu Zbožných škol, bod 103.

⁴¹ Konštitúcie a Reguly Rádu Zbožných škol, bod 104.

⁴² Dostupné na Internetu: <http://www.pijarzy.pl/Pijarzy> na specie (cit. 23.10.2008).

⁴³ Dostupné na Internetu: <http://www.piarista.cz/Sv. Josef Kalasanský a piaristé> (cit. 21. 10. 2009).

Josef Kalasanský

Sv. Josef Kalasanský⁴⁴ se narodil v roce 1556/1557⁴⁵ ve španělské vsi Peralte de la Sal⁴⁶ jako nejmladší z osmi dětí. V době, kdy Kalasanský přichází na svět, je Španělsko zmítáno feudálními konflikty, rodovými spory a banditismem, na poli mezinárodním je století Kalasanského charakterizováno především šířením vlivu protestantismu, rivalitou španělsko-francouzskou a kolonizačními pokusy ze stran dalších evropských států.⁴⁷

Josef Kalasanský vyrůstal v prostředí vesnických hospodářů, náležejících ke střední společenské vrstvě. Jeho rodina byla finančně i majetkově zajištěna. Otec Don Pedro de Calasanz byl kovářem, ale zaujímal na společenském žebříčku poměrně vysoké postavení, odpovídající úřadu starosty obce a purkmistra celého baronství Valenci de la Sal. Právě s ohledem na postavení otce byl Josefovi již od mládí vštěpován pocit společenské péče a starostlivosti.⁴⁸

Velmi časně - ve věku devíti let - odchází do internátu, aby započal studia, což ho současně připraví na život tvrdý a disciplinovaný. Studuje na univerzitách v Leridě, Valencii, Alcalá de Henares a v Barceloně filozofii, právo a teologii. Svá studentská léta prožíval Kalasanský velmi intenzívně. Během univerzitních studií v Leridě byl zvolen studenty aragonské národnosti poradcem rektora, což svědčí o jeho autoritě a starostlivosti o jiné.⁴⁹ V době studií Kalasanský rovněž pojal úmysl stát se knězem, i když s ohledem na otcův odpor, musel realizaci tohoto úmyslu odložit na pozdější dobu.⁵⁰ Tonsuru přijal Josef Kalasanský v devatenácti letech, v roce 1582 přijal nižší svěcení a v roce 1583 byl vysvěcen na kněze. Ve věku 35 let získal doktorát z teologie.⁵¹

Kněžská činnost Josefa Kalasanského byla různorodá a rozsáhlá: byl

---

⁴⁴ Tj. pocházející z Calasanzy.

⁴⁵ Rok narození Josefa Kalasanského není jednoznačné. Někteří autoři (např. Bartůšek, Zemek, Bombera, Filip) uvádí rok 1557, Spáčil a Svátek uvádí jako datum narození Kalasanského 11. listopad 1556. Foltýn uvádí 1556/1557, Giordano uvádí jako možná dvě data: 11.9.1556 a 9.8. 1557.

⁴⁶ Jedná se o území na severu Španělska mezi Katalánií a Aragonií.

⁴⁷ Dostupné na Internetu: [http://www.piarista.cz/Život_a_dílo_sv._Josefa_Kalasanského_\(cit._21.10.2009\)](http://www.piarista.cz/Život_a_dílo_sv._Josefa_Kalasanského_(cit._21.10.2009)).

⁴⁸ GIORDANO, F.: *Sv. Josef Kalazanský. Životopis*. Prievidza, Slovenská provincia rehole piaristov, 1994, s.17.

⁴⁹ Tamtéž s. 22-23.

⁵⁰ Otec dal souhlas k odchodu syna do duchovního stavu až ve chvíli vážné nemoci. Tamtéž, s. 24.

⁵¹ GIORDANO, F.: *Sv. Josef Kalazanský. Životopis*. Prievidza, Slovenská provincia rehole piaristov, 1994, s. 30.

spolupracovníkem biskupa z Barbastro a biskupa z Albarracin, zpovědníkem a poradcem biskupa v Leridě, tajemníkem kapituly v Urgel, ceremoniářem v katedrále, farářem vesnických farností v Claverol a Ortoneda. Dále Josef Kalasanský pracoval jako archipresbyter v Tremp, reformátor a prokurátor s plnomocí generálního vikáře v Tremp, Sort, Trivia a Cardós.⁵² Údaje, týkající se jeho pobytu ve Španělsku, které se dochovaly do našich časů, svědčí o tom, že Josef Kalasanský byl dobrým knězem, jak v kuriích diecézních, ve kterých pracoval, tak i na venkovské faře.

Po devíti letech v biskupských službách, v roce 1592, odchází Josef Kalasanský do Říma s jasným cílem: získat od papeže nějaký významný církevní úřad, což by se pojilo s nemalými finančními příjmy. Splnění cíle se zdálo být formalitou, neboť Josef měl výborné doporučení, vlivné konexe, ale i potřebné schopnosti. Ale zdá se, že Bůh měl jiné plány. Předpokládaných pár týdnů čekání se změnilo v několik let. Ba co víc, Josef Kalasanský se do rodného Španělska nikdy nevrátil, a po devíti letech pobytu v Římě napsal: „*V Římě jsem našel definitivní způsob své služby Bohu prostřednictvím konání dobra maličkým. A to nevyměním za nic jiného na světě.*”⁵³ Až tehdy začaly Josefu Kalasanskému přicházet nabídky pro přijetí biskupských stolců, dokonce měl příležitost získat kardinálský klobouk - to však již pro Josefa nebylo zajímavé. Co způsobilo v jeho životě takovou proměnu? Jak se stal z ambiciózního kněze, oblečeného do hedvábí, pokorný a chudý řeholník, který byl již za svého života pokládán za světce? Čas čekání na církevní hodnost trávil Josef Kalasanský velmi aktivně: Jako člen několika římských bratrstev se zapojoval do různých charitativních a katechizačních činností. Navštěvoval příbytky římské chudiny a viděl nouzi nejen materiální, ale i morální. Nuzní obyvatelé Říma v té době neznali ani základní modlitby a křesťanské zásady, ale také neuměli číst, psát, počítat, neměli žádné vzdělání, a tedy ani žádné uplatnění, neměli dokonce ani naději, že se v jejich životě někdy změní něco k lepšímu. Josef Kalasanský byl přesvědčený, že existuje východisko: Bude-li dětem ulice umožněno alespoň základní vzdělání spojené s křesťanskou výchovou, bude jim do rukou vložen chléb a umožněn důstojný život, pozemský i věčný. Avšak vzdělání musí být bezplatné, protože rodiče těchto dětí jsou chudí a nemají na školné peníze.⁵⁴

Přes velké úsilí nemohl Josef Kalasanský najít několik let realizátora svojí myšlenky, až nakonec pochopil, že se této úlohy musí ujmout sám. Jeho školu, první

---

⁵² Dostupné na Internetu: [http://piarista.cz/Život a dílo sv. Josefa Kalasanského](http://piarista.cz/Život_a_dílo_sv._Josefa_Kalasanského) (cit. 22.10.2009).

⁵³ GIORDANO, F.: *Sv. Josef Kalazanský. Životopis*. Prievidza, Slovenská provincia rehole piaristov, 1994, s. 43.

bezplatnou školu v Evropě, začaly navštěvovat stovky dětí. Po dvou desetiletích působení se v budově při kostele sv. Pantaleona tísnilo až 1500 žáků a z mnohých měst přicházely na adresu Josefa Kalasanského prosby, aby podobnou školu zřídil i u nich. „*Podívaná, kterou poskytovalo počínající dílo Kalasanského cizincům, kteří se neustále hrnuli do Říma, byla opravdu překvapující: dlouhé řady chlapců, kteří procházeli ulicemi města, když vycházeli ze Zbožných škol doprovázeni učiteli, to byla reklama poté, co se toto doprovázení prosadilo po roce.1612 z pedagogicko morálních důvodů*“. Ostatně všude bylo velmi nutně třeba učitelů zbožnosti a vzdělání a papež byl první, kdo žádal Josefa Kalasanského o zřízení škol v dalších městech.⁵⁵ Hrstka nadšenců kolem Josefa Kalasanského se postupně zformovala na řeholní společenství, jehož členové skládají slavnostní sliby, až nakonec v roce 1621 dochází ke vzniku nového řeholního řádu piaristů.⁵⁶

Kalasanského vyučovací metody byly v mnohém průlomové a moderní. První a základní ctností každého učitele a vychovatele je dle Kalasanského *trpělivost*. Trpělivost neznamená tolerování všeho, jedná se především o trpělivost v ukazování správného životního směru, trpělivost v odpouštění slabostí, trpělivé vysvětlování, trpělivost v modlitbě za děti.⁵⁷ Sv. Josef Kalasanský vidí v mladém člověku především Boží dítě, které je od nejmladších let schopné, s Boží pomocí, žít svůj *duchovní život*, a proto je důležité během dospívání trpělivě ukazovat mladým lidem základní rozměr a bohatství duchovního života. Ve škole Kalasanského byla vždy kaple, kde jedna ze tříd, společně s učitelem, trávila jednu vyučovací hodinu na společné modlitbě a výuce náboženství. Příklad duchovního života, pravidelné modlitby a návštěvy kostela jsou nejlepší školou vnitřního života pro mladého člověka, který potřebuje svědectví života, a ne jenom slova.

Důležité místo ve výchově sv. Josefa Kalasanského má *svátost smíření* a to jak u vychovatele, tak v životě dospívajícího člověka. Vychovatel skrze svatou zpověď poznává svoje chyby při výchově, mladý člověk by měl poznat své chyby ve vztahu k rodičům a učitelům. Preventivní systém výchovy sv. Josefa byl založený na svaté zpovědi. Žák by měl skrze svatou zpověď poznat bolest, kterou způsobil Bohu, rodičům

---

⁵⁴ Blíže viz kapitola Vznik a počátky piaristického řádu.

⁵⁵ Srov. GINER, S., VILA, C., CUEVA, D., FAUBELL, M., ASIAIN, A., AUSENDA, G.: *Piaristický řád. Jeho existence a historie*. Kalasanská edice, 1978, kapitola *Šíření řádu*. Haas, A.: *Piaristé v Českých zemích*. ČSPS 56, 1948, s. 2.

⁵⁶ Blíže viz kapitola Vznik a počátky piaristického řádu..

⁵⁷ Duchovní sentence Josefa Kalasanského viz Příloha 1.

a vychovatelům.

Sv. Josef Kalasanský byl přítomen v životě svých žáků. *Přítomnost* jako poznání mladého člověka znamená naslouchání jeho problémům, radostem, nápadům. Kalasanský neprovázel žáky jen ve škole, ale také v kostele, na cestě domů i do školy.

Novátorským rozhodnutím bylo úsilí o odstranění veškeré diskriminace, rasové i náboženské. Josef Kalasanský neváhal přijmout do svých škol například i žáky turecké, což se jevilo v té době jako něco neslýchaného, povážíme-li, že Turci všeobecně byli považováni za nepřátele křesťanů. V praxi se tak realizoval ekumenismus a demokracie, když vedle sebe v lavicích seděli katolíci, evangelíci, židé i muslimové, chudé děti i děti bohatých fundátorů.

Ještě za života světce se Zbožné školy rozšířily nejen po celé Itálii, ale i do střední Evropy - na Moravu, do Čech a do Polska. V těžkých životních zkouškách⁵⁸ se osobnost Josefa Kalasanského ještě více zušlechtila a i odpůrci Zbožných škol psali o jejich zakladateli už za jeho života jako o světcích. Na konci svého dlouhého života musel Josef Kalasanský bezmocně přihlížet tomu, jak jeho nepřátelé prakticky zlikvidovali jeho celoživotní dílo. I to přijal s velkou pokorou a s odevzdaností do Božích rukou: „*Já, dokud budu žít, nepřestanu nikdy pomáhat Řádu v naději, že ho spatřím znovu potvrzený, opíraje se o slova proroka, který pravil: buďte vytrvalí a uzříte nad sebou pomoc Boží.*“⁵⁹ Josef Kalasanský zemřel 25. 8. 1648 a jeho památce se přišly poklonit obrovské davy Římanů. Dílo svatého Josefa Kalasanského bylo v plné míře vzkříšeno už krátce po jeho smrti. Sto let po smrti byl Josef Kalasanský vyhlášený za blahoslaveného, v roce 1767 byl slavnostně zapsaný mezi svaté.⁶⁰ Svatořečení vykonal se svatou a patřičnou nádherou papež Klement XIII. ve vatikánské bazilice sv. Petra dne 16. července roku 1767.⁶¹ Bylo to nejvyšší uznání ctnosti člověka, nesporný hold spravedlnosti a pravdě. V roce 1948, při třístém jubileu světceva úmrtí jej papež Pius XII. vyhlásil za patrona křesťanských základních škol.⁶²

Dílo Josefa Kalasanského se rozšířilo po celém světě. Plány zakladatele, který

---

⁵⁸ Blíže o úpadku řádu viz kap. Vznik a počátky piaristického řádu..

⁵⁹ Dostupné na Internetu: http://www.Piarista.cz/Život_a_dílo_sv._Josefa_Kalasanského (cit. 23.10.2008).

⁶⁰ Společně s Josefem Kalasanským byli svatořečeni blahoslavení: Jan Cantius, kněz, Josef Kupertinský, minorita, Hieroným Emiliani, zakladatel Kongregace somasků, Serafín z Monte Granario, kapucín a Jana Františka de Chantal, zakladatelka řeholnic Navštívení Panny Marie. VRATISLAVSKÁ, E.: *Svatořečení Josefa Kalasanského podle líčení řádové kroniky kyjevských piaristů*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 74-76.

⁶¹ *Historia domus Gajensis ab Anno Introductionis Religionis Cler. Reg. Schol. Piarum in Civitatem Reg. Gajensem 1760 die 24. Novembris*. Vlastivědné muzeum Kyjov pod sign. F1, str. 69-81, 87-88.

⁶² GIORDANO, F. *Sv. Josef Kalazanský. Životopis*. Prievidza, Slovenská provincia rehole piaristov,

vždy toužil vidět své školy otevřené všem dětem na zemi, se začínají realizovat v současnosti. Začíná se naplňovat velká koncepce vzdělávání, formování člověka jako prvního a nevyhnutného bohatství, které je třeba darovat chudým. Důležité však je, že myšlenka Josefa Kalasanského našla všeobecné uplatnění: Právo na bezplatné základní vzdělání je definováno i v Deklaraci práv dítěte, kterou přijala OSN v roce 1959. A také je mnoho rodičů, kteří si přejí, aby jejich děti byly vzdělávány ve školách křesťanských⁶³.

1994, s.231.

2 PŘÍCHOD PIARISTŮ DO ČESKÝCH ZEMÍ A NA MORAVU

Obliba nového lidumilného řádu rostla tak rychle, že brzy po konstituování řádu v roce 1621 vzniká po celé Itálii mnoho škol a kolejí piaristických. První zaalpskou kolejí byla škola v Mikulově, založená olomouckým biskupem a pánem mikulovským, kardinálem Františkem z Dietrichštejna.

Rok 1631, kdy olomoucký biskup přivádí na Moravu piaristy a zakládá pro ně v Mikulově piaristickou akademii (gymnázium), tj. první školu a kolej tohoto druhu mimo Itálii, představuje pro Moravu zcela mimořádnou událost. Mimořádnou nejenom vzhledem k zásluhám řádu o rozvoj školství a vědeckého bádání v této zemi v následujících staletích, ale také pro úlohu piaristů v období rekatolizace českých zemí a v jejich podílu na rozvoji barokní kultury. Piaristy přivádí kardinál Dietrichštejn v roce 1634 také do Lipníka nad Bečvou, kde zřizuje noviciát,⁶⁴ a již o rok dříve rovněž do Strážnice, na panství svého oblíbence hraběte Františka Magnise.⁶⁵ Tyto první tři domy, Mikulov, Strážnice a Lipník nad Bečvou, daly v roce 1634 základ nově zřízené zaalpské provincii, která se jmenovala *provincia Germania*.⁶⁶ Prvním provinciálem byl jmenován P. Peregrinus Tencani a S. Francisco.

Následující kapitoly se budou blíže věnovat působení piaristů v Mikulově a ve Strážnici.

Mikulov

O uvedení piaristického řádu do našich zemí se zasloužil, jak již bylo řečeno výše, kardinál František Dietrichštejn,⁶⁷ jedna z nejvýraznějších moravských osobností v první polovině 17. století. Naskýtá se otázka, proč Dietrichštejn zvolil právě piaristy. Existuje zde jistá spojitost mezi pobytem Dietrichštejna v Římě a Josefem Kalasanským: Když sv. Josef Kalasanský začal v roce 1597 zakládat školy pro římskou

---

⁶³ Dostupné na Internetu: <http://www.piaristi.sk/sv>. Jozef Kalazanský - apoštol maličkých (cit. 10.11.2009).

⁶⁴ Blíže viz Spáčil V.: Disertační práce UP Olomouc, 1969.

⁶⁵ BALCÁREK, P.: *Italové - první piaristé na jižní Moravě*. MK, ročník 36, 2000, č. 1, s. 6.

⁶⁶ Název nově zřízené zaalpské provincie (*Germania*) napovídá, že se počítalo s rozšířením řádu do těch oblastí, kde se byli obyvatelé schopni alespoň částečně domluvit německy, zejména do neslovanských zemí rakouské monarchie, popř. do dalších částí území německé říše.

⁶⁷ František Dietrichštejn (*22.8.1570 +19.9.1636) Jeho otec Adam z Dietrichštejna byl císařským vyslancem na dvoře Filipa II. František studoval ve Vídni, absolvoval Collegium Germanicum v Římě, v r. 1597 byl vysvěcen na kněze a již o dva roky později se stal kardinálem a biskupem olomouckým.

chudinu, v tu dobu končil svá římská studia František Dietrichštejn, velký obdivovatel sv. Filipa Neriho,⁶⁸ který podobně jako Josef Kalasanský se obětoval službě zbídačelým vrstvám věčného města. Jelikož oba světci, sv. Josef Kalasanský a sv. Filip z Neri se velmi dobře znali, je velmi pravděpodobné, že Dietrichštejn osobně poznal Josefa Kalasanského již v Římě, a již v této době si oblíbil jeho výchovné snažení.⁶⁹

Důvod k Dietrichštejnově snaze o uvedení piaristů na Moravu však nelze hledat pouze v úmyslu zlepšit situaci zdejších škol. Bylo to především protireformační úsilí nejvyššího představitele katolické církve na Moravě, který se snažil co možná nejrychleji provést pokatolictění své diecéze. Dosáhnout dobrých výsledků při rekatolizaci bylo však možno jen tehdy, prováděla-li se mezi obyvatelstvem intenzivní duchovní správa, misie a byla-li mládež od útlého dětství vychovávána v katolickém duchu. K tomu všemu bylo ovšem zapotřebí mnoha kněží, kterých však byl v té době nedostatek a jezuitský řád, jehož členové působili jako misionáři a učitelé, nestačil plnit tyto zvýšené úkoly. Kromě toho jezuité pracovali mezi mládeží starší, na gymnáziích a především na univerzitách. Bylo však nutno podchytit mládež nejmladší, a proto se kardinál Dietrichštejn usilovně snažil o uvedení piaristů do své diecéze, neboť oni právě splňovali požadavek výchovy nejmladších.⁷⁰ Zakladatel piaristů, Josef Kalasanský, se mimoto zdál Dietrichštejnovi, odchovanci „apoštola římské chudiny“ Filipa z Neri, jehož družinu během svých římských studií navštěvoval, osobností daleko bližším potřebám lidu než rigorózní Ignác z Loyoly, zakladatel jezuitského řádu. Filip z Neri byl blízký také Josefu Kalasanskému a jeho kult byl piaristy hojně propagován.

Jednání se zakladatelem piaristického řádu probíhalo krátce po té, kdy se stal kardinál Dietrichštejn gubernátorem Moravy⁷¹ a plnomocným nejvyšším císařským komisařem na Moravě. V roce 1623 byl povýšen do knížecího stavu a byly mu vráceny rodinné a biskupské statky. V roce 1624 určil svým stálým sídlem Mikulov, který se tak de facto stal hlavním městem Moravy, neboť zde kardinál většinou pobýval.

SPÁČIL, V.: Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 23.

⁶⁸ Sv. Filip Neri (1515-1595). ZUBER, R.: *Piaristé a jejich koleje na Moravě v 18. století*. Tři sta let piaristů v Jeseníkách. Moravský Beroun, Moravská expedice, 2001, s.110.

⁶⁹ Tamtéž, s. 109-110.

⁷⁰ SPÁČIL V.: Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 24.

⁷¹ Gubernátorem se stal Dietrichštejn v lednu 1621.

V Mikulově vydával své patenty a rezoluce, zde rozhodoval o záležitostech země i biskupství, vyřizoval rozsáhlou korespondenci, přijímal státní delegace i jednotlivé žadatele, které do Mikulova přiváděla nutnost jednání s kardinálem. To vše přispívalo k povznesení a rozmachu města.⁷² Z tohoto důvodu usiloval kardinál Dietrichštejn, aby z města vytvořil opravdovou jihomoravskou metropoli jak po stránce hospodářské, tak po stránce církevní, společenské i kulturní. Tomu mělo napomoci i zřízení mikulovského gymnázia a rozvíjející se hudební život v tamních hudebních seminářích.⁷³ Hudební semináře byly již v té době středisky skutečného hudebního vzdělávání. Při kostele sv. Václava v Mikulově byl zřízen tzv. václavský seminář⁷⁴ a při Loretě působil tzv. loretánský seminář.⁷⁵

Celkově tedy lze konstatovat, že piaristické školy velmi harmonicky zapadaly do komplexního španělsko-italského rámce kulturního mikroklimatu, které se kardinál František z Dietrichštejna při svém zdejší knížecím dvoře s velikou pečlivostí snažil systematicky vytvářet.

Jednání s Josefem Kalasanským navázal Dietrichštejn prostřednictvím titulárního upsalského biskupa a známého historika Jana Baptisty Gramaye, pocházejícího z Antverp, a to již v roce 1625.⁷⁶ Po velmi komplikovaných jednáních biskupa Gramaye s Josefem Kalasanským⁷⁷ pozval František Dietrichštejn piaristy jako učitele na nové gymnázium na svém panství v Mikulově, které zde pro ně založil a zatím tu též zabezpečil provizorní výuku. Osudový okamžik pro zřízení koleje nastal, když kardinál Dietrichštejn v polovině roku 1630 v poslání papežově a císařově prodléval v Janově v severní Itálii, kam jel pro španělskou nevěstu českého a uherského krále Ferdinanda III. Zde bylo totiž definitivně dohodnuto o povolání piaristů na Moravu.⁷⁸

---

⁷² Např. v roce 1625 se na mikulovském zámku usídlil pozdější císař Ferdinand III. (1637- 1657).

⁷³ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Prievidza: TEXTM,1992, s.9.

⁷⁴ Byl určený pro deset vokalistů, zvaných václavistů, kteří účinkovali při tamních bohoslužbách. Podle oblečení se jim říkalo *červeňáci*.

⁷⁵ Loreta byla vybudovaná vedle kapucínského kláštera již v roce 1623. Při Loretě účinkovalo devět hochů, zvaných podle kabátků, které nosili, *modráčci*. Blíže o Loretě viz Neumann, A. A.: *Piaristé a český barok*. Přerov, 1933, s. 50 - 51. ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Prievidza: TEXTM,1992, s.10.

⁷⁶ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Prievidza: TEXTM,1992, s. 8. Haas uvádí jako počátek vyjednávání rok 1629: HAAS, A.: *Piaristé v našich zemích*. ČSPS 56, 1948, s. 3.

⁷⁷ Blíže o jednáních mezi biskupem Gramayem a Josefem Kalasanským viz Spáčil, V.: *Disertační práce UP Olomouc*, 1969, s. 25-26.

⁷⁸ BALCÁREK, P.: *Italové - první piaristé na jižní Moravě*. MK č. 1, 2000, ročník 36, s. 6. ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Prievidza:

První piaristé přišli do Mikulova 2. června roku 1631, kde byli srdečně přivítáni biskupem Gramayem. Umístění byli ve starobylém špitálu sv. Jana Křtitele v sousedství semináře.⁷⁹ Kardinál Dietrichštejn tehdy zrovna meškal v Brně, a proto nemohl piaristy uvítat osobně.⁸⁰ Příchod piaristů do Mikulova se stal významným historickým okamžikem nejen pro město, pro Moravu a české země, ale i pro celou střední Evropu, neboť zbožní bratři přenesli své první sídlo mimo Itálii, za Alpy. Skupinu prvních sedmi piaristů tvořili dva kněží, tři klerikové a jiní dva bratři pomocníci (tzv. fratres operarii), kteří zajišťovali provoz řádu (ve vrátnici, v kostele, na zahradě, v kuchyni apod.).⁸¹ V čele komunity byl „miláček zakladatelův“ Peregrinus Tencani a S. Francisco (1579-1640), „muž mimořádné inteligence, učenosti a svatosti“, pocházející ze šlechtické rodiny v Modeně.⁸² Tito první členové započali svou působnost krátce po svém příchodu, když 20. června roku 1631 otevírali svou školu v bývalém špitále u sv. Jana, kde byli umístěni.⁸³

Budova špitálu však sloužila piaristům pouze prozatímně. Vzhledem k tomu, že v budově byly umístěny zpočátku i první třídy otevřeného gymnázia, příchozí byli nuceni se v těchto prostorách značně tísnit. Z tohoto důvodu se od počátku pomýšlelo na výstavbu nových budov. Proto piaristé brzy starý špitál i s kostelem zbourali a na jeho místě po etapách vybudovali novou klášterní budovu se školami i kostelem. Výstavba nových řádových budov podléhala schválení Říma, jak nás poučují zachované plány v řádovém generálním archivu, které poprvé u nás publikoval Augustin Neumann.⁸⁴

Piaristé se po příchodu do Mikulova věnovali v první řadě mládeži, jejíž katolická výchova byla vlastním úkolem řádu. Katolictví v Mikulově nebylo v té době

TEXTM,1992, s. 11.

⁷⁹ Haas uvádí rok výstavby špitálu 1592. HAAS, A.: *Piaristé v našich zemích*. ČSPS roč. 56, 1948, s. 3.

⁸⁰ Dietrichštejn původně očekával příchod piaristů již 25. března, na svátek Zvěstování Panny Marie. Tou dobou pobýval v Mikulově císař se svou družinou a Dietrichštejn chtěl piaristy slavnostně uvést za jeho přítomnosti. Zpoždění první skupiny piaristů bylo způsobeno tím, že nešli podle původní trasy, jak bylo domluveno. Spáčil, V.: *Disertační práce UP Olomouc*, 1969, s.26

⁸¹ BARTŮŠEK, V.: *První piaristé v Mikulově a kardinál Dietrichštejn (1631 - 1636)*. MS 2006, Brno 2007, s. 120.

⁸² P. Peregrinus Tencani a S. Francisco byl po zřízení dalších piaristických kolejí ve Strážnici (1633) a v Lipníku nad Bečvou(1934) jmenován prvním provinciálem nově zřízené zaalpské provincie Germania.

⁸³ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, Piaristé v českých, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 12. SPÁČIL, V.: *Disertační práce UP Olomouc*, 1969, s. 27.

⁸⁴ NEUMANN, A. A.: *Piaristé a český barok*. Přerov, 1933, s. 84-85. Podrobně o stavbě nových budov tamtéž, s. 86-89. ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Prievidza, TEXTM,1992, s. 31-34.

ještě úplně obnoveno a rodinná výchova byla ještě většinou protestantská. Proto hlavním předmětem v otevřené řádové škole bylo vyučování katechismu. Piaristé také dobře postřehli, že je potřeba jít mezi lid a znovu probouzet katolickou víru přímo v jejich středu. Proto mívali ve svátky odpoledne v kostele katechetické promluvy, spojené s disputacemi žáků. To přirozeně lákalo rodiče dětí do kostela, a tak i počet návštěvníků odpoledních bohoslužeb vzrůstal. Takto, pomocí školních dítek, zaujali první mikulovští piaristé i rodiče dětí a v tom můžeme spatřovat první počátky obnovy katolického náboženství v Mikulově.⁸⁵

Piaristé si získali brzy mimořádnou oblibu - v necelých čtrnácti dnech měla škola přes sto žáků a jejich počet stále vzrůstal. Každodenně přicházeli noví a to nejen z města, ale i z okolního regionu. Ve dvou letech mikulovské školy čítaly přes čtyři sta studentů.⁸⁶ Mimořádné působení piaristů v Mikulově vyvolalo ohlas i v jiných regionech, takže volání po zřízení nových kolejí se ozývalo z mnoha stran. V témže roce proto poslal Josef Kalasanský do Mikulova další dva řeholníky a v následujícím dalších šest. Větší vlna piaristů přišla ještě v roce 1635 v souvislosti se jmenováním nového (druhého) řádového provinciála P. Joanna Stephana Spinoly a Matre Dei na provinční řádové kapitule v Kroměříži.⁸⁷

Je přirozené, že i mikulovská komunita měla zpočátku značnou fluktuaci. Přicházeli sem mnozí další a jiní odcházeli, aby působili v nově vznikajících komunitách. Někteří členové řádu odcházeli zpět přes Alpy třeba i po roce působení, jiní vydrželi na Moravě déle. Nejen počáteční fluktuace, ale i vnější okolnosti nepříznivě ovlivňovaly chod komunity. Byly to válečné události, průchody císařských vojsk ničící města i vesnice, požáry, šířící se hlad, nemoci a mor. Mládež bez rodičů hledala tak potřebný útulek a přístřeší. V této zoufalé době k nám přichází piaristé, aby ochotně nabídli svou pomoc, a to zvláště těm nejubožejším. Příchozí se museli seznamovat s novým prostředím, s odlišným krajem, museli se učit nové řeči, němčině a češtině. Jejich zápal jim pomohl, aby přemohli potíže a brzy si získali oblibu.⁸⁸ Nejoblíbenějším piaristou mezi místním lidem se stal, jak uvádí Bartůšek, P. Ambrosius

---

⁸⁵ NEUMANN, A. A.: *Piaristé a český barok*. Přerov, 1933, s. 26.

⁸⁶ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Prievidza: TEXTM, 1992, s. 12. Spáčil, V.: *Disertační práce UP Olomouc*, 1969 s. 27.

⁸⁷ BARTŮŠEK, V.: *První piaristé v Mikulově a kardinál Ditrichštejn (1631 - 1636)*. 29. Mikulovské sympozium 2006, Brno 2007, s. 120.

⁸⁸ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 13-14.

Leailth a S. Maria (1602-1645).⁸⁹ Vzhledem k tomu, že jeho mateřským jazykem byla vedle italštiny i němčina,⁹⁰ dobře známá i v Mikulově, bylo pro něj snadné dorozumět se s místním obyvatelstvem, kteří si jej záhy velmi oblíbili.

Mezi prvními piaristy na Moravě se nacházeli především mladí odvážní členové řádu, kteří zvládli náročnou cestu z Itálie do Čech, zpočátku po moři z přístavu Ankony, vyplněnou ve střední části náročným přechodem přes Alpy. Ti tvořili i první skupinu příchozích. Její hlavní část se skládala z kněží často těsně po přijetí svěcení. Byli zde i klerikové, kteří prošli noviciáty a kolejemi nejen v Římě, ale i v dalších italských provinciích a jejich střediscích, zejména v Janově, Neapoli a ve Florencii. Ti s sebou přinášeli jako základ své pedagogické činnosti i moderní teorie z filozofie (Tomáše Kampanelly), exaktních věd (Galilea Galilei) i nové podněty k výuce gramatiky, které vycházely od řádového příznivce, pedagoga, filozofa a filologa Caspara Scipiona (1590-1652). Jejich myšlenky byly blízké i myslitelům z řad poradců pražského arcibiskupa kardinála Vojtěcha Arnošta Haracha, zejména pak kapucínovi Valeriánu Magnisovi, bratrovi hraběte Františka Magnise, na jehož panství vznikla druhá kolej piaristů ve Strážnici (viz níže). Vznikalo tak určité povědomí řádové pospolitosti a tím došlo i k posílení spirituality piaristického řádu zaměřené na rozvoj jeho nejdůležitější činnosti a to je vzdělávání mládeže.⁹¹

O tom, že piaristický řád nabyl rychle obliby svědčí i to, že do mikulovské koleje přicházelo mnoho šlechticů, kteří se chtěli seznámit s řádem a jeho učilištěm. Brzy začali vstupovat mezi členy řádu také synové významnějších měšťanů a šlechtických úředníků z domácího prostředí, zejména z Mikulova a z dalších míst Moravy a Slezska. Do řádu se tehdy hlásilo i daleko více bratří laiků, kteří měli zajišťovat různé pomocné práce pro provoz, ale někdy se mezi nimi vyskytli nejen zruční řemeslníci, ale i vzdělaní architekti, schopní ekonomové, dokonce i učitel-experimentátor.⁹²

Je přirozené, že vnitřní neshody v řádu se odrazily i na Moravě. I tady se vyskytly hlasy denunciatorů jako byl Jan František Castiglia, jenž svou stížnost vůči piaristům vnesl až k samotnému papeži Urbanu VIII. a žádal o zákaz jejich působnosti.

---

⁸⁹ U řeholníků je kromě jejich křestního jména uvedeno jméno přijaté v noviciátu, příjmení a latinsky konečná část řádového jména.

⁹⁰ Pocházel z pohraničního dvojjazyčného italsko-německého města Bolzana v jižním Tyrolsku.

⁹¹ BARTUŠEK, V.: *První piaristé v Mikulově a kardinál Ditrichštejn (1631 - 1636)*. 29. MS 2006, Brno 2007, s.125.

⁹² Tamtéž s. 126.

I přes všechny překážky měla mikulovská kolej v jedenáctém roce svého působení, t.j. v roce 1642, čtrnáct členů.⁹³ Piaristé se ve svém poslání dobře uplatnili a jejich prospěchu bylo také to, že si uchovávali ducha svého zakladatele, zvláště jeho skromnost, lásku k mládeži i obdivuhodnou chudobu.

V době, kdy k nám přicházeli piaristé, nebyl stav našeho školství nikterak dobrý. Péče o školství spočívala v té době v rukách vrchnosti, měst a jednotlivých církví a jako učitelé sloužili ve většině případů lidé bez patřičného vzdělání: kostelníci, vysloužilí vojáci a vzdělanější řemeslníci, kteří ovšem nespátřovali ve škole své hlavní zaměstnání a podle toho také vyučování vypadalo. Vyučovací metoda spočívala převážně v bezduchem a otrockém opakování toho, co žákům přednesl učitel, jehož hlavní pedagogickou pomůckou byla rákoska. Do tohoto žalostného stavu, zhoršeného ještě neklidnými poměry za dlouhé třicetileté války, přišli noví učitelé z Itálie s novými učebními myšlenkami a prostředky a s novým nadšením po opravdovém povznesení školství našich zemí na vyšší úroveň.⁹⁴ Proto je obdivuhodné, že generaci řeholníků, v níž byli i první moravští piaristé,⁹⁵ se podařilo vychovat celou řadu žáků včetně významných osobností z různých oborů, ale vychovat i své důstojné nástupce, kteří stejně jako oni vedli své žáky a studenty k poznávání evropské vzdělanosti. Udrželi si také oba dva základní profily pedagogického zaměření a sice na výuku filologie a později i filozofie a teologie, i na výuku praktických poznatků, které ve třídě tzv. vyšší matematiky (*arithmetica maior*) přesahovaly standard elementární školy a představovaly cestu k novému školství a praktickému vzdělávání vůbec. Mikulov se stal ohniskem nové duchovní mízy, odkud proudila učenost i kultura.

K rozvoji mikulovské komunity napomáhala Dietrichštejnova hmotná donace, kterou jeho nástupci ještě zvýšili. Kardinál zakladatel uvažoval, že o kolej může pečovat dvanáct duchovních na základě finančních rent. Jejich zvýšením a štědrostí dárců vzrůstal počet duchovních, stejně i počet žactva ve školách. Během 17. století byl počet duchovních obvykle asi čtrnáct, v poslední třetině století se jejich počet zvýšil na dvacet. V 18. století jejich počet překročil třicítku. Během 19. století se jejich počet pohyboval mezi dvaceti a šestadvaceti až do roku 1860, kdy začal úpadek celé provincie, takže v roce 1873 tu zůstalo pouze sedm duchovních, v roce 1879 tu byli již

---

⁹³ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Prievidza: TEXTM, 1992. s.14.

⁹⁴ HAAS, A.: *Piaristé v našich zemích*. ČSPS 56, 1948, s. 3.

⁹⁵ Podrobný přehled piaristů z Mikulova viz BARTUŠEK, V.: *První piaristé v Mikulově a kardinál Ditrichštejn (1631 - 1636)*. 29. MS 2006, Brno 2007, s. 124-134.

jen čtyři, v roce 1907 pouze tři, nakonec zde působili v koleji jenom dva kněží až do násilné likvidace v roce 1950.⁹⁶

Mikulov byl nejen sídlem piaristické komunity, ale i sídlem provinciála Germanie a později českomoravsko-slezské provincie. To přispělo k tomu, že zde působili významní pracovníci a věhlas mnohých překročil i rámec provincie. S tím souvisela i okolnost, že se tu vzdělávali po mnoho let teologové a filozofové. Stejně významné bylo i gymnázium a od roku 1806 filozofický ústav. Počet žáků se v 17. století pohyboval kolem 200 žáků,⁹⁷ během 18. století byl jejich počet přibližně 450. V polovině 19. století, v roce 1841, se jejich počet zvýšil na 516. Žáci byli rozděleni do jednotlivých tříd v rozsahu před-univerzitního vzdělávání a v letech filozofie a teologie byla v Mikulově v rozkvětu z části i univerzitní Alma Mater.⁹⁸

V době, kdy v Mikulově sídlil provinciál,⁹⁹ dosáhla provincie své největší slávy a dala vzniknout provinciím Polska (1662), Uher (1721), Rakouska (1751) a Porýní (1776). V roce 1781 vyhlásil císař Josef II. nezávislost církevních provincií na Římě, což byla jedna z příčin pozdějšího úpadku piaristických škol ve střední Evropě. Státní reformy školství v letech 1848 až do sedmdesátých let způsobily, že mikulovská komunita předala tamní gymnázium do rukou státu. V Mikulově zůstali jenom internisté semináře, kteří zde setrvali až do roku 1950, kdy došlo k násilné likvidaci řádů u nás.¹⁰⁰

Po převzetí objektu městem v roce 1872 byly odděleny školní budovy, o něž se měl napříště starat stát. V prostorech školy byla prováděna od roku 1887 adaptace, při níž bylo v jednom z traktů zřízeno 8 tříd s kabinety, z jednoho sálu upravena tělocvična, vytvořena konferenční místnost a byt školníka. V této podobě se školní budovy dochovaly takřka do současnosti. Začátkem 60. let 20. století dochází k rozhodnutí o generální rekonstrukci celého komplexu a jeho úpravě pro potřeby zde usídlených školních zařízení – gymnázia a učňovské školy.¹⁰¹

Významné působení piaristů v Mikulově se odráželo v tamní knihovně i v archivu komunity, jehož fondy se částečně dochovaly v Moravském zemském archivu v Brně a Státním ústředním archivu v Praze. V Mikulovském muzeu se dodnes

---

⁹⁶ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 34-35.

⁹⁷ V roce 1676 jich bylo 486.

⁹⁸ Tamtéž, s. 35.

⁹⁹ Provinciál přesídlil do Prahy v letech 1849-1856.

¹⁰⁰ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 35.

¹⁰¹ FOLTÝN, D. a kol.: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha, Libri, 2005, s. 434.

dochovala cenná kolekce přístrojů, různé dalekohledy, mikroskopy, globusy, fyzikální přístroje, kružidla a sluneční hodiny.¹⁰²

Závěrem lze konstatovat, že mikulovská piaristická kolej byla jednou z nejdůležitějších ve střední Evropě od 17. století až do poloviny 19. století. Přínos piaristů byl nesmírný: konali bohoslužby, budovali chrámy a klášterní budovy a vybavovali je uměleckými díly, zřizovali školy, vyučovali mládež, pořádali školní divadla, pěstovali hudbu, psali a vydávali knihy a stali se spoluvůdci kultury vrcholného baroka u nás.

Strážnice

Druhým místem na Moravě, kam piaristé přišli poté, co se na pozvání olomouckého biskupa kardinála Františka Dietrichštejna v roce 1631 usadili v Mikulově, se stalo sídelní město hraběte Františka Magnise Strážnice.

František Magnis (1590-1652)¹⁰³ byl zaměstnán v diplomatických a vojenských službách císaře Ferdinanda III. a polského krále Vladislava IV. Vasy. Zmíněný hrabě byl Dietrichštejnovým velmi dobrým přítelem v obnově katolicismu na Moravě a byl zároveň bratrem známého kapucínského kazatele a stoupence spíše nenásilného prosazování rekatolizace českých zemí, Valeriána Magnise.¹⁰⁴ Poté, co se plukovník František Magnis osobně v Mikulově přesvědčil o působení piaristů, činil vše, aby se jejich komunita usídlila také ve Strážnici. Došlo k tomu ještě za života sv. Josefa Kalasanského, zakladatele řádu, jehož o založení koleje František Magnis přímo požádal.¹⁰⁵ Vážnost Magnisova úmyslu o realizaci komunity nám také dosvědčuje 14 jeho dopisů, které poslal zakladateli. Nejen on, ale i kardinál Dietrichštejn spolu s mikulovskými piaristy, zejména s jejich prvním rektorem Tencaním, žádali Josefa Kalasanského, aby žádosti hraběte vyhověl. Josef Kalasanský ihned odpověděl, poděkoval Magnisovi za jeho snahu o rozšíření řádu a slíbil jeho žádosti vyhovět. Tím bylo zahájeno nové jednání, jehož výsledkem bylo uvedení piaristů do Strážnice.

---

¹⁰² ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 35.

¹⁰³ František Magnis se narodil v r. 1590 jako poslední ze synů Konstantina Magni a Otavie Carcassiové. Udržoval čilé styky s hrabětem Ossolinským a po Bílé hoře se stal držitelem strážnického panství. Jeho manželkou byly Františka hraběnka Priska.

¹⁰⁴ Valerián Magnis se jako poradce pražského arcibiskupa kardinála Arnošta Vojtěcha Harracha zasazoval o pozvání piaristů do Čech.

¹⁰⁵ Listem datovaném ve Strážnici 15. května 1632. ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé*

Prostředníkem při tomto vyjednávání byl opět upsalský biskup Jan Baptista Gramay.¹⁰⁶

První piaristé¹⁰⁷ zavítali do města 6. února roku 1633 pod vedením P. Joanna Battisty Constantino a S. Tecla. František Magnis piaristům jako budoucí bydliště a působiště vykázal budovu bývalého českobratrského sboru a školy,¹⁰⁸ spolu s kostelem a zahradou. Toto místo nemuseli přichozí ani nijak náročně rekonstruovat. O přestavbě je nám dochována zpráva zasláná kolem roku 1636 zakladateli řádu: „*Je to kvadratura spojená s kostelem tak, že vnitřní ambity podržují pravouhlý půdorys. S konventem sousedila zahrada, obehnaná zčásti zdí, zčásti tyčovým plotem s branami, z nichž jedna vedla ke koleji, druhá sloužila hospodářským účelům. Před hlavním vchodem do chrámu stála budova latinských škol, přiléhající až ke kostelnímu zdivu. Zbytek dvora byl rouben klášterní zdí, v níž se nacházela branka, kterou žactvo i věřící vcházeli do kostela.*”¹⁰⁹ K obživě 15 řeholníků zřídil František Magnis nadaci. Kolej získala rovněž od různých příznivců množství tzv. fundací s břemenem, k nimž se vázala povinnost sloužit mše, což jí umožnilo přežít v obdobích hospodářské nestability a posléze získat peníze na stavbu nových budov.¹¹⁰

Brzy po svém příchodu do města piaristé zahájili výuku v rámci vyššího (šestitřídniho) gymnázia a také na základní škole. Její první dva ročníky připravovaly žáky¹¹¹ k přijetí na zmíněné gymnázium, ročník poslední, velmi často rozdělený na nižší a vyšší oddělení, zasvěcoval zájemce do tajů úspěšného praktického života.

Při piaristické koleji ve Strážnici byl také ve školním roce 1633/1634 zřízen první mimo italský noviciát pro výchovu členů řádu z řad místních obyvatel. Zde byli vychováváni novici do listopadu roku 1634, kdy byl noviciát přenesen do Lipníku nad Bečvou, třetí moravské koleje, zřízené kardinálem Dietrichštejnem. Posláním této nové lokality bylo především zabezpečit výchovu noviců pro zaalpskou oblast. Tím se otevřela cesta pro vznik první piaristické provincie za Alpami, která byla nazvána

---

v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950. Prievidza: TEXTM, 1992, s. 15.

¹⁰⁶ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Prievidza: TEXTM, 1992, s. 15. Tamtéž, s. 36. SPÁČIL, V.: *Disertační práce UP Olomouc, 1969*, s. 27- 28.

¹⁰⁷ Bartůšek uvádí počet osm. BARTŮŠEK, V.: *Příchod piaristů do Strážnice a jeho význam.. MK 44, 2008, č.4, s. 8-9*. Zemek, Bombera a Filip uvádějí sedm. ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 36.

¹⁰⁸ V této škole se dokonce po určitou dobu vzdělával i mladý Jan Ámos Komenský. BARTŮŠEK, V.: *Příchod piaristů do Strážnice a jeho význam.. MK 44, 2008, č.4, s. 8*.

¹⁰⁹ Neumann, A., A.: *Piaristé a český barok*. Přerov, 1933 s. 96-98.

¹¹⁰ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Vyd. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 36-37. FOLTÝN, D. a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha, Libri, 2005., s. 652-653.

Germanie. Každá z kolejních institucí měla pak již svou funkci vymezenou pevněji.

Piaristé byli do Strážnice povoláni nejen kvůli vzdělávání mládeže a kulturnímu povznesení místa, ale též s úkolem rekatolizovat region. Tomuto misijnímu poslání se v jiných oblastech věnovali z nových řádů řeholních kleriků zejména jezuité, z dříve ustavených řeholí a jejich reformovaných odnoží pak např. minorité, františkáni, kapucíni aj. V misijní činnosti piaristům zpočátku pomáhali františkáni z blízké uherské Skalice, neboť nepočetní strážničtí řeholníci zprvu většinou mluvili italsky. Kladný přístup piaristů k drobnému lidu byl ve Strážnici obzvlášť patrný, protože se zde poměrně dlouho po bělohorské bitvě udržovalo nekatolictví. Bylo tu hodně novokřtěnců, kalvinistů a luteránů. V relaci z roku 1641 se dozvídáme, že panství zůstávalo ještě celé kacířské. Napomáhaly tomu jednak válečné zmatky, blízkost Uher, činnost tajných predikantů a nenávisť lidu ke katolictví. Velkým dílem ke konverzi obyvatelstva přispěl v roce 1640 Jan Jakub a S. Francisco Ollarius. Byl dobře znalý obou jazyků a proto se mohl mezi lidem dobře uplatnit. Rád se zastavoval s lidmi, rozmlouval s nimi a zval je na katechismus i na kázání. Obnova katolictví ve městě i v okolí zdárně pokračovala.¹¹²

Od založení koleje až do roku 1648 vedli zdejší piaristé bohatou korespondenci se zakladatelem řádu, sv. Josefem Kalasanským. Fundátor hrabě František Magnis povolal v roce 1638 do Strážnice piaristického vizitátora, zástupce zakladatele řádu, blahoslaveného Pietra Casaniho (1570-1647).¹¹³ Ten působil v letech 1638-1641 střídavě v Mikulově, ve Strážnici a v Lipníku a snažil se zde upevnit novou provincii. Věnoval se výchově noviců a mladých kleriků, jež vyučoval teologii, a misijní činnosti, kterou podpořil i konáním zázraků. Do Říma se vrátil roku 1641.¹¹⁴ Vlivem působení piaristů v tamních školách a pastorači se podařilo přeměnit město i okolí ve středisko katolictví.

Počínaje rokem 1646 nezůstali strážničtí piaristé ušetřeni krize, vzniklé v důsledku jejich vnitřních rozporů v Itálii a přechodného snížení řádu na kongregaci.¹¹⁵ Na přímluvu hraběte Magnise se jich ale zastával i polský král Vladislav IV. Vasa, což

---

¹¹¹ Vždy se jednalo o chlapce.

¹¹² Blíže o misijním působení piaristů ve Strážnici viz Neumann, A., A.: *Piaristé a český barok*. Přerov, 1933, s. 37- 43.

¹¹³ Životopis bl. Pietra Casaniho viz např. Faubell, V. *Piaristé pamětihodní pro svojí svatost*. In: GINER, S., VILA, C., CUEVA, D., FAUBELL, M., ASIAIN, A., AUSENDA, G. *Piaristický řád. Jeho existence a historie*. Kalasanská edice, 1978.

¹¹⁴ FOLTÝN, D. a kol.: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Vyd. Libri, Praha, 2005, s. 653.

¹¹⁵ Viz kapitola Vznik a počátky piaristického řádu..

značně zmírnilo dopad krize v zaalpských oblastech a podtatranských oblastech. Po smrti tohoto panovníka se ovšem situace zhoršila a další úpadek a téměř zánik strážnické koleje přivodila Magnisova smrt v roce 1652. Nakonec se piaristé ve městě udrželi a dočkali se i pro řád příznivějších dob, ale za cenu toho, že vyučovali dlouhou dobu pouze na nižším gymnáziu.¹¹⁶

Podrobnější informace o počtu žáků strážnických škol se dochovaly až z druhé poloviny 18. století. V letech 1757-78 se počet žáků pohyboval zhruba mezi 160 až 250, z čehož studenti gymnázia tvořili zhruba 40 procent. Převyšovali tedy žáci základních škol. Gymnazisté, kteří tu svá studia končili, mohli absolvovat zdejší vyšší matematiku (arithmetica maior). Od již zmíněných potíží v 2. polovině 17. století bylo gymnázium nižší a mělo maximálně čtyři třídy. Piaristická kolej se začlenila i do systému řádového vzdělávání a mladí klerici zde absolvovali filozofická studia. Gymnázium ve Strážnici zůstalo zachováno i po reformách Marie Terezie. V roce 1873 mělo toto nižší gymnázium pouze jednu třídu a na jeho činnost navázalo roku 1874 Státní nižší německé gymnázium, zrušené roku 1884.

Strážnické školy vchovaly mnoho významných osobností. Z nejstarší generace strážnických piaristických studentů pochází misionář P. František Hanák a S. Venceslao (1637-1710), který působil v Uhrách. Ve Strážnici studovali i působili někteří významní učenci. Nejvýznamnější z nich byl strážnický rodák P. Bernard Bartlicius a S. Philippo Nerio (1646-1716), který působil v letech 1700-1706 jako generální asistent a řádový historiograf v Římě. Jeho *Chronica historica* byla znovu publikována v Archivum scholarum piarum v Římě v letech 1977-1981. Na piaristickém gymnáziu vyučoval ve školním roce 1805-1806 jako klerik piaristického řádu Jan Evangelista Purkyně (1787-1869), pozdější významný český fyziolog a lékař.¹¹⁷ Působil zde též strážnický rodák, významný řádový historik, knihovník a profesor František Adolf Moravec (1734-1814). V letech 1832-1836 zde působil jako rektor a prefekt škol Bonifác Buzek, významný český pedagog, filozof a vlastenec.¹¹⁸

V roce 1934 si tamní piaristé připomínali třísté výročí založení koleje. K jejich počtě vydal E. Ježek oslavnou studii zveřejněnou ve *Výroční zprávě reálného gymnázia*

---

¹¹⁶ BARTUŠEK, V.: *Příchod piaristů do Strážnice a jeho význam*. Malovaný kraj. Roč. 44, č. 4, 2008, s. 9.

¹¹⁷ Do Strážnice přišel z mikulovského německého prostředí, aby se tu vzdělával a školil v českém jazyce a literatuře. Potom odešel do Litomyšle, ale již v roce 1807 vystoupil z řádu.

¹¹⁸ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 - 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 38-39. FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Vyd. Libri, Praha, 2005, s. 654.

ve *Strážnici v letech 1931-1935*. Tehdy v koleji působili tři kněží. Konec působení malé strážnické komunity nastal násilnou likvidací řádů v roce 1950, čímž se víceméně uzavřely dějiny piaristického řádu v naší zemi. Teprve v roce 1994 se na pozvání strážnického rodáka arcibiskupa Jana Graubnera piaristé vrátili do Strážnice, aby zde navázali na dřívější gymnaziální a školní tradici, k níž se dnes hlásí většina zdejší mládeže a pokračuje v ní i činnost farnosti uvedeného řádu.

Strážnice je v současné době jediným místem v naší republice, kde piaristé působí. Poté, co zde od roku 1994 několik let působili řeholníci ze Slovenska, v současnosti komunitu tvoří tři piaristé - kněží z Polska. Po příchodu piaristů z Polska byla strážnická komunita přičleněna k Polské řádové provincii. Představený piaristů zde zároveň zastává funkci statutárního zástupce českomoravského provinciála.¹¹⁹ Piaristé ve Strážnici se věnují duchovní správě farnosti zde, i v okolních obcích (Petrov, Radějov a Sudoměřice). Ačkoliv jim leží na srdci v první řadě duchovní život celé farnosti, převážnou část pastorační péče věnují v duchu své spirituality práci s dětmi a mládeží: Výuce náboženství na všech školách včetně státního gymnázia, mše sv. s dětmi, společenství mládeže, pořádání letních táborů a mezinárodních setkání dětí a mládeže, aj.¹²⁰

V únoru 2008 si strážnická farnost připomněla jubilejní výročí příchodu piaristických řeholníků do města a začátek jejich působení. V listopadu 2007 Strážnice oslavovala 450. výročí narození sv. Josefa Kalasanského. Při promluvě během slavnostní bohoslužby pronesl Monsignore Jan Graubner tuto myšlenku: „*Při naší oslavě nemůžeme jen hledět do historie a nemůžeme se spokojit s oslavou velkého světce. Svatý Josef Kalasanský by nám jistě řekl: Podívejte se kolem sebe, kolik lidí dnes propadá nemravnosti, alkoholu, drogám, jak žijí rodiny, národ, který vymírá, jak roste sobectví, kolik rodin krachuje a přibývá nešťastníků jen proto, že nedostali dobrý základ z rodiny. Tolik lidí žije bez Boha a skončí ve věčném zavržení. Jak můžete být spokojeni se svou zbožností, když vám na těch nešťastnících nezáleží? Máte-li v srdci Boha-Lásku, pak musíte udělat všechno proto, abyste pomohli potřebným, abyste jim pomohli dosáhnout věčné spásy. Je to jistě prvořadý úkol otců piaristů, aby následovali svého zakladatele a s plným nasazením života pracovali pro spásu duší, nejen těch zbožných,*

---

¹¹⁹ Posledním provinciálem České provincie řádu Zbožných škol byl prof. P. František Ambrož Stříteský, nar. 1912, který léta působil jako rektorského řádu v Litomyšli. V letech 1950-1960 byl nespravedlivě vězněn. Zemřel 16. 12. 1989 v Litomyšli. Pohřben je v piaristickém hrobě na místním hřbitově. Tak zanikla Česká piaristická provincie.

¹²⁰ Blíže *Bez hábitu*. Dostupné na Internetu: <http://www.tvnoe.cz/piaristé>. 2008 (cit. 28.2. 2010)

*co chodí do kostela, ale všech, kteří žijí kolem nás. Příklad sv. Josefa Kalasanského je živý i po staletích. Dnešní svět ho potřebuje. On tu není, ale jsme tu my. Necháme-li se jím povzbudit, probudíme-li se z lhostejnosti a nasadíme se pro šíření Božího království v lidech kolem nás i v srdcích těch, kteří jsou Bohu daleko, pak jsme slavili jeho slavné výročí dobře. Kéž nám on svou přímlovou pomáhá.*¹²¹

---

¹²¹ Blíže viz 375. výročí piaristů do Strážnice. Dostupné na Internetu: <http://piarista.cz> (cit. 12.11.2009). Strážnické oslavy 450. výročí narození sv. Josefa Kalasanského dostupné na Internetu:

3 PIARISTICKÁ REZIDENCE V KYJOVĚ

Poté, co se piaristé usadili v roce 1631 na Moravě, kde vytvořili v roce 1634 první zaalpskou provincii Germania,¹²² byly na území Čech, Moravy a Slezska postupně zakládány další piaristické koleje a rezidence. Při nich působily filozofické ústavy, gymnázia, reálky, hlavní a později měšťanské a obecné školy, někde rovněž pěvecké a hudební školy. Piaristické ústavy postupně vznikaly v těchto místech:¹²³ 1. Mikulov (1631), 2. Strážnice (1633), 3. Lipník (1634), 4. Litomyšl (1640), 5. Moravský Krumlov (1644-1647), 6. Slaný (1658), 7. Ostrov u Karlových Varů (1666), 8. Kroměříž (1687), 9. Kosmonosy (1688), 10. Stará Voda (1690), 11. Příbor (1694), 12. Benešov (1704), 13. Rychnov nad Kněžnou (1714), 14. Bílá Voda (1724), 15. Bruntál (1731), 16. Praha (1752), 17. Hustopeče (1757), 18. Brandýs nad Labem (1759), **19. Kyjov (1759)**, 20. České Budějovice (1762), 21. Hajda (dnes Nový Bor, 1763), 22. Moravská Třebová (1765), 23. Most (1768), 24. Beroun (1773), 25. Doupov (1775), 26. Mladá Boleslav (1786), 27. Kadaň (1802), 28. Brno (1808), 29. Rakovník (1830), 30. Liberec (1837), 31. Nepomuk (1867), 32. Tereziánská akademie ve Vídni (řízená piaristy česko-moravsko-slezské provincie v letech 1804-1857).¹²⁴

O působení piaristů ve velkých kolejích Čech, Moravy a Slezska toho víme relativně hodně. V současné době se nejvíce zabývají dějinami a historiografií piaristického řádu u nás Bartůšek, Zemek, Bombera, Zuber a další. K dokreslení dějin tohoto významného řádu zajisté přispěje i exkurz do dějin menších rezidencí, na jejichž osudech se značně odrážela společenská, ekonomická a politická situace města, ve kterém piaristé žili, ale i celé monarchie. Není cílem této práce seznámit se s historií jednotlivých piaristických rezidencí, proto se budeme v další části věnovat pouze dějinám piaristické rezidence v Kyjově.

[http://www.Piarista.cz/kázání/Abp Jana Graubnera](http://www.Piarista.cz/kázání/Abp_Jana_Graubnera) (cit. 23.10.2008)

¹²² Viz kap. 2.

¹²³ Pořadí je podle doby jejich vzniku.

¹²⁴ SVÁTEK, J.: *Organizace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy*. Zvláštní příloha k sborníku archivních prací 20, 1970, č. 2, s. 574-576. FOLTÝN, D. a kol: *Encyklopedie moravských a*

Uvedení a působení piaristů v Kyjově

Příchod piaristů do královského města Kyjova spadá do poloviny 18. století. Předcházelo mu usilovné snažení kyjovských měšťanů, kteří již od konce vlády Karla VI. (1711 – 1740)¹²⁵ podnikali takové kroky, které by vedly k založení latinských škol ve městě. Poznali totiž, že podmínkou hospodářského rozmachu města je vyšší úroveň vzdělání. Kyjovská lidová škola, umístěná v přízemku kyjovské fary, nemohla poskytnout takové základy vědění, které by umožňovaly lepší uplatnění kyjovských v rozličných hospodářských a úředních funkcích, a většina měšťanů neměla navíc ani tolik prostředků, aby své děti mohla posílat na učiliště do vzdálenějších měst. Založení latinské školy v Kyjově by umožnilo získat potřebné vyšší vzdělání nejen jejich synům, ale i nadaným mladíkům z blízkého i vzdálenějšího okolí. To mělo dovršit těsné spojení města s venkovem a přispět k hospodářskému oživení kyjovských trhů. Dalším důvodem snahy kyjovských měšťanů o založení gymnázia bylo i to, že pouhá znalost čtení a psaní nestačila už dobře ke členství v městské radě. Právníké vzdělání se stávalo jeho hlavní podmínkou a jeho dosažení bez předchozí přípravy na latinské škole nebylo prakticky možné.¹²⁶ Toto vyšší vzdělání mohl Kyjovu zprostředkovat některý školský řád, a tím v tehdejší době byli piaristé, oblíbení především proto, že vedle předmětů humanitních nezanedbávali ani reálie a že mládež vzdělávali jak v hospodářských, tak i v obchodních věcech. Piaristická rezidence měla mít rovněž poslání náboženské, měla tu být „*k počtě Boha a k blahu obce.*“¹²⁷

Potřeba latinské školy v Kyjově byla proto častým tématem zejména v kruzích kyjovského primátora Jana Františka Filipa, který chtěl zřídit v Kyjově gymnázium již koncem let třicátých. To bylo v době, kdy se bohatý měšťan a věhlasný moravský ekonom Dominik Jurovský rozhodl, že ze svého velkého jmění učiní bohatý odkaz na zřízení reprezentačního špitálu. V tom smyslu dal Jurovský sepsat testament dne 31. prosince roku 1740 v Kroměříži, kde působil jako inspektor biskupských statků.¹²⁸ Koncem roku 1740 podnikali nadšenci pro založení gymnázia v Kyjově kroky za tím

---

slezských klášterů. Praha, Libri, 2005, s.106.

¹²⁵ POKORNÁ, B.: *Dějiny německého gymnázia v Kyjově*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1997, s. 39.

¹²⁶ Hurt, R.: *Gymnázium a Kyjov*. Kol. autorů: *Gymnázium v Kyjově 1898-1968*, Kyjov, 1968, s.68.

¹²⁷ HURT, R. a kol.: *Kyjovsko*. Muzejní spolek Brno Vlastivěda moravská, s. 296. Kol. autorů: *O střední školu v Kyjově*. Čtyřicet let Československého státního reálného gymnázia Josefa Klvani v Kyjově 1898-1938. Kyjov, 1938, s. 9.

¹²⁸ HURT, R. a kol.: *Kyjovsko*. Muzejní spolek Brno Vlastivěda moravská, s. 296.

účelem, aby Jurovský dodatečně změnil svůj odkaz ve prospěch povolání piaristů do Kyjova a ve prospěch zřízení gymnázia. Myšlenka uvedení piaristů do Kyjova zaujala Jurovského natolik, že v posledních dnech svého života v ústním kodexu¹²⁹ ke své prosincové závěti z roku 1740 určil, aby se ve prospěch uvedení piaristů užílo 20.000 zlatých,¹³⁰ které již dříve odkázal na kyjovský špitál. Protože však tato změna poslední vůle nebyla provedena listinnou formou, zamítla Marie Terezie dne 6. října 1749¹³¹ žádost, aby bylo užito peněz Jurovského ve smyslu posledního určení.¹³²

Naštěstí Dominik Jurovský nebyl poslední velký a štědrý mecenáš z řad kyjovských měšťanů. Novým podporovatelem zájmů veřejně prospěšných se stal sám primátor Jan František Filip, který dne 20. listopadu 1754 věnoval na založení piaristické koleje 10.000 zlatých, dále piaristům odkázal všechny knihy a 1000 zlatých ročně na 90 fundančních mší v roce, sloužených o nedělích. Při nich ho měli piaristé vzpomínat jako prvního patrona a dobrodince.¹³³ Později primátor Filip věnování zvýšil na 12.000 zlatých.¹³⁴ Františka Karolina Jurovská, vdova po Dominiku Jurovském, odkázala v závěti ze dne 9. prosince 1746 piaristům 3.000 zlatých¹³⁵ a baronka Helena Jana Lvová v Sobůlkách 1500 zlatých. Vracovský farář Kašpar Kratochvíl odkázal později 1800 zlatých na výživu dvou studentů zpěváků na kůru. Tak se koncem roku 1756 podařilo kyjovským nashromáždit potřebný kapitál 1800 zlatých uložený na 5%, který požadovala piaristická provincie k zajištění výživy šesti řádových členů, jež byla ochotna vyslat do Kyjova.¹³⁶ Kyjovští se proto opět obrátili se žádostí do Vídně o povolení k uvedení piaristů. Povolení však dlouho nepřicházelo. Marie Terezie předala žádost k vyřízení dalším světským i církevním institucím, avšak mimo jiné kvůli válečnému konfliktu s Pruskem se celá záležitost zpozdila.¹³⁷

Plán uvést piaristy do Kyjova narazil také na odpor u několika činitelů. Místní

---

¹²⁹ Kodex=dodatek k závěti

¹³⁰ Kol. autorů: *O střední škole v Kyjově*. Čtyřicet let Československého státního reálného gymnázia Josefa Klvani v Kyjově 1898-1938. Kyjov, 1938, s. 10. ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, uvádí na s. 73 6000 zlatých.

¹³¹ Tamtéž, s. 296. Kol. autorů: *O střední škole v Kyjově*. Čtyřicet let Československého státního reálného gymnázia Josefa Klvani v Kyjově 1898-1938. Kyjov, 1938, s. 9-10.

¹³² Žádost o zřízení piaristických škol v Kyjově byla podána Marii Terezii v roce 1744. ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 72.

¹³³ Kol. autorů: *O střední škole v Kyjově*. Čtyřicet let Československého státního reálného gymnázia Josefa Klvani v Kyjově 1898-1938. Kyjov, 1938, s. 10.

¹³⁴ HLAVINKA, K.: *O starém Kyjově*. Kyjov, 1947, s. 140.

¹³⁵ KOL. AUTORŮ: *O střední škole v Kyjově*. Čtyřicet let Československého státního reálného gymnázia Josefa Klvani v Kyjově 1898-1938. Kyjov, 1938, s. 10.

¹³⁶ HLAVINKA, K.: *O starém Kyjově*. Kyjov, 1947, s.140.

kapucíni se např. obávali, že příchodem piaristů budou připraveni o důchody z almužny a ze stipendií na mše svaté. Jejich představený P. Osvald poukazoval na to, že počet obyvatelů, z největší části zchudlých, je tak malý a nepatrný, že nesnese existence dvou klášterů ve městě. Členové jeho konventu jsou ochotni sami vyučovat mládež podle nových školních předpisů, a proto je zřízení piaristické koleje zbytečné. Proti tomu Kyjovští namítali, že kapucínům podle řeholních předpisů není dovoleno vyučovat a podle buly papeže Klementa XII. z roku 1731¹³⁸ je dovoleno zřizovat piaristické semináře a konventy kdekoliv bez ohledu na souhlas medikantů,¹³⁹ stačí jen svolení biskupa.¹⁴⁰ Z plánů na uvedení piaristů neměl mnoho radosti ani tamní farář, který se domníval, že jimi bude poškozen na příjmech. Ani olomoucká konzistoř nevívala nový pokus Kyjovských, protože se již od konce století sedmnáctého stavěla proti zřizování klášterů a proti uvádění nového řeholního duchovenstva do země. Byla srozuměna s uvedením piaristů do Kyjova jen pod určitými podmínkami, totiž že piaristé nebudou sbírat almužny vůbec, a že nebudou nijak na újmu kyjovského faráře ani v bohoslužbě, tím méně v duchovní správě. Piaristé neměli odvádět lid od účasti na bohoslužbách ve farním kostele, neměli vybíratí ofěru¹⁴¹ a zřizovat pro Kyjovské nějaké bratrstvo, nýbrž se věnovat jen pečlivé, užitečné a solidní výchově zdejší mládeže. Jejich budova měla nést název rezidence, nikoliv klášter nebo konvent.¹⁴²

K jednání o kyjovské gymnázium delegoval piaristický provincial P. Jeremiáš Soudný a Matre Dolorosa, vynikajícího člena řádu, učeného historika Gelasia Dobnera, který se vypravil z Prahy do Mikulova 5. ledna roku 1755. Na základě věnovacích listin se usnesla provinciální rada v Mikulově dne 6. prosince 1756, že návrh města na uvedení piaristů do Kyjova přijímá. Příchod piaristů do města byl ovšem podmíněn souhlasem císařovny a závazkem města, že nechá vystavět kolej a kostel.¹⁴³ Zdráhavý postoj konzistoře se podařilo překonat zásahem panovnice, která v roce 1758 městu latinskou školu s mnoha klauzulemi, zaručující práva kyjovské fary i místních kapucínů, povolila. V konečné koncesi z 15. září 1759 Marie Terezie připustila, aby ve městě

---

¹³⁷ FOLTÝN, D. a kol: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha, Libri, 2005, s. 403-404.

¹³⁸ Viz pozn. pod čarou č. 32.

¹³⁹ Žebravých řádů.

¹⁴⁰ KOL. AUTORŮ: *O střední školu v Kyjově*. Čtyřicet let Československého státního reálného gymnázia Josefa Klvani v Kyjově 1898-1938. Kyjov, 1938, s. 9.

¹⁴¹ Peněžní milodary.

¹⁴² KOL. AUTORŮ: *O střední školu v Kyjově*. Čtyřicet let Československého státního reálného gymnázia Josefa Klvani v Kyjově 1898-1938. Kyjov, 1938, s. 10.

¹⁴³ HLAVINKA, K.: *O starém Kyjově*. Kyjov, 1947, s.140. POKORNÁ, Blanka: *Dějiny německého gymnázia v Kyjově*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1997, s. 39.

působilo nejvýše šest piaristů, znalých jazyka českého a německého, kteří by vedli výuku v triviu až po syntax. K výstavbě potřebné budovy pak měl být využit přebytek fundačního kapitálu, který mezitím k 31. prosinci 1760 vzrostl díky úrokům z původních 18.000 zlatých na 27.754 zl. 6 krejcarů.¹⁴⁴ Tím byla stavba piaristické rezidence zajištěna.

Do města byli piaristé slavnostně uvedeni 24. listopadu roku 1760 provinciálem P. Jeremiášem Soudným a Matre Dolorosa.¹⁴⁵ Přivítat je přišel mezi jinými i místní učitel spolu s dětmi města. Žáci při slavnostním uvítání budoucích učitelů nesli obraz sv. Josefa Kalasanského. Noví příchozí byli pozdraveni latinsky a radost všech přihlížejících byla vyjádřena spontánním potleskem. Poté byli piaristé doprovázeni na radnici, kde je náležitě představení města přijali. Na radnici je latinskou řečí pozdravil syndik Hertl, jemuž rovněž latinsky odpověděl provinciál, který se potom českým oslovením obrátil na vdovu paní Filipovou a děkoval jí za ušlechtilý skutek jejího manžela. Dále se bral průvod školní mládeže, magistrátu a obyvatelstva za zvuků trumpet, puklic, talířů a moždířů od radnice k prozatímnímu obydlí piaristů, kde je česky pozdravil řečník měšťanského výboru Josef Pupík, jemuž odpověděl také česky budoucí superior (představený) rezidence Carolo Králik a S. Leopoldo, do té doby člen koleje strážnické.¹⁴⁶ O dva dny později, t.j. 26. listopadu, byla znamením školního zvonu otevřena škola za účasti 104 žáků. Studenti i rodiče byli vybídnuti k pravidelné školní docházce. Dne 27. listopadu byla sloužena mše svatá.¹⁴⁷ Mecenáš piaristů, primátor Filip se této slavnosti už nedočkal. Zemřel o tři roky dříve, 23. listopadu 1757 zaopatřen kapucíny a pohřben byl v jejich kryptě. Jeho vdova jej přežila téměř o dvacet let.¹⁴⁸

Piaristé bydleli v domě pronajatém od vrchního hospodářského direktoria za 35 zlatých ročně. V původní úřednické budově tak našli útočiště dva piaristé i první třída jejich škol, ve které začali hned s vyučováním. Prozatímní umístění duchovních v domě dnešní fary suplovalo budoucí rezidenci. K její stavbě museli piaristé přispět ze svých zdojů 3200 zlatých, protože nestačil kapitál, odkázaný dobrodinci na stavbu

---

¹⁴⁴ Kol. autorů: *O střední školu v Kyjově. Čtyřicet let Československého státního reálného gymnázia Josefa Klvani v Kyjově 1898-1938.* Kyjov, 1938, s. 12.

¹⁴⁵ FOLTÝN, D. a kol: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů.* Praha, Libri, 2005, s. 404.

¹⁴⁶ Podrobný popis slavnostního uvítání viz *Historia Domus Gajensis ab Anno Intruductionis Religionis Cler. Reg. Schol. Piarum in Civitatem Reg. Gajensem 1760 die 24. Novembris.* Ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod sig.F1, s. 5.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 6.

¹⁴⁸ HLAVINKA, K.: *O starém Kyjově.* Kyjov, 1947, s.142.

rezidence.¹⁴⁹

Po příchodu do Kyjova roku 1760 měli piaristé k dispozici pozemek na místě čtyř stavení a zahrad na předměstí před Mlýnskou bránou a kapitál na stavbu řadových staveb. Téhož roku nechali vypracovat plány kostela a rezidence a zaslali je ke schválení do Říma. Generál řádu v dopise ujistil českého provinciála, že je „*předloží nejpřednějším architektům římským, aby se snad v něčem nepochybil, neboť stane-li se něco podobného, bývají z toho velké těžkosti*”¹⁵⁰ Zda byly plány skutečně korigovány, není známo. Základy ke stavbě rezidence byly položeny 11. září roku 1764.¹⁵¹ Na vyčtení místa pro nové obydlí, školu a kostel navštívil otec superior architekta Jakuba Pánka z Veselí.¹⁵² Ke stavbě koleje užili piaristé i materiál z nedaleké Mlýnské brány, jejíž zbourání bylo za tímto účelem povoleno zemským úřadem. Tenkrát Kyjov už ani nebyl obehnan hradbami a městské brány byly vlastně jen zasazeny mezi domy. Budova rezidence byla dokončena v roce 1771. Chronogram *SVb hoC InsIgnI et DIVo nomine pIas tVere sChoLas* nám zachoval toto datum. (Pod tímto znakem a svatým jménem ochraňuj pobožné školy).¹⁵³ Rezidenci tvořila barokní dvoupatrová budova, ke které přiléhala na severní straně přízemní budova, v níž byl zřízen refektář. Vedle dvoupatrové budovy koleje a školy na jižním konci byla v roce 1775 přistavena kaple sv. Jana Nepomuckého.¹⁵⁴ Měla dva oltáře, hlavní s uvedeným patrociniem a boční sv. Josefa Kalasanského, a varhany z roku 1766.¹⁵⁵ Celá stavba koleje byla i se školní budovou dokončena v roce 1780.¹⁵⁶ Kyjov tak konečně získal latinskou školu, byť nižší. Vyučovalo se zde psaní, čtení, počítání a později i latině.

V rezidenci sídlila pětičlenná řeholní komunita piaristů,¹⁵⁷ která se skládala

¹⁴⁹ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 43. Kol. autorů: *O střední školu v Kyjově*. Čtyřicet let Československého státního reálného gymnázia Josefa Klvani v Kyjově 1898-1938. Kyjov, 1938, s. 13.

¹⁵⁰ NEUMANN, A., A.: *Piaristé a český barok*. Přerov, 1933, s. 124.

¹⁵¹ Kol. autorů: *O střední školu v Kyjově*. Čtyřicet let Československého státního reálného gymnázia Josefa Klvani v Kyjově 1898-1938. Kyjov, 1938, s. 12.

¹⁵² VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 44. *Historia Domus Gajensis ab Anno Intruductionis Religionis Cler. Reg. Schol. Piarum in Civitatem Reg. Gajensem 1760 die 24. Novembris.*, Ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod sig.F1, s. 31.

¹⁵³ HLAVINKA, K.: *O starém Kyjově*. Kyjov, 1947, s.143.

¹⁵⁴ Kol. autorů: *Umělecké památky Moravy a Slezska*, Akademie věd ČR, 1999, s.304. ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 73.

¹⁵⁵ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 73.

¹⁵⁶ POKORNÁ, B.: *Dějiny německého gymnázia v Kyjově*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1997, s. 39.

¹⁵⁷ Počty piaristů se různily, v roce 1970 se uvádějí jen tři. FOLTÝN, D. a kol: *Encyklopedie moravských*

z představeného, tři piaristů věnujících se výuce a jednoho zabývajících se misijní činností na venkově.¹⁵⁸ Nebyl zde tedy plný počet členů oproti původním plánům, protože výnos nadačního kapitálu nestačil na slušné vyživení šesti duchovních. V tom tedy byli Kyjovští zklamáni. Dokonce měli přijít o piaristy vůbec. Zrušením jezuitského řádu¹⁵⁹ byla totiž vláda postavena před úkol, kde vzít učitele na dosavadní jezuitská gymnázia a z čeho je vydržovat. Objevil se i návrh, aby piaristé z Kyjova přešli do Hradiště a tam převzali bývalé jezuitské gymnázium se všemi budovami i s kostelem. Nápad vítal krajský hejtmán František Antonín z Waffenbergu i piaristé. Protože však fundace byla vázána podle určení primátora Filipa na Kyjov, nebylo možné přeložení uskutečnit.¹⁶⁰ Bohužel kyjovské piaristické gymnázium nemělo dlouhého trvání. V rámci tereziánské školní reorganizace, dvorským dekretem ze dne 12. února 1774¹⁶¹ zrušila Marie Terezie část moravských gymnázií. Tímto dekretem bylo postiženo i kyjovské gymnázium. I když si Kyjovští ve městě udrželi piaristickou rezidenci, o gymnázium přišli a místo něho byla v Kyjově zřízena hlavní škola. Byla to škola německá, tzv. Hauptschule, o čtyřech třídách s třemi učiteli a jedním katechetou.¹⁶² S tímto řešením se ovšem nemohli v Kyjově smířit, a to nejen z důvodů prestižních, nýbrž i z důvodů hospodářských. Gymnázium přivádělo totiž do Kyjova více lidí než hlavní škola. Přestože během následujících desetiletí byly činěny pokusy o znovuzřízení gymnázia, požadavkům kyjovských nebylo vyhověno. Na znovuzřízení gymnázia si museli počkat téměř sto let.¹⁶³

V roce 1806 postihl Kyjov rozsáhlý požár, při němž vyhořela i budova piaristické rezidence. Ta byla znovu obnovena příspěvkem náboženského fondu 5.131 zlatých a školního fondu 630 zlatých, jakož i výpomocí okolních panství Milotic, Koryčan, Bzence, Kostelce a Ždánic. Stalo se tak iniciativou Jana Chrysostoma

---

a slezských klášterů. Praha, Libri, 2005, s. 404.

¹⁵⁸ FOLTÝN, D. a kol: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha, Libri, 2005, s. 404.

¹⁵⁹ Jezuitský řád zrušil v roce 1773 na nátlak evropských panovníků papež Kliment XIV., řád ale fakticky nikdy zcela nezanikl a v roce 1814 jej papež Pius VII. celosvětově obnovil. Dostupné na Internetu: <http://mojebrno.wz.cz/inka—brno-kostely-jezuite.html>, 6.3.2010. ŠAFRÁNEK,.: *Za českou osvětu*. Obrázky z dějin českého školství středního zemích koruny svato-václavské. Praha, 1913, s. 33..

¹⁶⁰ Kol. autorů: *O střední školu v Kyjově*. Čtyřicet let Československého státního reálného gymnázia Josefa Klvani v Kyjově 1898-1938. Kyjov, 1938, s. 13. VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 47.

¹⁶¹ POKORNÁ, B.: *Dějiny německého gymnázia v Kyjově*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1997, s. 39.

¹⁶² HLAVINKA, K.: *O starém Kyjově*. Kyjov, 1947, s.144.

¹⁶³ POKORNÁ, B.: *Dějiny německého gymnázia v Kyjově*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1997, s. 39. Kol. autorů: *O střední školu v Kyjově*. Čtyřicet let Československého státního reálného gymnázia Josefa Klvani v Kyjově 1898-1938. Kyjov, 1938, s. 14.

Tomáška.¹⁶⁴

Dne 14. prosince roku 1862 se usnesl výbor obnovit žádost o zřízení gymnázia. Státní ministerstvo dalo 6. června roku 1863 k jeho založení potřebný souhlas.¹⁶⁵ Rovněž souhlasilo s tím, aby se vyučování ujali piaristé, ovšem s podmínkou, že učitelská místa budou v dostatečném počtu obsazována aprobovanými silami. Počátek vyučování na gymnáziu se však z několika důvodů oddálil: Piaristé chtěli i nadále zachovat hlavní školu, prostory v dosavadní piaristické rezidenci na dnešní Komenského ulici by však pro obě školy nestačily, i když by se upravilo dosud neužívané 2. patro a zrušila se stávající kaple. Obecní rada se rozhodla zvětšit budovu přístavbou, adaptací 2. patra a zrušením používané kaple s tím, že bude postavena samostatná budova kaple v místech, kde stojí dnes. S hloubením základů nové kaple se začalo 7. března roku 1864 a 31. března téhož roku¹⁶⁶ byl slavnostně položen základní kámen, do něhož byla pro paměť příštím generacím vložena listina s tímto zápisem:

„Pod správou z následujících členů sestávající reprezentace tohoto královského města Kyjova, a sice pana Johanna Bartoche - starosty, pana Ignaze Gewwinera - prvního obecního radního a pana Wilhelma Slawika - druhého obecního radního, pánů Franze Wrany, Leo Viktorina, Josefa Fensterschotta, Karla Schottnera, Jakoba Jurowského, Wolfganga Seidla, Johanna Friedricha, Johanna Czermaka, Johanna Karáska, včetně členů výboru, bylo zdejší obyvatelstvem šťastně dosaženo po mnohá desetiletí marně usilovaného povolení ke znovuzřízení nižšího gymnázia existujícího v Kyjově až do roku 1772, přičemž vysoké státní ministerstvo výnosem z 6. června 1863, č. 5 636 konečně vyšlo vstříc přání obyvatelstva. Hlavní opory k dosažení tohoto úmyslu tvořilo především přívětivé rozhodnutí veledůstojného oblastního rady piaristického řádu a vládního rady pana doktora filozofie Laurenze Zinka opatřit vedle již existující základní školy také znovu zřizující se gymnasium učitelskými silami ze svého řádu a silná podpora městské obci jak ze strany chvályhodného c.k. státního místodržitelství, tak také zdejšího chvályhodného okresního úřadu. V částečném provedení nutných opatření, přičemž totiž v pravém křídle piaristické rezidence dosud stojící kaple už neodpovídala požadavkům při předpokládaném nárůstu počtu žactva, se na druhé straně jmenovaná reprezentace

---

¹⁶⁴ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 73.

¹⁶⁵ POKORNÁ, B.: *Dějiny německého gymnázia v Kyjově*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1997, s. 39.

¹⁶⁶ Tamtéž, s.39.

královského města Kyjova předem rozhodla vzít za svou stavbu nového piaristického kostela, v němž se právě dnešního dne 31. března 1864 za přítomnosti zemského knížecího ústavu veledůstojného kurálního kleruse a piaristického kolegia, reprezentace obce a mnoha osobností občanů konalo slavnostní položení základního kamene, a tentýž postavit z komunálních prostředků, zvětšit odpovídajícím rezidenci jednak přístavbou, jednak adaptací doposud nepoužívaného druhého patra a konečně dotovat tento nový vyučovací ústav z městských prostředků. Tak, jako je tato budova určena k obhajování a ožívání religiózního smyslu obyvatelstva, má přispěti městu Kyjovu k ozdobě a vzdorovati vnějším bouřím století, také by se měla omlazovat a rozvíjet jmenovaným zastoupením tohoto královského města Kyjova usilující se myšlenka podpory intelektuálního vzdělávání požadavkům času odpovídající až do nejvzdálenější budoucnosti a ve svém prospěšném rozvoji působit také na blahobyt obyvatelstva. K současné době se sestávalo velevážené piaristické kolegium z pánů: pátera Celsuse Tollicha, ředitele základní školy, pátera Richarda Jeřábka, učitele III. roč., řádového kněze a učitele II. ročníku¹⁶⁷, „...Stavba je řízena zdejším zednickým mistrem panem Josefem Bergerem, s podílíctvím pánů Franze Glosse, tesařského mistra, pod dohledem v tom ohledu neúnavného obecního rady pana Ignaze Gewinnwra.“¹⁶⁸

Slavnostním položením základního kamene se tedy započalo se stavbou kostela a pokračovalo se jen s krátkým přerušením v době pruského tažení v roce 1866. Úplně dokončena byla stavba kostela v roce 1868. Dne 27. srpna roku 1868, v den památky sv. Josefa Kalasanského, byl kostel konsekrován ke cti tohoto řádového patrona kyjovským děkanem Janem Ottavou, který také vysvětil základní kámen.¹⁶⁹ Jedná se o neorientovanou novorománskou stavbu o půdorysu latinského kříže s výrazně vertikálním průčelím, které završuje trojúhelníkový štít, na němž je po tzv. Tyrolském způsobu nasazena hranolová zvonice. Z původní kaple sv. Jana Nepomuckého bylo zčásti převzato vnitřní zařízení, k němuž náleží čtyři ikonograficky odlišné obrazy sv. Josefa Kalasanského pocházející z 2. poloviny 18. století a z roku 1868.¹⁷⁰

Současně se stavbou kostela se upravovala a přistavovala pro školní účely původní rezidence. Na místě bývalé kaple v přízemí byla zřízena třída, na místě starého

---

¹⁶⁷ Následuje jmenovité složení členů okresního úřadu, daňového úřadu, notáře a finančního komisaře.

¹⁶⁸ POKORNÁ, B.: *Dějiny německého gymnázia v Kyjově*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1997, s. 39 – 40.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 39.

¹⁷⁰ FOLTÝN, D. a kol: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha, Libri, 2005, s. 405.

přízemního refektáře byla postavena nové dvouposchod'ová historizující budova, ve které byl nový refektář, byty učitelů a gymnazijní třídy.¹⁷¹ Výstavba kostela i piaristické rezidence probíhala v letech 1864 – 1868 a vyžádala si více než 37.000 zlatých.¹⁷²

Další překážkou k zahájení vyučování byl nedostatek kvalifikovaných učitelů s aprobačí pro střední školy. Tento nedostatek se podařil odstranit uzavřením smlouvy mezi obecním zastupitelstvem města s c.k. vládním radou a piaristickým řádem českomoravské provincie o zřízení a zachování nižšího gymnázia v Kyjově. Tato smlouva byla uzavřena 27. května roku 1868.¹⁷³ Až do roku 1871 byli všichni učitelé gymnázia příslušníky piaristického řádu. Protože však klesl počet aprobovaných řeholních učitelů, byli postupně nahrazováni učiteli světskými. Nahrazování řeholních učitelů světskými s sebou neslo i určité problémy, a to především finanční. Aprobovaný učitel většinou vyžadoval vyšší plat než učitel řeholní. Obci tak neustále vzrůstaly výdaje spojené s vydržováním ústavu. Proto se obec snažila o postátnění gymnázia a tento záměr podpořil i piaristický řád, který se ve prospěch obce zřekl 12. dubna roku 1876 gymnazijní budovy se vším zařízením, sbírkami a pomůckami a zřekl se i gymnazijní kaple sv. Josefa Kalasanského. Z řádových učitelů nejdéle působil na škole P. Wilhelm Freiwald, který zde vyučoval náboženství, němčinu a latinu až do konce školního roku 1895/1896. Ředitelské místo obsazoval piaristický řád až do konce prvního pololetí školního roku 1884/1885, kdy odešel do výslužby mnohaletý ředitel P. Otto Štika.¹⁷⁴

Školství

Když přišli první piaristé v roce 1631 na Moravu, třicetiletou válkou zde bylo rozvráceno i školství. Situace mládeže se podobala té, jakou shledal koncem 16. století v Římě sv. Josef Kalasanský, a která jej pohnula k tomu, aby se zanedbané mládeže ujal a poskytl jí i nejnужnější vzdělání i mravní výchovu. V úsilí o nápravu bylo tedy nutno provést v první řadě obnovu školství. Tohoto úkolu se ujaly duchovní řády, z nichž

---

¹⁷¹ Tamtéž, s. 405. POKORNÁ, B.: *Dějiny německého gymnázia v Kyjově*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1997, s. 40.

¹⁷² HURT, R.: *Gymnasium a Kyjov*. Kol. autorů.; Gymnasium v Kyjově v letech 1898-1968, s.69.

¹⁷³ POKORNÁ, B.: *Dějiny německého gymnázia v Kyjově*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1997, s. 40.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 41.

nejvýznamější byl řád jezuitský a řád piaristický.¹⁷⁵

Při zkoumání piaristického školství je vhodné provést alespoň stručné srovnání se školstvím jezuitským, neboť v této oblasti se oba řády jak v mnohém shodovaly, tak i v mnohém lišily. Základní normou výchovy a výuky v jezuitských ústavech se stalo *Ratio atque institutio studiorum*, podle něhož bylo hlavním úkolem vést žáky k poznání a lásce k Spasiteli a vychovávat je k jeho větší slávě, a to na základě úplného osvojení řeči slovem i písmem.¹⁷⁶ Jezuitské *Ratio atque institutio studiorum* z roku 1599 schválil papež i pro další řádová gymnázia.¹⁷⁷ Velký rozdíl mezi piaristy a jezuity lze pozorovat v poměru obou řádů k nekatolické mládeži: zatím co jezuité byli obávanými šířiteli katolicví a nepřáteli všech, kteří vyznávali jinou víru, piaristé vystupovali vždy mírně a snášenlivě, kteří do svých škol přijímali děti bez ohledu na náboženské vyznání jejich rodičů. Dalším podstatným rozdílem bylo to, že jezuité působili především ve velkých městech, v nichž se obraceli především ke šlechtě a bohatým měšťanům, pro jejichž syny byly jezuitské školy určeny. Jezuité měli též zájem o mládež spíše starší, univerzitní studenty a gymnazisty. Piaristé měli naopak své koleje a školy vždy v městech daleko menších a při vyučování se věnovali vedle studentů gymnázií i školním dětem nejmladšího věku. Oblastí, která byla společná jak jezuitům, tak piaristům, byla gymnázia. Jezuité, kteří svou činnost na tomto poli začali před piaristy a měli tedy větší zkušenosti, byli zde piaristům v mnohém vzorem.¹⁷⁸

Ve školské organizaci svého školství se piaristé přidrželi systému obvyklého v českých zemích již před třicetiletou válkou, který praktikovali i jezuité. Je nepochybné, že právě jezuitské „Ratio” tvořilo základ pro vnější i vnitřní organizaci piaristických škol. Piaristé však vnesli do tohoto systému vlastní prvky a vyučovací metodu, která byla proti předchozím metodám městských, farních i jezuitských škol značně pružnější, tolerantnější a pokrokovější. Zachovali systém tří nižších tříd, třídy legendů, skribentů s volně připojovanou třídou aritmetistů (minor a maior) jako základní stupeň vzdělání, náboženské a mravní výchovy. Tato příprava dala žákům poslední třídy i základy latiny pro případné pokračování ve studiu na gymnáziu. Piaristé zachovali i systém gymnaziálních tříd, tj. čtyři nižší třídy gramatické (parva, někdy také dělená na

---

¹⁷⁵ V menší míře se tohoto úkolu zhostili též benediktini, premonstráti a školští bratři. HÝBL, F.: *Metodika výuky na piaristických školách*. Studie muzea Kroměřížska. Okresní vlastivědné muzeum Pterov, 1989, s. 86.

¹⁷⁶ KOLEJKA, J.: *Organizace a učební programy řádových škol 1566-1773*. Z dějin gymnaziálního vzdělání na Moravě a ve Slezsku II. ČMM 115, 1996, s. 100.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 102.

¹⁷⁸ SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP

minor a maior, principia, gramatika, syntax) a dvě třídy humanitní, t.j. třídu poezie a třídu rétoriky. Ve všech třídách se učilo latinsky, proto latinské školy.¹⁷⁹ Piaristé navíc považovali za nutné vstěpovat svým žákům kromě latiny i ostatní vědy. V tom stálo piaristické školství poněkud výše nad jezuitským, neboť věnovalo pozornost též reálným předmětům, dějepisu, zeměpisu, matematice, fyzice a také mateřskému jazyku. Právě v tom je velká zásluha piaristů, že v době pro český jazyk tak těžké, dávali žákům nejenom škol triviálních, ale i nižších gymnaziálních tříd možnost udržet si znalost dobré češtiny a dovedli k tomu účelu použít dokonce děl Komenského.¹⁸⁰

Nejvyšším představeným všech škol v provincii byl provinciál, který převážně sídlil v Mikulově. Dohlížel na chod škol, každoročně je vizitoval, nařizoval, čeho bylo třeba ke zlepšení vyučování i chodu škol, býval přítomen osobně nebo svým zástupcem při hlavních zkouškách, předepisoval učebnice. Představeným škol při jednotlivých kolejích byl rektor koleje. Vnitřní správu školy, dozor nad vyučováním a nad vším, co se k němu vztahovalo, měl na starosti prefekt školy. Byl to první člověk, se kterým přišli žáci ve škole do styku, když je přezkoušel a potom zařadil do příslušné třídy. Další jeho povinností bylo odebírat žákům nevhodné předměty, např. zbraně, dohlížel na časová znamení daná zvonkem, vykonával tělesné tresty¹⁸¹ a rovněž dbal na používání předepsaných učebnic. Vedl i katalog žáků, ve kterém byla každoročně zaznamenána jména žáků, jejich věk, příchod nebo odchod ze školy či jiné důležité poznámky.¹⁸² Početní stav byl prefekt povinen každoročně hlásit provinciálovi.¹⁸³ Jeho úřad nebyl trvalý, byl ustanovován na jeden rok, výjimečně setrval v úřadě několik let. Prvním prefektem piaristické školy v Kyjově byl od roku 1761 sám superior rezidence Carolo a S. Leopoldo. Totožnost prefekta se superiorem byla zde důsledkem nepatrného počtu piaristů žijících v Kyjově.¹⁸⁴ Superior komunity vedl též piaristickou

---

Olomouc, 1969, s. 104-105.

¹⁷⁹ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 96.

¹⁸⁰ SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 106 – 107.

¹⁸¹ Tělesné tresty byly udíleny v nejkrajnějších případech a to pouze u závažných přestupků. Kompetence jejich udílení náležela pouze prefektovi. Učitelům bylo používání tělesných trestů zakázáno. ¹⁸¹ SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 113.

¹⁸² Viz přílohy 7 a 8.

¹⁸³ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 44. Podrobněji o povinnostech prefekta viz SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 112–113.

NEUMANN, A. A.: *Piaristé a český barok*. Olomouc, 1933, s. 72 – 78.

¹⁸⁴ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník

kroniku koleje,¹⁸⁵ kam byly pečlivě zapisovány záznamy o vizitacích, události, které se odehrály v životě koleje, ale taktéž události, které se vztahovaly k životu a působení kléru nebo i šlechty v bližším okolí koleje.

Učitelé žáků a studentů byli členové řádu, jako učitelé nižších tříd se nazývali magistři, učitelé vyšších tříd gymnázia byli profesori. Jimi se stávali členové řádu teprve po dosažení potřebného stupně vzdělání odbornosti¹⁸⁶ a po 8-10 letech působení v nižších třídách. Při občasném nedostatku učitelských sil bývali někdy jako učitelé trivia připuštěni i novici druhého probačního roku. I učitelé setrvali na jedné škole zpravidla jen 1 - 2 roky, vyjímečně i déle, a rozhodnutím provinciála bývali při každoročním rozmístování učitelských sil přeloženi z jedné školy na jinou, o čemž nás informují tzv. familiae domus. Tato praxe měla jistě své negativní stránky, na druhé straně se učitelé piaristických škol seznamovali i s druhými školami v provincii, s mentalitou žáků v jednotlivých částech země, s problémy jednotlivých škol, museli ovládat dobře obojí zemský jazyk, češtinu i němčinu. To vše prohlubovalo jejich pedagogické zkušenosti a přehled o situaci jejich školství v provincii.

Piaristé měli svůj vlastní školský a kázeňský řád, který byl jednotný pro všechny jejich školy. V jednotlivých provinciích se však časem přizpůsobovali různým změnám, které si vynutily místní poměry. V provincii Germania vydala např. školský řád provinciální kapitula již v roce 1662. Tento řád byl vydaný za provinciála Karla Pessaua a S. Maria a lišil se od obecně platného řádu v některých ustanoveních týkajících se školního vyučování, učebních knih, prázdnin a nedělních a svátečních křesťanských cvičení¹⁸⁷.

Jaký byl školní rok a jeho organizace v Kyjově? Je pravděpodobné, že zde měli žáci podobný režim vyučovacích dnů, jako tomu bylo např. v Mikulově, kde se učilo 220 – 224 dnů v roce. Začátek školního roku byl stanoven na Svátek Všech svatých. Tomu odpovídají i záznamy o otevření škol u kyjovských piaristů.¹⁸⁸ Volný den byl ve

---

Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 44.

¹⁸⁵ *Historia Domus Gajensis ab Anno Introductionis Religionis Cler. Reg. Schol. Piarum in Civitatem Reg. Gajensem 1760 die 24. Novembris.* Ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod signaturou F1, s. 1 – 456. Viz přílohy 5 a 6.

¹⁸⁶ Školské působení piaristů vyžadovalo podle záměrů zakladatele důkladnou přípravu a odbornou kvalifikaci. Zakladatel stanovil proto směrnice pro výchovu budoucích příslušníků řádu jako řeholníků i pro jejich vzdělání jako budoucích příslušníků řádových škol. Blíže viz BOMBERA, J.: *Výchova a vzdělání piaristů v našich zemích.* JM 20, 1984, sv. 23, s.113-120.

¹⁸⁷ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950.* Scholae Piae Prievidza, TEXTM, 1992, s. 99. Tamtéž, s. 102.

¹⁸⁸ *Catalogus discipulorum Gymnasium Scholarum Piarum Gaya frequentantium.* Ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod signaturou F7, s. 1-5. *Historia Domus Gajensis ab Anno Introductionis Religionis Cler. Reg. Schol. Piarum in Civitatem Reg. Gajensem 1760 die 24. Novembris.* Ve Vlastivědném muzeu

čtvrtek a v úterý odpoledne, od října do června bylo v úterý volno od 9 hodin dopoledne, od 1. června po celý den. Hlavní prázdniny pro žáky nižších tříd byly od 28. září do 28. října, o Vánocích byly 4 dny volna, v ostatky Boží 3 dny,¹⁸⁹ o Velikonocích 8 dnů. Letní prázdniny (tzv. vedrové) trvaly od 24. června do 25. července, kdy odpadala první odpolední hodina. Dvakrát do roka se konaly za přítomnosti rektora pololetní zkoušky, a to na Velikonoce a před podzimními prázdninami. Do vyšších ročníků postoupili ti žáci, kteří zkoušky úspěšně složili.¹⁹⁰

Jaký byl režim školního dne v piaristické škole? Půl hodiny před zahájením vyučování byli žáci svoláni zvonkem. V letním období to bylo v 6.30 hodin, v zimním v 6.45 hodin, odpoledne ve 13.00 hodin. Poté se žáci shromáždili ve třídách, kde povinně odříkali z paměti zadané lekce. Po druhém zvonění před započítím výuky všichni poklekli a modlili se spolu s vyučujícím učitelem. Po vyučování, které obvykle trvalo dvě až dvě a půl hodiny, se opět modlili a pak šli společně do kostela na bohoslužbu. Obdobně tomu bylo i po odpoledním vyučování. Sobota byla dnem opakovacím, kdy se rekapitulovalo probrané učivo.¹⁹¹ Z uvedeného vyplývá, že téměř polovinu času žáci piaristických škol strávili při náboženských obřadech.

Náboženský život byl nedílnou součástí duchovní přípravy žáků piaristických škol, který se uskutečňoval nejen ve třídách, ale i v rámci náboženských obřadů celého města. Nový školní rok býval zahájen počátkem listopadu na Dušičky,¹⁹² kdy po mši svaté byla mládež svými učiteli odvedena do škol.¹⁹³ Dne 2. února, na Hromnice,¹⁹⁴ se žáci každoročně zúčastnili školní bohoslužby ve farním kostele, během které byly posvěceny svíce, tzv. „hromničky“, jež potom žáci rozdali duchovním.¹⁹⁵ Dne

---

Kyjov pod signaturou F1, s. 1 – 5. (Dále *Historia Domus Gajensis*, sig. F1)

¹⁸⁹ 3 dny následující po „ostatkové neděli“ do Popeleční středy včetně.

¹⁹⁰ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 45. ZEMEK, M. a kol.: *Gymnázium Mikulov*. Almanach k třístému padesátému výročí založení mikulovského gymnasia. MVS v Brně a Gymnázium Mikulov. Brno 1981, s. 12. HÝBL, F.: *Metodika výuky na piaristických školách*. Studie muzea Kroměřížska. Okresní vlastivědné muzeum Přerov, 1989, s. 88.

¹⁹¹ KOLEJKA, J.: *Organizace a učební programy řádových škol 1566-1773*. Z dějin gymnaziálního vzdělání na Moravě a ve Slezsku II. ČMM 115, 1996, s. 104 - 5. HÝBL, F.: *Metodika výuky na piaristických školách*. Studie muzea Kroměřížska. Okresní vlastivědné muzeum Přerov, 1989, s. 87. SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 109 – 110. VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 - 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 45

¹⁹² Dnes Svátek všech věrných zemřelých.

¹⁹³ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 - 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 46. Tamtéž, s. 47.

¹⁹⁴ Dnes svátek Uvedení Páně do chrámu.

¹⁹⁵ . VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 - 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 46. Tamtéž, s. 47. *Historia Domus Gajensis*, sig. F1, s. 126. Tamtéž, s. 137.

19. března, na svátek svatého Josefa, žáci absolvovali zpověď a účastnili se slavnostní bohoslužby, při které byli po konfesi přijati k sv. společenství.¹⁹⁶ Ke svatému přijímání přistupovali žáci i při příležitosti dalších významných církevních svátků, jako např. Navštívení Panny Marie, Seslání Ducha svatého aj.¹⁹⁷ Piaristé se také se svými žáky zúčastňovali na pozvání faráře různých náboženských procesí ve městě. Dne 25. dubna se každoročně konala procesí při příležitosti svátku sv. Marka, evangelisty a mučedníka. Nejinak tomu bylo 4. května, na svátek sv. Floriana, kdy žáci s procesím putovali ke kapli sv. Rocha.¹⁹⁸ Dalším nepostradatelným svátkem, na kterém žáci nemohli chybět, byl Svátek Božího těla.¹⁹⁹ Na svátek Nanebevzetí Panny Marie, dne 15. srpna se žáci zúčastňovali slavnostního procesí, v jehož průvodu nesli ozdobenou sochu Panny Marie.²⁰⁰ Na výzvu magistrátu, se žáci v červnu roku 1767 připojili k veřejným modlitbám a zúčastnili se procesí ke kapli sv. Rocha za účelem nezbytného odvrácení moru.²⁰¹ Žáci nescházeli ani na slavnostní bohoslužbě, která se každoročně konala 27. srpna, v den svátku Josefa Kalasanského, zakladatele řádu. Při této příležitosti žáci učinili vyznání hříchů.

Žáci byli vedeni svými učiteli rovněž ke spoluúčasti na životě celé rodiny piaristů. Například to bylo v roce 1765, kdy se školní mládež účastnila bohoslužeb pro zdárný průběh stavby²⁰² nebo dne 2. 5. 1772, kdy se pod vedením svých duchovních otců žáci modlili za zdárný výběr nového otce generalis.²⁰³

Školní mládež také významnou měrou napomohla svými modlitbami ke zdárnému průběhu kanonizace zakladatele piaristů, Josefa Kalasanského. Již v roce 1763 dostali žáci za úkol modlit se ve prospěch jeho kanonizace. Jejich snažení bylo odměněno příznivou zprávou, že zázraky Josefa Kalasanského²⁰⁴ byly konečně uznané. Na jeho počest bylo roku 1764 zpíváno za účasti školní mládeže slavnostní *Te Deum*.²⁰⁵

---

¹⁹⁶ Po vyznání víry přistoupili ke svatému přijímání.

¹⁹⁷ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 46. Tamtéž, s. 47.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 46-47. *Historia Domus Gajensis*, s. 138 a s. 140.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 46. *Historia Domus Gajensis*, sig. F1, s. 108.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 46 - 47. *Historia Domus Gajensis*, sig. F1, s. 132.

²⁰¹ Tamtéž, s. 45. *Historia Domus Gajensis*, sig. F1, s. 67.

²⁰² Tamtéž, s. 44. *Historia Domus Gajensis*, sig. F1 s. 44.

²⁰³ Tamtéž, s.46. *Historia Domus Gajensis*, sig. F1, s. 122.

²⁰⁴ Jednalo se o tři zázraky: 1. Uzdravení sestry Kristiny Czecherini, která byla sedm roků bezvládná a zoufalá. 2. Uzdravení dolních končetin Vincencie Buadové, které byly nepohyblivé, bez citu a s atrofickými svaly. 3. Uzdravení sestry Marie Konstancie Camihati, která jedenáct roků trpěla těžkou tuberkulózou, osm roků měla maligní tumor a byla v bezprostředním nebezpečí smrti.. *Historia Domus Gajensis*, sig.F1, s. 69 – 81, 87 – 88.

²⁰⁵ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 44-45. *Historia Domus Gajensis*, sig.F1, s. 29.

I v následujících letech školní mládež napomáhala svými modlitbami ke zdárnému průběhu kanonizace, ke které došlo dne 16. července roku 1767 v Římě.²⁰⁶ Poté byla ve dnech 16. – 18. července vyhlášená třídní slavnost na počest sv. Josefa Kalasanského. Oslavu kanonizace svého zakladatele pojali piaristé v Kyjově velkolepě. První den byla zahájena bohoslužba již v pět hodin ráno. Současně byly vystaveny relikvie, které si příchozí prohlíželi do osmé hodiny ranní. Slávě v Kyjově byli přítomní význační děkané i faráři z okolí, nechyběl zde ani kníže Serenyi, který byl olomouckým kanovníkem. V průvodu bylo možno spatřit obraz svatého otce i s relikviemi. O zvukové efekty se postaralo vojsko knížete Lichtenštejna, bylo slyšet výbuchy hmoždířů, hlas polnic i tympanů. Procesí tvořili i muži ze špitálu sv. Dominika, školní mládež, šlechtici, členové městského magistrátu, úředníci a lidé z celého okolí. Druhý den slavnosti začal bohoslužbou ve dvě hodiny odpoledne v kostele kapucínů. Opět bylo slyšet zvuky hmoždířů, tympanů, polnic. Večer byla osvětlena piaristická rezidence, zdobená dále květinami, svíčkami, obrazy a lampami. I v tento den se procesí zúčastnili lidé z okolí: Ždánic, Želetic, Nenkovic, Stavěšic, Strážovic, Dražůvek, Žarošic, Archlebova, aj. Kyjovská mládež připravila dramatické ztvárnění *Života sv. Josefa Kalasanského*. Třetí den byla sloužena mše sv. ve farním kostele sv. Martina za účasti duchovních i světských celebrit. Nechybělo hudební oratorium zakončené litaníí. Na výtvarném dojmu slavnosti se podílel malíř Josef Piltz. Nemůžeme se divit tak velkolepým oslavám, vždyť potvrzení svatosti sv. Josefa Katalánského dodávalo řeholníkům na prestiži a zvyšovalo důvěru v jejich duchovní tradice i řádové regule. Zaznamenání celého průběhu kanonizace v řádové kronice bylo pro piaristy v Kyjově jednou z nejdůležitějších zpráv, jejíž dosah je nadčasový.²⁰⁷

Poté, co byl blíže popsán duchovní život školního žactva v Kyjově, jež přirozeným způsobem zapadal do života celé farní rodiny a města, budeme se dále věnovat organizaci a členění tříd a žáků piaristických škol v Kyjově.

V prvním roce svého působení v Kyjově piaristé vyučovali přípravné předměty, tzv. *trivium*: čtení, psaní a počítání. Jednalo se o scholu vernaculis, která poskytovala nižší školní vzdělání. Každá ze tříd této školy měla název podle hlavního vyučovacího předmětu. První třída se nazývala *legentium* (třída čtenářů). Pravidla pro učitele legendy

---

²⁰⁶ Blíže o průběhu celého obřadu svatořečení viz: VRATISLAVSKÁ, E.: *Svatořečení Josefa Kalasanského podle líčení řádové kroniky kyjovských piaristů*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 74-76. *Historia Domus Gajensis*, sig.F1, s 69 – 81, 87 – 88.

²⁰⁷ VRATISLAVSKÁ, E: *Svatořečení Josefa Kalasanského podle líčení řádové kroniky kyjovských piaristů*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 76.

stanovila, že úkolem této třídy je naučit žáky (*legentes*) správně číst knihy mateřským jazykem. Začínalo se seznámením žáků s abecedou a potom se pokračovalo až k četbě Canisiova katechismu a evangelií. Ve druhé třídě nazvané *scribentium* (třída písařů) se žáci učili číst českým i latinským jazykem a vyučovalo se zde stejně jako v první třídě náboženství. Kromě toho se zde žáci (*scribentes*) měli naučit psát předpisy v obou jazycích. Třetí třída *trivia* se jmenovala *arithmetika minor* (třída počtářů) a žáci se zde učili číst, psát a počítat.²⁰⁸ Ke konci školního roku 1760/1761 čítala piaristická škola v Kyjově na 212 žáků. S rostoucím počtem žáků dolehla na piaristy personální tíseň, a proto bylo třeba neprodleně si vyžádat pomocníka, kterým se stal světský námezdník ze sboru farního kostela sv. Martina.²⁰⁹ Nedostatek učitelů v Kyjově mělo vyřešit rozhodnutí císařovny Marie Terezie povolit dalšího učitele ke školní výuce, což také učinila koncem srpna roku 1761. Kromě přijetí nového učitele se jednalo i o otevření latinských škol v Kyjově, což bylo odsouhlaseno ve Vídni 15. 8. roku 1761 a posléze v Brně 2. 9. 1761. Tento zásadní krok nebyl snadný, neboť piaristé nesouhlasili s otevřením tříd gymnázia dokud jim nebudou předány všechny donace, které jim měly náležet. V průběhu tohoto sporu s městskými úředníky povolal provinciál řádu do Kyjova nového člena piaristické residence, učitele P. Friderica a S. Benigno z Bílé Vody. Dále provinciál nařídil zřízení první třídy latinských škol, tzv. *parvy*. Otec superior Carolus a S. Leopoldo přijímal do škol i méně majetné žáky v duchu zásad zakladatele řádu Josefa Kalasanského.²¹⁰

U piaristů mohl studovat jenom ten, kdo měl k tomu předpoklady jak morální, tak fyzické. Kdo studoval u piaristů, měl si být vědom toho, že je studentem nejen podle jména, ale také i vzorným životem. Po stránce fyzické se vyžadovalo stáří sedmi let anebo taková vyspělost žákova, aby byl schopen zachovávat řádovou disciplínu. V tom případě rozhodlo dobrozdání zkušených osob. Kromě toho se přihlíželo i ke zdravotnímu stavu studentů, hášících se k zápisu. Předem se vylučoval ten, kdo by byl postižen nějakou nakažlivou nemocí (například svrabem), nebo roztrhaní a špinaví, kteří by svým zevnějškem nebyli ke cti.²¹¹

Počet žáků nebyl bezpochyby nikdy vysoký. V prvním školním roce navštěvovalo piaristické školy v Kyjově 212 žáků, v roce 1830 bylo ve třídách celkem

---

²⁰⁸ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 44. SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 128- 129.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 44. *Historia Domus Gajensis*, sig.F1, s. 7.

²¹⁰ Tamtéž, s. 44. *Historia Domus Gajensis*, sig.F1, s. 8.

154 žáků, ve dvou následujících se jejich počet pohyboval mezi 150 – 160 žáky.²¹²

Jak můžeme vysledovat z katalogu žáků, ve školním roce 1761/1762 byli zapsáni i žáci *parvy*.²¹³ V této první třídě latinského gymnázia se studenti učili základům latinské mluvnice, především skloňování a časování slov, slovní druhy, pravopis a výslovnost. Ve druhém semestru potom již poznávali lehčí texty. Naučili se latinsky plynule číst, memorovat první díl Canisiova katechismu a jako domácí úkoly dostávali krátké překlady z mateřského jazyka do latiny. Počet studentů byl v tomto roce mnohem menší, než tomu bylo ve školním roce předchozím, jak ukazuje tabulka níže. Jistě k tomu přispívaly finanční těžkosti piaristů, kteří vkládali svoje finance a energii na přípravu nové stavby. Ve školách *vernaculis* byla otevřena třída nazvaná *arithmetika major*, která se od ostatních tříd odlišovala jak svou náplní, tak i zaměřením. Tato třída byla jakousi nadstavbou neboli průpravou pro praktické povolání. Žáci této třídy byli obvykle nejstarší na celé škole, jejich stáří se pohybovalo v rozmezí od 19 do 29 let. Někteří z nich byli studenty filozofie, řečnictví nebo rétoriky a v této třídě se připravovali na budoucí povolání. Učili se zde všem druhům počtů, sepisovat listiny a cvičili se tak pro práci v kancelářích, při řízení hospodářství a podobně.²¹⁴

Žáci piaristických škol v Kyjově pocházeli převážně z Moravy, ale byli zde i studenti z Uher, Čech, Belgie a Pomořanska. Kromě aritmetiky se dělily na *majores* a *minores* i třídy *parvistů*. *Parvu minor* navštěvovali žáci, kteří byli do gymnázia přijati, ale postoupili do něj až v pololetí. První třída latinských škol se tedy nazývala až *parva major*.²¹⁵

Ve školním roce 1767/1768 jsou poprvé v katalogu rozepsané i další třídy latinského gymnázia, konkrétně *principistae* a *gramatistae*. Ve druhé třídě gymnázia, v tzv. *principii*, se vyžadovala dokonalá znalost gramatiky, vyučovala se pravidla o rodech podstatných jmen a časech sloves, četly se výtahy z Cicera, cvičil se sloh, memorovala se druhá kapitola *Canissia*, a jako domácí úkol se zadával překlad

---

²¹¹ NEUMANN, Augustin, Alois: *Piaristé a český barok*. Přerov, 1933.

²¹² ZEMEK, Metoděj, BOMBERA, Jan, FILIP, Aleš: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 73.

²¹³ *Catalogus discipulorum Gymnasium Scholarum Piarum Gaya frequentantium*. Ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod signaturou F7, školní rok 1761 – 1762.

²¹⁴ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 44. SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 130.

²¹⁵ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 49. SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 129.

z mateřského jazyka do latiny. Třetí třída byla tzv. *gramatika* a v ní se vyžadovala znalost všech gramatických pravidel. Žáci zde museli mezi sebou mluvit latinsky, aby se cvičili v plynulém vyjadřování touto řečí. Četli vybrané partie z Ovidia a Vergilia, učitel jim k textu podával výklad.²¹⁶

Školní rok 1771/1772 byl z mnoha důvodů vyjimečný. Poprvé byli jmenováni tři učitelé, z nichž jeden měl na starosti třídu principie a parvy, druhý aritmetiky a vernacula a třetí syntaxe. Poprvé se rovněž v tomto školním roce otevřela čtvrtá třída latinského gymnázia, tzv. *syntaxe*. Tím došlo k naplnění horní hranice tříd, které ve svém povolení k příchodu piaristů do Kyjova stanovila Marie Terezie. Studenti si v syntaxi měli osvojit ryzí latinu četbou klasických latinských autorů, podle latinských předloh procvičovali skládání latinských listů. Dále měli studenti memorovat jednotlivé části Komenského „Brány jazyků“, z Canisiova katechismu se probírala 3. a 4. část. Ve čtvrté třídě se studenti rovněž seznamovali se základy řečtiny.²¹⁷

Přehled tříd piaristických škol v Kyjově podává **tabulka 1**. Přehled žáků v jednotlivých třídách v období existence gymnázia podává **tabulka 2**:²¹⁸

Trivium/schola vernaculis:		Latinské gymnasium/schola latinitas:
legentes	žáci třídy čtení	1. třída - parva
scribentes	žáci třídy psaní	2. třída - principia
arithmetistae	žáci třídy počítání	3. třída - gramatika
		4. třída - syntax
		5. třída - poezie ²¹⁹
		6. třída - rétorika

Tabulka 1: Přehled tříd piaristických škol v Kyjově

²¹⁶ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 101 . VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 45.

²¹⁷ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 101 . VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 46.

²¹⁸ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 51.

²¹⁹ Třídy vyššího gymnázia, poezie a rétorika nebyly v Kyjově otevřeny.

Schola vernaculis**Schola latinitatis**

Školní Rok	legentes	scribentes	arithmetistae	parvistae	rudimentistae	principistae	gramatistae	syntaxistae	celkem žáků
1760-61	150	48	14						212
1761-62	48	36	5	30					119
1762-63		76	13	26					115
1763-64	48	31	8 / 5	5 / 17					114
1764-65	51	39	4	39					133
1765-66	55	47	4	31					137
1766-67	45	45	13	29					132
1767-68	75	39	7	20		10	12		163
1768-69	68	52	13	14		17	9		173
1769-70	48	47	16	19		13	13		156
1770-71	68	31	14	17		17	9		156
1771-72	45	31	3	15		15	15	5	129
1772-73	40	35	3		23	17	14	12	144
1773-74	51	24	3		19	14	13	14	138
1774-75	41	29	9	18		12	9	11	129

Tab. 2: Přehled tříd a žáků piaristických škol v Kyjově

V každé třídě byl veden seznam žáků (katalog), kam se koncem školního roku zapisovaly jejich známky. Do katalogu se zaznamenávaly též další důležité údaje jako věk studentů, jejich rodiště a poznámky o tom, kdy zahájili docházku, případně z jaké třídy přistoupili a do jaké potom pokračovali, popřípadě kam se odstěhovali. Katalogy žáků jsou tak cennými historickými prameny, ze kterých můžeme zpětně dohledat například kteří žáci a ve kterém roce na škole studovali.²²⁰ Můžeme si utvořit také představu o prospěchu nebo sociálním původu studentů, ale i o tom, z jaké vzdálenosti přijížděli studenti do Kyjova za studiem. V Kyjově studovali žáci z Kyjova a z okolních

²²⁰ Viz přílohy 7 a 8.

obcí, ale také ze vzdálenějších oblastí Rakouska nebo Uher. Zajímavá je poznámka u osmiletého žáka Francisca Seütschmana, původem z Uher, ve třídě legentes ve školním roce 1768/1769), u kterého je v poznámce uvedeno militis - rytíř.²²¹ Dokládá to, že piaristé měli ve svých třídách kromě měšťanských synků a některých chlapců vydržovaných donátory i žáky vznešeného původu. Místy lze nalézt u jména některého z žáků i smutnou poznámku o úmrtí žáka.²²² Seznamy žáků jsou rovněž důležitým historickým pramenem při zjišťování údajů o učitelském působení jednotlivých piaristů. Přehled o vyučujících v jednotlivých třídách v letech 1761 – 1775 podává **tabulka 3**.²²³

1760/1761	legentes, scribentes, arithmetistae:	Mgr. P. Ernestus Sobinsky a S. Antonio
1761/1762	legentes, scribentes, arithmetistae: parvistae:	Mgr. P. Fridericus a S. Beningo
1762/1763	legentes, scribentes: arithmetistae, parvistae majors et minores:	Mgr. P. Ernestus Sobinsky a S. Antonio Mgr. P. Fridericus a S. Beningo
1763/1764	legentes, scribentes, arithmetistae minors: scribentes majors, parvistae majors:	Mgr. Fabianus a S. Petro professor P. Petrus a S. Jacobo
1764/1765	legentes, scribentes, arithmetistae: schola latinitatis:	Mgr. Fabianus a S. Petro Mgr. Raymundus a S. Mansueto
1765/1766	legentes, scribentes, arithmetistae: schola latinitatis:	Mgr. Innocentius a S. Hermanno Mgr. Raymundus a S. Mansueto
1766/1767	legentes, scribentes, arithmetistae: schola latinitatis:	Mgr. Eusebius a S. Fabiano Mgr. P. Simeon a Christo
1767/1768	legentes, scribentes, arithmetistae: parvistae, principistae, gramatistae:	Mgr. Thaddeus a S. Joanne Nep. Mgr. P. Simeon a Christo
1768/1769	legentes, scribentes, arithmetistae: parvistae, principistae, gramatistae:	Mgr. Thaddeus a S. Joanne Nep. Mgr. P. Simeon a Christo
1769/1770	legentes, scribentes, arithmetistae parvistae, principistae, gramatistae:	Mgr. Innocentius a S. Hermanno Mgr. P. Simeon a Christo
1770/1771	legentes, scribentes, arithmetistae parvistae, principistae, gramatistae:	Mgr. Innocentius a S. Hermanno Mgr. P. Simeon a Christo
1771/1772	legentes, scribentes, arithmetistae: parvistae, principistae: gramatistae, syntaxistae:	Mgr. Engelbertus a S. Thaddeo Mgr. Georgius a S. Spisritu Sancto Mgr. Rafael a S. Tobia
1772/1773	legentes, scribentes, arithmetistae: rudimentistae, principistae: gramatistae, syntaxistae:	Mgr. Engelbertus a S. Thaddeo Mgr. Albertus a S. Matre Dei Mgr. Raphael a S. Tobia
1773/1774	legentes, scribentes, arithmetistae: rudimentistae, principistae: gramatistae, syntaxistae:	Mgr. Engelbertus a S. Thaddeo Mgr. Antonius a Jesu Mgr. Sebalduš a S. Carolo
1774/1775	legentes, scribentes, arithmetistae: parvistae, principistae: gramatistae, syntaxistae:	Mgr. Edmundus a N.B.V. Mgr. Narcius a S. Antonio Mgr. Anselmus a Matre Dei Mgr. Engelbertus a S. Thaddeo

Tabulka 3: Učitelé v letech 1761-1775.

²²¹ *Catalogus discipulorum Gymnasium Scholarum Piarum Gaya frequentantium*. Ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod signaturou F7, školní rok 1768/1769.

²²² VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 45.

²²³ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 52.

Výsledky výukového procesu prokazovali žáci piaristických škol nejen při pololetních a závěrečných zkouškách, ale i různými dialogy, deklamacemi, akademiiemi a školními divadelními hrami během roku. Své dovednosti měli možnost předvést i při různých jiných příležitostech, například při církevních slavnostech a svátcích. Navazovalo se tu na humanistické školní drama, které mělo i v českých zemích dlouhou tradici. Školní divadelní hry byly považovány nejen za prostředek oddechu a zábavy, ale mnohem více za prostředek vzdělávací a výchovný.²²⁴ Z kyjovské kroniky piaristů se dozvídáme, že „dne 16. července 1768 byla započata tří denní slavnost na počest výročí kanonizace Josefa Kalasanského, při které školáci nemohli chybět. Poprvé při této příležitosti bylo v Kyjově předvedeno žáky drama o svatém otci. Mezi obdivujícími posluchači se objevil i kníže Leopold z Lichtenštejna. Obratnost studentů a jejich magistrů ocenil rovněž magistrát města a celá řada duchovních celebrit.“²²⁵ Od roku 1712 bylo nařízeno provádění dramát v latině, proto lze předpokládat, že tomu bylo tak i v Kyjově. Nejlepší žáci získali hlavní role a piaristé tak mohli veřejně demonstrovat výsledky své práce se studenty.²²⁶ Školní akademie lze srovnat s jezuitskými koncertacemi (concertationes), neboť při nich soupeřily vždy dvě třídy, které se zkoušely navzájem z probrané látky a snažily se přistihnout druhou stranu při neznalosti nebo nepřesnosti. Rozhodčími byli učitelé, rektor nebo pozvaní hosté, například děkan, úředníci magistrátu a další. Hodnocena byla nejen správnost odpovědí, ale i způsob, jak si studenti na jevišti vedli. Tématem školních akademií byla vždy látka, kterou žáci právě probírali při vyučování. Námět byl vybrán z historie, zeměpisu, řečnictví nebo náboženství. Před zahájením vlastní akademie bylo provedeno krátké přivítání, poté následovaly jeden nebo dva dialogy a na konci poděkování. Žáci obou soupeřících tříd stáli vždy proti sobě a po řadě se navzájem zkoušeli. Potom kladli své otázky přítomní kněží a hosté podle seznamu otázek, který jim učitel předložil.²²⁷ Školní akademie se konaly několikrát do roka. Poprvé od založení škol v Kyjově se akademie konala dne 4. dubna roku 1770. Program byl zvolen z učiva geografie, historie a aritmetiky.

---

²²⁴ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 104. Blíže SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 120-126. NEUMANN, Augustin, Alois: *Piaristé a český barok*. Píerov, 1933, s. 134 – 138.

²²⁵ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 45. *Historia Domus Gajensis*, sig.F1, s. 88.

²²⁶ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 45.

²²⁷ SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP

Kromě učeného proslovu i doslovu předvedli žáci odborný latinský dialog.²²⁸ Ve školním roce 1772/1773 se první akademie konala dne 19. prosince 1772. Přichystal ji magistr gramatiky a syntaxe a žáci zde předvedli znalosti z literatury, historie a geografie. Pravidelná akademie dne 17. února 1773 byla v režii magistra principie a konala se v atriu budovy před přítomnými kapucíny, kurátem a magistrátem města. Novou akademií dne 3. března přichystal magistr syntaxe a gramatiky. Ani zde žáci nezklamali a reprezentovali své učitele znalostmi latiny, geografie a řečtiny. Na léto 19. července připadla akademie v podání magistra principie a parvy.²²⁹ Poslední akademie se v Kyjově konaly v roce 1775. Dne 8. srpna předvedl akademií otec Anselmus v hořejším ambitu. Dne 16. srpna přichystal akademií otec Engelbertus a ve dnech 5. a 6. září provedl otec superior poslední zkoušky latinských škol. Akademie byly zakázány nařízením Marie Terezie v roce 1775. Místo nich byly zavedeny veřejné zkoušky, které se měly konat dvakrát do roka podle nového řádu pro gymnázia, vypracovaného P. Gratianem Marxem a S. Barbara.²³⁰

Činnost piaristů v Kyjově se vyvíjela od jejich příchodu až do poloviny 18. století slibně a bez zásahů státní moci. Piaristé zachovávali ve svých školách svůj školský systém, kázeň, organizaci a obsah i rozsah učiva. Doplnovali je podle vlastního uvážení nebo vážných připomínek, které docházely provinciálovi z jednotlivých škol a které se projednávaly na provinciálních kapitulách a byly schváleny. Jejich pružný systém dovoloval i učiteli samotnému, aby podával žákům více než určoval rámcový pokyn představených, pokud stačila schopnost žáků. Učitelé se neustále vzdělávali, aby byli odborníky ve svém oboru. Rozkvět přírodních věd v 18. století se do gymnazijní výuky promítl ve všeobecném přírodopisu, rostlinopisu, zoologii a mineralogii. V dějepise se především probíral Starý a Nový zákon jako dějepisný pramen, v dalších třídách dějiny východních národů a Řeků, římské dějiny, dějiny římsko-německé říše, osudy habsburské monarchie, Čech a Moravy, v poslední třídě dějiny církve. V zeměpise se studenti seznamovali se zeměpisnými pojmy, s všeobecným přehledem Evropy, Německa, Rakouska, potom s dalšími evropskými státy.²³¹

Olomouc, 1969, s. 124 – 125.

²²⁸ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 46. *Historia Domus Gajensis*, sig.F1, s. 99.

²²⁹ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 46. *Historia Domus Gajensis*, sig.F1, s.126 – 127.

²³⁰ SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 126.

²³¹ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 110.

V 18. století se vedle změn hospodářsko-sociální povahy a vedle zájmu o exaktní vědy měnilo i myšlení společenských vrstev. Myšlenky osvícenství měnily i názory na vztah jedince ke státu a naopak. Měnil se i názor na poslání školy. Jejím výchovným a výukovým cílem měla být výchova dobrých, poslušných a pro stát a společnost užitečných občanů. To však znamenalo změnit dosavadní vyučovací systém i obsah učiva, zasáhnout do organizace i pedagogických metod škol, dosud vedených převážně církevními řády. Energická Marie Terezie podpořila myšlenku osvícenců dostat školství pod státní dozor. Prohlásila proto školství za politickou záležitost a k přípravě a provedení školských reforem ustanovila v roce 1760 ve Vídni dvorní komisi.²³² Se školskou reformou za Marie Terezie byli piaristé nuceni přijmout nový systém gymnázií a hlavních škol včetně vyučovacích předmětů.²³³

Školské reformy se uskutečnily v desetiletí po roce 1770. Dne 13. října roku 1770 bylo dvorním dekretem prohlášeno školství v rakouském státě za „*politicum*” a duchovenstvu zakázáno přijímat či propouštět učitele.²³⁴ Dalším dvorním dekretem Marie Terezie ze dne 22. října 1770 byla nařízena reorganizace středního školství: měly být zřizovány hlavní školy a určeny jejich učební předměty.²³⁵ Nařízením ze dne 13. dubna roku 1772 bylo stanoveno podávat krajskému hejtmanovi výpis s přehledem žáků syntaxe s uvedením data narození a zemí původu.²³⁶ V důsledku názorů na omezení uplatnění absolventů humanitních škol nařídil císařský dekret z 25. května 1772 snížit počet gymnázií v Čechách i na Moravě. Dále pod kontrolu laiků přešla i cenzura teologických a náboženských děl laiků, navíc byly omezeny poutě.²³⁷ Situace se zhoršila zrušením jezuitského řádu a jeho školství papežem Klementem XIV. v roce 1773. Důsledky se projeví až po několika letech, protože začal chybět dorost s humanitním vzděláním pro studium na vysokých školách.²³⁸ Rušení řádů a institucí, které jim podléhaly, nutilo studenty vyhledávat alternativní možnosti pro svá studia. Do Kyjova přichází dopisy se žádostmi o umístění studentů ze zrušeného gymnázia

---

²³² ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s.110.

²³³ Tamtéž, s. 182

²³⁴ SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 138.

²³⁵ Tamtéž, s. 138.

²³⁶ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 46.

²³⁷ NEUMANN, A., A.: *Piaristé a český barok*. Přerov, 1933, s. 174. ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s.111.

²³⁸ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 47. ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s.111.

v Uherském Hradišti.²³⁹ Objevil se i návrh, aby piaristé z Kyjova přešli do Hradiště, který však nebyl uskutečněn.²⁴⁰ Koncem ledna roku 1774 bylo dvorské komisi určeno, aby vypracovala studijní řád a převzala ochranu nad školami. Tím se ještě více stupňuje situace ve snaze státního dohledu nad školami.²⁴¹ V závěru března roku 1774 piaristé na příkaz gubernia podávají přiznání školáků, ve kterém musí vyplnit následující údaje: místo, kde se nacházejí školy, kolik je ve škole tříd, jmenný seznam profesorů a jejich postavení, které knihy a učebnice jsou používány, dále údaje o financích a o knihovně. V přiznání piaristé upozornili na nepřítomnost dalších dvou tříd, poetiky a rétoriky, což považovali za velký nedostatek. Přiznání bylo posláno do Hradiště krajskému hejtmanovi a rovněž biskupskému úřadu.²⁴² Dne 2. července roku 1774 přikázal dvorský dekret, aby zrušené latinské školy byly přeměněny ve školy hlavní. Z této školy mohli být žáci přijati do gymnázia po vykonání přijímací zkoušky.²⁴³ K omezení studia poddaných přispěl dekret gubernia ze dne 20. listopadu 1774, podle kterého nemají poddaní pokračovat ve studiu nad syntax bez souhlasu gubernia. Pro vyučování na nižších školách byl dne 6. prosince roku 1774 vydán Felbigerův studijní plán. Byl to první zákon, týkající se obecného školství, platný pro všechny rakouské země. Podle něj měly být v každé zemi zřízeny školské komise, složené ze zástupců zemské vlády, biskupů a ředitelů normálních škol. Nižší stupeň tvořily školy triviální a hlavní, střední školství bylo soustředěno v gymnáziích a školách normálních. Triviální školy měly být zřizovány a udržovány farními obcemi, vyučovat se zde mělo psaní, čtení, počítání a náboženství. Hlavní škola měla rozšířit znalosti ze škol triviálních, dále se zde žáci měli učit zeměpisu, dějepisu, kreslení, geometrii a základům latiny. Hlavní škola byla trojtřídní a byla přípravou pro gymnázium. Současně však také připravovala pro praktický život ty, kteří nemínili pokračovat ve studiu na gymnáziu. Z tohoto důvodu se zde vyučovalo i praktickým předmětům, jako psaní písemností, domácímu a polnímu hospodářství. V každém kraji měla být alespoň jedna hlavní škola, která měla nahradit svou náplní nižší gymnázia. Tímto zákonem byla nařízena povinná školní docházka, od které neměl být nikdo osvobozen. V případě, že rodiče dětí byli chudí, byla vrchnost

---

²³⁹ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 47. *Historia Domus Gajensis*, sig.F1, s. 134.

²⁴⁰ Viz pozn. pod čarou č. 160.

²⁴¹ SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 140 – 141.

²⁴² VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 47. *Historia Domus Gajensis*, sig.F1, s. 137.

²⁴³ SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 140. VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*.

povinna za ně zaplatit polovinu školného. Děti od šesti do osmi let měly mít vyučování v teplejších obdobích roku,²⁴⁴ děti starší od devíti do třinácti let měly mít vyučování naopak v zimním období a to od začátku prosince do konce března.²⁴⁵ V hlavních městech byly zřízeny školy normální, v nichž se vyučovalo stejným předmětům jako na školách hlavních, ale v širším měřítku a žáci se zde připravovali k učitelskému povolání. Z normální školy bylo možné vstoupit na univerzitu.²⁴⁶

Po reorganizaci nižšího školství bylo nutno vypracovat odpovídající studijní řád i pro gymnázia. Reforma latinských škol byla přidělena, jak již bylo zmíněno výše, P. Gratianu Marxovi a S. Barbara. Kromě jiného se počet gymnaziálních tříd zmenšil z šesti na pět. Po vydání Marxova studijního plánu se piaristé snažili uhájit si své pozice ve školství. Provinciál P. Augustus a S. Clemente měl obavy, aby piaristé nedopadli stejně jako jezuité roku 1773, a proto rozhodl, aby každá kolej vyškolila své učitele v nové vyučovací metodě.²⁴⁷ Do Kyjova z tohoto důvodu přijel dne 1. května 1775 z Hustopečí P. Bonifacius a S. Bennone, a pobýval zde šest dnů, během nichž vysvětloval piaristům metodu škol normalis.²⁴⁸ Dne 6. listopadu se veřejnost v Kyjově dozvídá o změnách ve školství z písemných dokumentů došlých z Brna. Dne 22. listopadu obdrželi piaristé kopii dekretu gubernia, ve kterém jim nařizuje metodu škol normálních. Sami piaristé to okomentovali nelibě, protože své zkušenosti a metody považovali za ověřené a vyhovující. Ze zaslání dekretu se dozvídáme, že počínaje novým školním rokem je nařízeno zřídit v Kyjově německou hlavní školu, dále dva provinciálem vybraní piaristé se musí podrobit zkoušce, mohou-li vůbec učit. Piaristická rezidence v Kyjově má pobírat příspěvek 150 rýnských.²⁴⁹

Piaristé v Kyjově zápasili nejen s běžnými potížemi, které vznikaly z vnějších příčin politického, sociálního, ekonomického a církevního charakteru.²⁵⁰ V době velkých tereziánských reforem je kromě obavy o osud koleje tíží existenční starosti. Dne 10. září roku 1774 se musí přemístit z pronajatého domu do nové, ještě zcela

---

Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 47.

²⁴⁴ Z důvodu neschůdnosti cest v zimě.

²⁴⁵ Ve zbývající části roku musely děti pomáhat rodičům.

²⁴⁶ SPÁČIL, V.: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 141-142.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 146.

²⁴⁸ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 48. *Historia Domus Gajensis*, sig.F1, s. 146.

²⁴⁹ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 48. *Historia Domus Gajensis*, sig.F1, s. 151-152.

²⁵⁰ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievdza, TEXTM, 1992, s.73.

nedokončené rezidence, kde ještě nebyly připraveny všechny ložnice. Z tohoto důvodu museli dva piaristé nějaký čas bydlet ve světských domech. Protože nebyla dokončena ani kaple, vyžádali si piaristé prostřednictvím provinciála od konsistoře povolení postavit prozatím oltář v ambitu směrem k refektáři. Zde se konaly bohoslužby, kterých se mohli účastnit i školáci.²⁵¹ Školní rok 1774/1775 zahájili piaristé v nové školní budově, jejíž prostory však nebyly ještě přizpůsobeny výuce. Ve třetí ložnici, kde byly školy latinské, dosud scházela okna, školy vernaculis byly otcem superiorem umístěny v sousedním domě truhláře Lundy. Přesto se i za těchto neuspokojivých podmínek konaly promoce. Když však uhodily mrazy, museli se principisté přesunout do refektáře a syntaxisté do ložnice. Tolik k dokreslení mnohdy tíživých existenčních podmínek, za kterých piaristé v Kyjově naplňovali své poslání.²⁵²

Knihovna

Piaristé jakožto řád učitelský přikládali dobře vybaveným a udržovaným knihovnám zvláštní význam. Výchova mládeže vyžadovala neustále studium pedagogiky, ale i všech vědních oborů, kterým piaristé učili ve svých školách. Aby svým úkolům dostáli, budovali piaristé od počátku v jednotlivých kolejích knihovny. Význam těchto knihoven byl tím větší, že přísná řádová chudoba nedovolovala jednotlivcům, aby si nakupovali knihy sami pro svou osobní potřebu. Každá klášterní knihovna měla být společnou duchovní studnicí pro všechny členy, pramenem pro vědeckou činnost i sebevzdělání, pro duchovní život i školní praxi. Z tohoto důvodu věnovali piaristé knihovnám zvláštní pozornost: „*Mezi prostředky, které jsou nepostradatelné pro kulturní formaci a pro plodnou realizaci našeho poslání, zaujímá přední místo knihovna. Proto je potřeba každý rok stanovit v rozpočtu dostatečnou sumu peněz pro obstarání knih a časopisů tak, aby se zajistilo udržování, a rozšiřování každé knihovny.*”²⁵³

---

²⁵¹ VRATISLAVSKÁ, E.: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 47. *Historia Domus Gajensis*, sig.F1, s. 141.

²⁵² Tamtéž, s. 47. *Historia Domus Gajensis*, sig. F1, s. 142..

²⁵³ NEUMANN, A., A.: *Piaristé a český barok*. Přerov, 1933, s. 148. ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A.: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Prievidza, TEXTM, 1992, s. 221 – 222. *Konstituce a Reguly Řádu zbožných škol, Scholae Piae Nitra*, 1994, body 465- 473. *Regulae Novitiorum Religionis Matris Dei Scholarum Piarum Matris Dei*. Ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod signaturou F8.

Taktéž piaristé, kteří v roce 1760 přišli do Kyjova, začali budovat knihovnu jako součást své rezidence. Dle soupisu z roku 1811 obsahovala knihovna 622 svazků, do roku 1822 to bylo 648 svazků. Piaristé knihy buď sami kupovali nebo získávali jako dar od příznivců a patronů. V Kyjově například odkázal piaristům celou svou knihovnu dne 20. listopadu 1754 kyjovský primátor Jan František Filip.²⁵⁴ Roku 1876 přešla knihovna pod správu obecního německého gymnázia, po jeho zrušení do opatrování českého obecního gymnázia a poté státního gymnázia, kdy se stala součástí profesorské knihovny. Po zavření gymnázia roku 1915 přešla knihovna do správy muzea. Zde byla nově katalogizována a inventarizována, a tak bylo zaevidováno přes 1000 svazků. Dnes je bývalá piaristická knihovna součástí sbírkového fondu Vlastivědného muzea v Kyjově. Fond starých tisků je časově vyčleněn od konce 15. století do roku 1850.²⁵⁵

Piaristická knihovna měla sloužit nejen ke vzdělávání samotných členů řádu, ale rovněž jako zdroj vědění pro žáky piaristických škol. V důsledku těchto priorit je i tématicky zaměřena tak, aby naplňovala potřeby řádových a školních osnov. Tématické členění je rozvrženo na okruhy teologie (Písmo svaté, dějeprava, modlitební knížky, církevní právo, gramatika, breviáře, kazatelské příručky, encyklopedie teologických věd, církevní dějiny), filozofie (dějiny filozofie, logika, morální filozofie, mytologie, psychologie, tomistika), pedagogika, matematika, přírodní vědy (mineralogy, botanika, zoologie, zeměpis, horolezectví, geologie), dějepis, dále bohemika (učebnice českého jazyka, pravopisu, krasopisu), francouzsky psaná literatura (gramatika, slovníky, beletrie), fyzika (učebnice a odborné práce), italská literatura (jazykovědné příručky, učebnice gramatiky), řecká literatura (antická literatura, jazykovědné příručky v řečtině, slovníky, antická mytologie), německá literatura (sebrané spisy německých klasiků), německá jazykověda (pravopis, stylistika, epistolografie, řečnictví), encyklopedie, latinská antická literatura (edice antických klasiků Cicero, Ovidius), latinská novověká literatura, latinská jazykověda, rétorika, stylistika, translatologie, slovníky, historie latinské kultury, neschází ani judaika. Celkový počet svazků fondu starých tisků uložených ve sbírkách Vlastivědného muzea v Kyjově čítá kolem 1500 kusů.²⁵⁶

Knihovna uchovává jednu inkubálii (prvotisk) s názvem *Legenda aurea*.

---

²⁵⁴ KOL. AUTORŮ: *O střední školu v Kyjově*. Čtyřicet let Československého státního reálného gymnázia Josefa Klvani v Kyjově 1898-1938. Kyjov, 1938, s.10. Srov. pozn. pod čarou č. 133.

²⁵⁵ Dle konzultace s pracovníky Vlastivědného muzea v Kyjově při osobním shlednutí fondu starých tisků ve Vlastivědném muzeu v Kyjově.

²⁵⁶ Dle konzultace s pracovníky Vlastivědného muzea v Kyjově při osobním shlednutí fondu starých

INKUNÁBULE (prvotisk) Jakobus de Voragine: *Legenda aurea* (O životě svatých) neboli *Historia Lombardica*. Norimberk 1478. Jacobus de Voragine (1230 - 1298), italský dominikán, arcibiskup janovský.²⁵⁷ *Legenda aurea* - Zlatá legenda - získala nejen náboženským obsahem, ale i svou pestrostí dějů značnou popularitu. Životopisy svatých byly doplňovány v různých zemích životy domácích světců. Do češtiny byla přeložena kolem poloviny 14. století a v prvotiskovém zpracování byla vydána celkem dvakrát, podruhé s ilustračním doprovodem a s názvem *Kniehy, jenž slovú latině Pasionál a česky Život a umučenie všech svatých mučedlnikov*.

Dále je zde několik desítek vzácných tisků. Mezi zajímavé exempláře také náleží například *Bible česká „Melantriška“* z roku 1556, dale *Hájkova kronika* z roku 1570. Knihovna obsahuje i největší českou tištěnou knihu 16. století, *Kosmografii českou* z roku 1554. Sebastian Münster: *Kozmografie Czeská: To gest wyspánij o položenij Kragin neb Zemij y Obyčegijch Národuow wsseho Swieta a Hystorygij podlé Počtu Leth na něm zběhlých prwé nikdá tak pospolku w žádném Jazyku newidaná 1554, přeložil Zikmund mladší z Púchova*. Jedná se o encyklopedickou čítanku o zemích, národech a dějinách světa. Tiskařem byl Jan Kosořský z Kosoře, výzdobu knihy realizoval pomocí domácích štočků. Oproti originálu postrádá české vydání bohatou ilustraci, soubor map, vyobrazení měst, rostlin, zvířat. V české verzi je několik desítek ilustrací pořizovaných z domácích dřevořezných štočků různého původu, erby vydavatelů korektorů a dalších ctěných pánů.

V knihovně najdeme i dílo největšího a nejslavnějšího pedagoga J. A. Komenského.²⁵⁸ Jan Amos Komenský: *Brána jazyků otevřená - Janua Linguarum Reserata Aurea. Sive Seminarum Linguarum et Scientiarum Omnium. Hoc est: Compendiosa Latinam, Italicam, Bohemicam, Germanicam Linguam. Pragae 1716*. *Brána jazyků* byla vytištěná poprvé v roce 1631 a zajistila Komenskému jméno. Ve 100 odděleních a 1000 větách je zahrnuto asi 8000 latinských slov, v různých větných spojení podle obsahu rozdělených do témat příroda, člověk, lidské činnosti, řemesla, umění, občanské poměry, výchova, mravy, víra a chvála Boží. K latinské přibyla česká

---

tisků ve Vlastivědném muzeu v Kyjově.

²⁵⁷ Narodil se kolem roku 1230 ve Voragine (nyní Varazze, Janov), byl arcibiskupem a kronikářem a jedním z největších středověkých spisovatelů. V roce 1244 se stal dominikánským mnichem a studoval zřejmě v Paříži, Kolíně a Bologni. Arcibiskupem se stal v roce 1292 a byl jím až do své smrti 13. července 1298. V roce 1816 byl prohlášen za blahoslaveného. Dostupné na Internetu: http://cs.wikipedia.org/Jacobus_de_Voragine (cit. 17.3. 2010).

²⁵⁸ Jan Amos Komenský (1592 – 1670) český filozof, teolog, spisovatel, historic, politik, pedagogický reformátor světového významu. Roku 1628 emigroval z vlasti, působil v Polsku, Anglii, Švédsku, Uhrách a Nizozemí.

část až ve vydání v roce 1633. Brána vzbudila nadšení a byla vydávána a překládána do evropských jazyků dokonce i několika asijských. Vydavatelé k ní přidávali i další věty a slovní spojení, které považovali za potřebné. Ve své původní podobě měla *Brána* být pomůckou pro výuku latiny. Dokonce i jezuité ji zaváděli do svých škol, přestože pocházela od českého exulanta. Vydání z roku 1716 obsahuje překlad latinských vět zmíněných témat do jazyka italského, českého a německého.

Jedním z velice vzácných tisků piaristické knihovny je starý tisk, uložený ve Vlastivědném muzeu v Kyjově pod signaturou ST 9/Th 2. Tento vzácný tisk je konvolutem²⁵⁹ skládající se ze tří částí: první je kniha od Hawla Žalanského²⁶⁰ *Knížka O Starosti aneb wěku sesslém a sseদিwém*, datováno Léta Páně MDCIX (1609); dosud jsou známy jen dva exempláře. Druhý svazek je od téhož autora a nese název *O Slawném Přenesení a Vzetí na Nebesa*, datováno Léta MDCX (1610), existuje povědomí o pěti exemplářích. Poslední část konvolutu sepsal M. Petr Kodycyllus z Tulechova,²⁶¹ jedná se o *Písně na Epištoly a Evangelia* z roku 1584. U této knihy nebyl doposud zjištěn žádný výtisk, proto se nepochybně jedná o zcela jedinečný a unikátní exemplář.²⁶²

Další vzácnou knihou, pocházející z piaristické knihovny, je *Agenda Caeremonialia Secundum ritum Cathedralis Ecclesiae Olomucensis*. Kniha je uložena ve Vlastivědném muzeu v Kyjově pod signaturou ST 11/Th 4, je psána latinsky, vyšla v Krakově roku 1586. *Agenda* (z lat.) je bohoslužebná kniha se vzorci pro správu svátostí a jiné farní služby. První tištěná kniha pod tímto jménem (německá) vyšla v roce 1540, první (českobratrská) v roce 1580. Titulní list nese latinský název ve smyslu *Agenda pobožností podle obřadu v katedrálním kostele v Olomouci a k užitku téže Diecéze*, ukazující lidu posvátné obřady i způsoby jejich provedení. Na titulním listě je medailonek s hlavou Panny Marie, za titulním listem následuje erb biskupa Pavlovského, poté předmluva s datací 14. února roku 1586, pak následuje index (obsah jednotlivých částí díla) a samotný obsah. V textu jsou i pětlinkové osnovy s notami

---

²⁵⁹ Konvolut = svitek listin nebo písemností svázaných do knihy.

²⁶⁰ Phaeton, Žalanský Havel, v roce 1600 se stal knězem podobojí, ve svých názorech byl blízký J.A.Komenskému a Jedotě bratrské. Jako kněz, kazatel a spisovatel byl ve své době významnou osobností. Psal nábožensko-vzdělávací knihy, zabývající se různými teologickými i společensko - vědními tématy. Obnovil památku Jana Husa a Jeronýma. Uvedené knihy se věnují tématu stáří, smrti a vzkříšení těla.

²⁶¹ Petr Codicillus z Tulechova (1533 – 1589), univerzitní profesor, humanistický básník, pedagog, matematik, astronom, autor populárních spisů o astronomických úkazech.

²⁶² Tisk je restaurován. V brzké době bude prezentován prostřednictvím muzejních výstav a bude k dispozici badatelům z řad odborné veřejnosti. Dle konzultace s pracovníky Vlastivědného muzea v Kyjově při osobním shlednutí fondu starých tisků ve Vlastivědném muzeu v Kyjově.

a texty bohoslužebných zpěvů. Tři exempláře této knihy se nacházejí ve Státní vědecké knihovně v Olomouci, tyto se však nepatrně odlišují od knihy, která se nachází v Kyjově, např. iniciálkami, číslováním nebo vyobrazením na titulním listě. Díky svému téměř kompletnímu zachování a velké umělecké historické hodnotě i svojí jedinečností, patří *Agenda* mezi skvostné předměty, které muzeum v Kyjově po piaristech uchovává. Knihovna pochopitelně obsahuje i celou řadu děl pojednávajících o životě a působení Josefa Kalasanského, zakladatele řádu piaristů.²⁶³

Zachovalý fond knihovny bývalé piaristické rezidence je přesvědčivým důkazem, že učitelé piaristických škol znali a studovali odbornou literaturu pro výuku v jednotlivých třídách, že byli vzdělanými pedagogy a skutečnými odborníky ve znalostech odborných předmětů, jejichž znalosti předávali svým žákům.

Vlastivědné muzeum v Kyjově nadále fond starých tisků zpracovává, pořizuje vhodnou a náležitou dokumentaci, některé ze vzácných knih také vystavuje. Knihovna je přístupná prezenčně badatelům a její pracovníci spolupracují s ostatními knihovnami a restaurátorem. Zachovaná piaristická knihovna v Kyjově tak představuje vzácný knihovní celek, který napomáhá k lepšímu poznání kulturního, výchovného a vzdělávacího snažení piaristů a poznání, že piaristé byli opravdovými nositeli kultury v našich zemích v 17. – 19. století.

---

²⁶³ Dle konzultace s pracovníky Vlastivědného muzea v Kyjově při osobním shlednutí fondu starých tisků ve Vlastivědném muzeu v Kyjově.

ZÁVĚR

Piaristický řád - *Ordo clericorum pauperum Scholarum Piarum Matris Dei* - Řád chudých řeholních kleriků zbožných škol Matky Boží - piaristé - byl vyhlášen v Římě na základě breve „*In supremo apostolatus*” papeže Řehoře XV. ze dne 18. listopadu 1621. Slovo *chudých* v názvu znamená, že řád je zaměřen na chudé (také duchovně) a členové se chudobným způsobem života učí pokoře a skrze pokoru usilují o to, stát se dobrými vychovateli; *řeholních* - znamená, že způsob života dle Evangelia je popsán ve Stanovách a pravidlech Řádu. Specifikum řádu spočívá v tom, že členové kromě tří obvyklých slibů (chudoby, čistoty a poslušnosti) skládají ještě čtvrtý řeholní slib, že budou bezplatně vyučovat děti a mládež; *kleriků* - protože většinou jsou členové řádu kněží, ale jsou mezi nimi rovněž řádoví bratři bez kněžského svěcení; *zbožných škol* - v piaristické farnosti a škole se mají děti a mládež naučit zbožnosti, čili plnění svých závazků vůči Bohu, vůči rodičům a vůči vlasti; *Matky Boží* – od samého začátku řád ctí Pannu Marii jako patronku a vzor pro vychovatele.

Zakladatelem řádu je sv. Josef Kalasanský, původem ze španělské Petralty, který na počátku 17. století zakládá v Římě vůbec první bezplatnou školu v Evropě.

Od uznání piaristů za samostatný církevní řád začalo jeho rozšiřování nejen po celé Itálii, ale i do ostatních evropských zemí. Nejdříve se usadili v roce 1631 na základě pozvání kardinála Františka Dietrichštejna na Moravě v Mikulově, kde posléze vytváří první zaalpskou provincii Germania, která se dále rozšířila do Polska a do Uher. Od této mateřské provincie se posléze odštěpovaly další celky, většinou totožné s většími správními jednotkami.

Piaristický řád významným způsobem ovlivňoval náboženský, kulturní i společenský život v 17. až 19. století. Sehrál důležitou úlohu v rekatolizačním úsilí v době pobělohorské. V dějinách školství byl a je piaristický řád nesmazatelným fenoménem, zejména při povznesení celkové úrovně našeho školství. Piaristické školy v čele s gymnázii sehrály důležitou úlohu ve výchově a vzdělávání celé řady generací mládeže. Piaristé se věnovali především nejnižšímu a střednímu školství (i když nelze opomenout ani jejich filozofické a teologické ústavy). Piaristé vždy vynikali velkou náboženskou snášenlivostí, nečinili rozdíl ani mezi chudými a bohatými, byli obětavými a neúnavnými učiteli. Na svých školách dosahovali piaristé obdivuhodných pedagogických výsledků. Piarističtí pedagogové věnovali hodně péče výuce přírodních

a humanitních věd, fyzice, astronomii, kreslení a moderním jazykům, hlavně francouzštině a italštině. Mnozí z nich byli také činní vědecky. Při některých kolejiích byly též fary, jejímiž administrátory byli rovněž členové řádu.

Působením piaristů ve velkých kolejiích Čech, Moravy a Slezska se věnuje dnes celá řada badatelů, proto k dokreslení dějin tohoto významného řádu jistě přispěje i zmapování situace menších rezidencí, na jejichž osudech se jako stín odrážela společenská, ekonomická a politická situace města, ve kterém piaristé žili, ale i situace celé monarchie. Průřez do dějin piaristické rezidence v Kyjově, který tvoří podstatnou náplň diplomové práce, snad přispěje k připomenutí záslužné a obětavé činnosti nepočtené komunity piaristů v tomto městě na poli vzdělávacím a výchovném, společenském i kulturním. Je obdivuhodné sledovat osudy několika málo piaristů, kteří s nasazením svých sil vyučovali místní mládež, ale častokrát zápasili o pouhou existenci. Je zajímavé sledovat snahy kyjovských občanů o povznesení kulturní úrovně města, jejich zápas o zřízení gymnázia i prozíravé úsilí o povolání piaristů do města. O to smutnější je zjištění, že dnes, jak se zdá, kyjovští na „své“ piaristy zapomněli. Usuzovat tak lze z toho, že například ve více jak třísetstránkové publikaci vydané ke stému výročí Klvaňova gymnázia v Kyjově, v kapitole *„Události, které předcházely zřízení českého gymnázia v Kyjově v roce 1898“* není bohužel o piaristech ani zmínka.²⁶⁴

Doufám, že tato diplomová práce přispěje k prohloubení poznatků o působení tohoto významného řádu, jehož hlavním posláním, vedle duchovního působení, je integrální, všestranná výchova mládeže. Doufám, že práce přispěje taktéž k osvětlení paměti občanů královského města Kyjova a snad i probudí zájem studentů o bližší poznání historie své školy. Člověk by neměl zapomínat na kořeny, ze kterých vyrůstá.

Jsem přesvědčena o tom, že odkaz piaristů je stále živý a podnětný především pro všechny ty, kteří mají zájem stát se dobrými vychovateli. Opomenutí, respektive vyloučení křesťanských, etických a morálních hodnot z našeho školství v době totality, a morální úpadek společnosti jakožto jejich důsledek, je dostatečným důkazem toho, že bez integrálního, všestranného působení nelze vychovávat mladého člověka. Budiž tedy výchovné metody sv. Josefa Kalasanského vzorem pro všechny, kterým leží na srdci osudy mladých lidí i mravní osud celého národa.

---

²⁶⁴ KOTÍK, V. *100 let Klvaňova gymnázia v Kyjově*. Kyjov, 1998, s. 9.

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: OBROVÁ Jitka, Bc. DiS.

Instituce: Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění CMTF v Olomouci

Název díla: *Nástin dějin piaristického řádu s exurzem do dějin piaristické rezidence v Kyjově*

Vedoucí práce: prof. PhDr. Miloslav Pojsl

Počet stran: 74

Počet znaků včetně mezer: 183 058

Počet příloh: 10

Počet titulů bibliografie: 45

Klíčová slova: duchovní poslání

integrální výchova

mládež

piaristé

rekatolizace

studenti

školství

vzdělání

žáci

RESUMÉ

OBROVÁ, Jitka: *Nástin dějin piaristického řádu s exurzem do dějin piaristické rezidence v Kyjově.*

Diplomová práce pojednává o piaristickém řádu. Piaristé jsou katolickým řádovým společenstvím, především kněží. Piaristický řád se podílel podstatným způsobem na formování náboženského, kulturního i společenského života v 17. – 18. století. Hlavním posláním řádu je výuka a výchova dětí a mládeže, jedná se tedy o apoštolský a školský řád.

První část diplomové práce se stručně věnuje počátkům piaristického řádu a jeho vzniku v roce 1621, významu a duchovnímu poslání řádu, a zakladateli řádu, sv. Josefu Kalasanskému.

Druhá kapitola předkládá příchod piaristů do Českých zemí a na Moravu. V roce 1631 zakládají piaristé kolej v Mikulově, v roce 1633 ve Strážnici a v roce 1634 v Lipníku nad Bečvou. Tyto první tři domy daly vznik první zaalpské provincii, nazvané Germania. První část kapitoly představuje osobnost Františka kardinála Dietrichštejna, kterému vděčíme za příchod piaristů do naší země. Díky jemu se město Mikulov stalo sídlem provinciála a významným kulturním a společenským střediskem země. Druhá část popisuje příchod piaristů do Strážnice. Toto město je v České republice v současné době jediným místem, kde u nás pobývají piaristé.

Třetí a nejobsáhlejší kapitola nás zavádí do dějin piaristické rezidence v Kyjově. První část popisuje úsilí občanů Kyjova o vybudování gymnázia, uvedení piaristů do města v roce 1760 a jejich působení v Kyjově až do 90. let 19. století. Druhá část se zabývá piaristickým školstvím až do tereziánských reforem v roce 1775. Třetí část přiklání pozornost piaristické knihovně.

Diplomová práce svým exurzem do dějin piaristické rezidence v Kyjově slouží k dokreslení dějin tohoto významného řádu a zajisté bude podnětem nebo inspirací pro další badatele, kteří budou pomáhat obnovovat duchovní poslání svatého zakladatele Josefa Kalasanského v naší zemi.

ZUSAMMENFASSUNG

OBROVÁ, Jitka: *Ein Abriss der Historie des Piaristenordens mit einer Exkursion in die Geschichte der Piaristenresidenz im Gaya.*

Die Diplomarbeit behandelt das Thema Piaristenorden. Die Piaristen sind eine katholische Ordensgemeinschaft von Männern vornehmlich von Priestern. Dieser Orden hatte einen erheblichen Einfluss auf das religiöse, kulturelle und gesellschaftliche Leben des 17. und 18. Jahrhunderts. Das Hauptarbeitsgebiet des Ordens ist die Ausbildung und die Erziehung von Kindern und der Jugendlichen. Es geht also um einen apostolischen Schulorden.

Der erste Teil der Diplomarbeit handelt von den Anfängen der Ordensentstehung der Piaristen im Jahr 1621. In dem Text wird auf die Bedeutung der Piaristen und die spirituelle Mission verwiesen und der Stifter hl. Josef Kalasanz wird vorgestellt.

In dem zweiten Kapitel ist dargelegt, wie die Piaristen in die Böhmisches Länder und nach Mähren gekommen sind. Im Jahr 1631 gründeten die Piaristen das College in Mikulov, im Jahr 1633 in Straznice und im Jahr 1634 in Leipnik. Auf dem Grund dieser drei Häuser wurde die erste Provinz geprägt, die Germania benannt wurde. Der erste Teil dieses Kapitels stellt uns Kardinal Franz von Dietrichstein vor. Dank ihm sind die Piaristen in unser Land und nach Mikulov gekommen. Danach wurde Mikulov Provinzvorsteherssitz und als bedeutsames, kulturelles und gesellschaftliches Zentrum des Landes angesehen. Im Zweiten Teil wird die Stadt Straznice beschrieben. Diese Stadt ist in der Tschechische Republik der einzige Ort, an dem der Order derzeit wirkt.

Das dritte und umfangreichste Kapitel führt uns ein in die Geschichte der Piaristenresidenz im Gaya. Der Text beschreibt das Streben der Gayasbürger für die Gymnasiumserrichtung, den Eintritt des Piaristen in die Stadt im Jahr 1760 und der Ordensgeschäftigkeit im Gaya bis 1890. Der zweite Teil dieses Kapitels befasst sich dem piaristischen Schulwesen bis zur Terezianenreform im Jahr 1775. Der dritte Teil wendet die Aufmerksamkeit zur piaristischen Bibliothek.

Die Diplomarbeit dient durch seinen Einblick in die Geschichte der Piaristenrezidenz im Gaya der Vervollständigung der Historie dieses bedeutsamen Ordens. Natürlich kann sie auch einer Anlass oder eine Inspiration für weiteren

Forscher sein, die sich um die Erneuerung der spirituelle Mission nach dem heiligen Gründer Josef Kalasanz in der tschechische Republik bemühen.

PRAMENY A LITERATURA

PRAMENY

Catalogus discipulorum Gymnasium Scholarum Piarum Gaya frequentantium. Ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod signaturou F7, s. 1-236.

Historia Domus Gajensis ab Anno Introductionis Religionis Cler. Reg. Schol. Piarum in Civitatem Reg. Gajensem 1760 die 24. Novembris. Ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod signaturou F1, s. 1 – 456.

Regulae Novitiorum Religionis Matris Dei Scholarum Piarum Matris Dei. Ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod signaturou F8.

Konštitúcie a Reguly Rádu zbožných škol, Scholae Piae Nitra, 1994, body 1 - 473.

LITERATURA

BALCÁREK, Pavel: *Italové - první piaristé na jižní Moravě.* MK 36, 2000, č.1, s. 6-7.

BARTŮŠEK, Václav: *Dějiny a historiografie piaristického řádu z hlediska rekatolizace v českých zemích.* ČMM 116, 1997, s. 441- 446.

BARTŮŠEK, Václav: *Prameny a literatura pro poznávání života členů řádu piaristů a předpoklady pro vznik náhodných mystifikací v jejich biografii pro období 17. a 18. století ve střední Evropě.* Dosud nevydáno, koncept k nahlédnutí s laskavým svolením autora.

BARTŮŠEK, Václav: *První piaristé v Mikulově a kardinál Ditrichštejn (1631 - 1636).* 29. MS 2006, Brno, 2007, s. 119-134.

BARTŮŠEK, Václav: *Piaristické výročí na CD.* MK 44, 2008, č. 5, s. 30.

BARTŮŠEK, Václav: *Příchod piaristů do Strážnice a jeho význam.* MK 44, 2008, č. 4, s. 8-9.

BOMBERA, Jan, HANZLÍK, Tomáš, SVÁTEK, Josef, ZUBER, Rudolf: *Tři sta let piaristů v Jeseníkách.* Moravský Beroun, Moravská expedice, 2001, s. 69 – 117.

BOMBERA, Jan: *Výchova a vzdělání piaristů v našich zemích.* JM 20, 1984, sv. 23, s.113-120.

CEKOTA, Vojtěch: *Piaristická knihovna v Lipníku nad Bečvou.* Studie muzea Kroměřížska 1989, s. 93 – 95.

EIBEL, Zdeněk: *Z dějin piaristického gymnasia v Mikulově 1631-1873.*

JM 1967, s. 67-69.

FOLTÝN, Dušan a kol: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha, Libri, 2005.

GINER, S., VILA, C., CUEVA, D., FAUBELL, M., ASIAIN, A., AUSENDA, G.: *Piaristický řád. Jeho existence a historie*. Kalasanská edice, 1978.

GIORDANO, Fr.: *Sv. Josef Kalazanský. Životopis*. Scholae Piae Prievidza, Slovenská provincia rehole piaristov, 1994.

Gymnázium Mikulov. Almanach k třístému padesátému výročí založení mikulovského gymnázia. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně spolu s Gymnáziem v Mikulově, 1981, s.20-42.

HAAS, Antonín: *Piaristé v našich zemích*. ČSPS 56, 1948, s. 1-13, s. 104-118.

HANSAL, Josef: Články. Příspěvek k dějinám školství a jeho správy v Čechách v letech 1775-1848. In: Sborník archivních prací 26, Praha 1976, č. 2, s. 221-258.,

HLAVINKA, Karel: *O starém Kyjově*. Kyjov, 1947, s.140-145.

HURT, Rudolf a kol.: *Kyjovsko*. Muzejní spolek Brno Vlastivěda moravská, s. 296-297.

HURT, Rudolf: *Gymnázium a Kyjov*. Kol. autorů: *Gymnázium v Kyjově 1898-1968*. Kyjov, 1968, s. 57 – 70.

HÝBL, František: *Metodika výuky na piaristických školách*. Studie muzea Kroměřížska. Okresní vlastivědné muzeum Přerov, 1989, s. 86-89.

CHAROUZ, Jindřich: *K základům řádového školství v 16. – 18. století*. ČMM 115, č. 1, 1996, s. 115 – 123.

JEŽEK, Emanuel: *Školy stáznických piaristů za Marie Terezie a Josefa II*. 29. výroční zpráva Státního čsl. reálného gymnázia, Strážnice 1933.

JIRÁSKO, Luděk: *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha, Klášter premonstrátů na Strahově, 1991.

KOLEJKA, J.: *Organizace a učební programy řádových škol 1566-1773*. Z dějin gymnaziálního vzdělání na Moravě a ve Slezsku II. ČMM 115, 1996, s. 100 – 113.

KOL. AUTORŮ: *O střední škole v Kyjově*. Čtyřicet let Československého státního reálného gymnázia Josefa Klvani v Kyjově 1898-1938. Kyjov, 1938.

KOL. AUTORŮ: *Umělecké památky Moravy a Slezska*, Akademie věd ČR, 1999, s. 304-305.

KOL. AUTORŮ: *Piaristé a Strážnice*. Příloha Katolického týdeníku, roč. 22, č. 35, ze dne 25. – 31.8.2009.

KOTÍK, Vladimír: *100 let Klvaňova gymnázia v Kyjově*. Kyjov, 1998

- NEUMANN, Augustin, Alois: *Piaristé a český barok*. Přerov, 1933.
- Piaristé a Strážnice*. Příloha Katolického týdeníku, roč. 22, č. 35.
- POKORNÁ, Blanka: *Dějiny německého gymnázia v Kyjově*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1997, s. 39-42.
- SOUSEDÍK, Stanislav: *Filozofická činnost piaristů v Českých zemích v 17. a 18. století*. Studie muzea Kroměřížska, 1989, s. 97-99.
- SPÁČIL, Vladimír: *Kolej lipnických piaristů a jejich školství v letech 1634-1777*. Disertační práce UP Olomouc, 1969, s. 2-29. Archiv UP, Křížkovského 10, Olomouc.
- SVÁTEK, Josef: *Metodika výuky na piaristických školách v českých zemích v 17. a 18. století*. In: Sborník Moravské bratrské školství a jeho protějšky v 16. Až 18. století. Přerov, Vlastivědný ústav, 1979, s. 78-87.
- SVÁTEK, Josef: *Organizace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy*. Zvláštní příloha k sborníku archivních prací 20, 1970, č. 2.
- SVÁTEK, Josef: *Piaristé a české země*. Tři sta let piaristů v Jeseníkách. Moravský Beroun, Moravská expedice, 2001, s. 69-74.
- ŠAFRÁNEK, Jan: *Za českou osvětu*. Obrázky z dějin českého školství středního zemích koruny svato-václavské. Praha, 1913, s. 22 – 51.
- VRATISLAVSKÁ, Ester: *Piaristické školství v Kyjově v letech 1760 – 1775*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 43 – 53.
- VRATISLAVSKÁ, Ester: *Svatořečení Josefa Kalasanského podle líčení řádové kroniky kyjovských piaristů*. Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, 1999, s. 74-76.
- ZEMEK, Metoděj, BOMBERA, Jan, FILIP, Aleš: *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631 – 1950*. Scholae Piae Prievizda, TEXTM, 1992.
- ZEMEK, Metoděj a kolektiv: *Gymnázium Mikulov*. Almanach k třístému padesátému výročí založení mikulovského gymnasia. MVS v Brně a Gymnázium Mikulov. Brno 1981, s.10 – 42.
- ZUBER, Rudolf: *Piaristé a jejich koleje na Moravě v 18. století*. Tři sta let piaristů v Jeseníkách. Moravský Beroun, Moravská expedice, 2001, s. 109-117.

Internet

<http://www.piaristi.sk /Rehola Piaristov> ze dne 23.10.2008.

<http://www.pijarzy.pl/Pijarzy na specie> ze dne 23.10.2008.

[http://www.piarista.cz/Strážnické oslavy 450. výročí narození sv. Josefa Kalasanského](http://www.piarista.cz/Strážnické%20oslav%20450.%20v%20y%20ro%20c%20i%20narozen%20i%20sv.%20Josefa%20Kalasansk%20eho)
ze dne 23.10.2008.

<http://www.piarista.cz/375>. výročí příchodu piaristů do Strážnice ze dne 23.10.2008.

[http://www.piarista.cz/Sv. Josef Kalasanský a piaristé](http://www.piarista.cz/Sv.%20Josef%20Kalasansk%20y%20a%20piarist%20e) ze dne 21. 10. 2009

[http://www.piaristi.sk/sv. Jozef Kalazanský - apoštol maličkých](http://www.piaristi.sk/sv.%20Jozef%20Kalazansk%20y%20-%20apo%20stol%20mali%20ck%20y%20ch) ze dne 10.11.2009.

[http://piarista.cz /375](http://piarista.cz/375). výročí příchodu piaristů do Strážnice, ze dne 12.11.2009.

<http://www.tvnoe.cz/> piaristé. 2008 ze dne 28.2. 2010.

<http://www.mojebrno.wz.cz/inka-brno-kostely-jezuite.html>, ze dne 6.3. 2010.

[http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/210562213000001-zasveceni/piaristé](http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/210562213000001-zasveceni/piariste), ze dne
13.3. 2010.

[http://cs.wikipedia.org/Jacobus de Voragine](http://cs.wikipedia.org/Jacobus%20de%20Voragine), ze dne 17.3. 2010

Seznam zkratk

- ČMM Časopis Matice Moravské
ČSPS Časopis společnosti přátel starožitností
MK Malovaný kraj
MS Mikulovské sympozium
MK Malovaný kraj
MVS Muzejní a vlastivědná společnost
UP Univerzita Palackého

PŘÍLOHY

Příloha 1: Duchovní sentence sv. Josefa Kalasanského

Pokud žijete dobře s Bohem, nic vám nemůže uškodit.
V díle Božím by se nemělo spěchat, ale pomalu a s velkou trpělivostí očekávat Boží prozřetelnost.
Je třeba se často modlit, neboť modlitba je jedinou oporou duše.
Opravdová kniha, kterou bychom měli všichni studovat, je Kristovo utrpení.
Snažte se žít radostně; jestliže k trpělivosti přidáme radost, vykonáme veliké dílo.
Není nic lepšího, než učit mladé lidi bázni Boží, rozpoznání dobra od zla a setrvání v Boží milosti.
Je třeba důvěřovat Bohu.
Člověk je povinen odpovídat na zlo dobrem, aby obdržel od Pána odměnu.
Musíme prosit Pána, aby se ve všem a skrze vše plnila jeho svtá vůle.
Hlavní myšlenkou naší dobré a pilné práce by mělo být podobání se Bohu.
S trpělivostí se vše překoná.
Naše práce se musí vykonávat z lásky k Bohu a v plné důvěře v něho.
Bůh mnohokrát mluví ústy obyčejných lidí, než lidí vzdělaných.
Dobré skutky, které vykonáváme z lásky k Bohu, jsou mu milé.
Ze všeho nejvíce se musíme snažit dělat dobré skutky a trpělivostí překonávat všechny starosti.
Pro společné dobro je člověk povinen zapomínat na všechny urážky a příkoří.
Boha nemůžeme ošidit falešným obrácením.
Modlitba je cestou, skrze kterou naše duše dostává všechny milosti.
Běda tomu, kdo je zlý mezi dobrými.
Běda tobě, jestli bližního učíš slovy, ale ničíš ho špatným příkladem.
Jak můžeš být světlem pro svět, jestliže nejsi světlem pro sebe?
Není přítelem Boha ten, kdo není přítelem modlitby.
Využivej všech možností, abys byl trpělivý a pokorný; tím získáš vnitřní pokoj duše, neobyčejný dar Páně těm, kteří jsou pokorní.
Pomáhej všem, jakkoliv můžeš, i když ti lidé odplácejí dobro zlem, neboť tak to chce láska a Bůh ti vše odplatí na věčnosti.
Snažte se všichni žít ve shodě a sjednocení svatou láskou, a tak se zbavíte nepřítelů.
Opravdová láska nás učí snášet se navzájem, protože všechno přichází nenápadně a s vnitřním pokojem.
Svou naději máme vkládat pouze v Boha, který nikdy nezklame.
Ctnost se nachází uprostřed obtíží a v trpělivosti.
Je třeba schopnosti, abychom mohli přitáhnout duše k Bohu.
Jestliže z lásky k Bohu pomáháme lidem, tak tato láska zmírňuje všechny obtíže a problémy.
Duše dostává víc útechy ze života duchovního než z bohatství.
Nebe se získává skrze pokoru.
Mír a porozumění by se mělo získat od Hospodina skrze modlitbu a dobré skutky.

Příloha 2: Modlitba svatého Josefa Kalasanského za poslání Řádu piaristů

„Nejmilostivější Ježíši, který jsi pravil „cokoliv jste učinili jednomu z těch nejmenších, mně jste učinili“ a učil jsi nás prosit za nové hlasatele evangelia slovy „žeň je hojná, ale dělníků málo! Proto prostě Pána žní, aby poslal dělníky na svou žeň.“ Pohleď na tolik dětí, které tě ještě neznají a které nemá kdo obdarovat chlebem zbožnosti; zapal v srdci mnohých Boží oheň, který je probudí k úplnému zasvěcení ke křesťanské výchově mladých podle příkladu sv. Josefa Kalasanského, aby v krátkém čase všechny děti světa ustavičně chválily Tebe spolu s Bohem Otcem a Duchem svatým. Amen.“

Příloha 3: Místnost, kde žil Josef Kalasanský

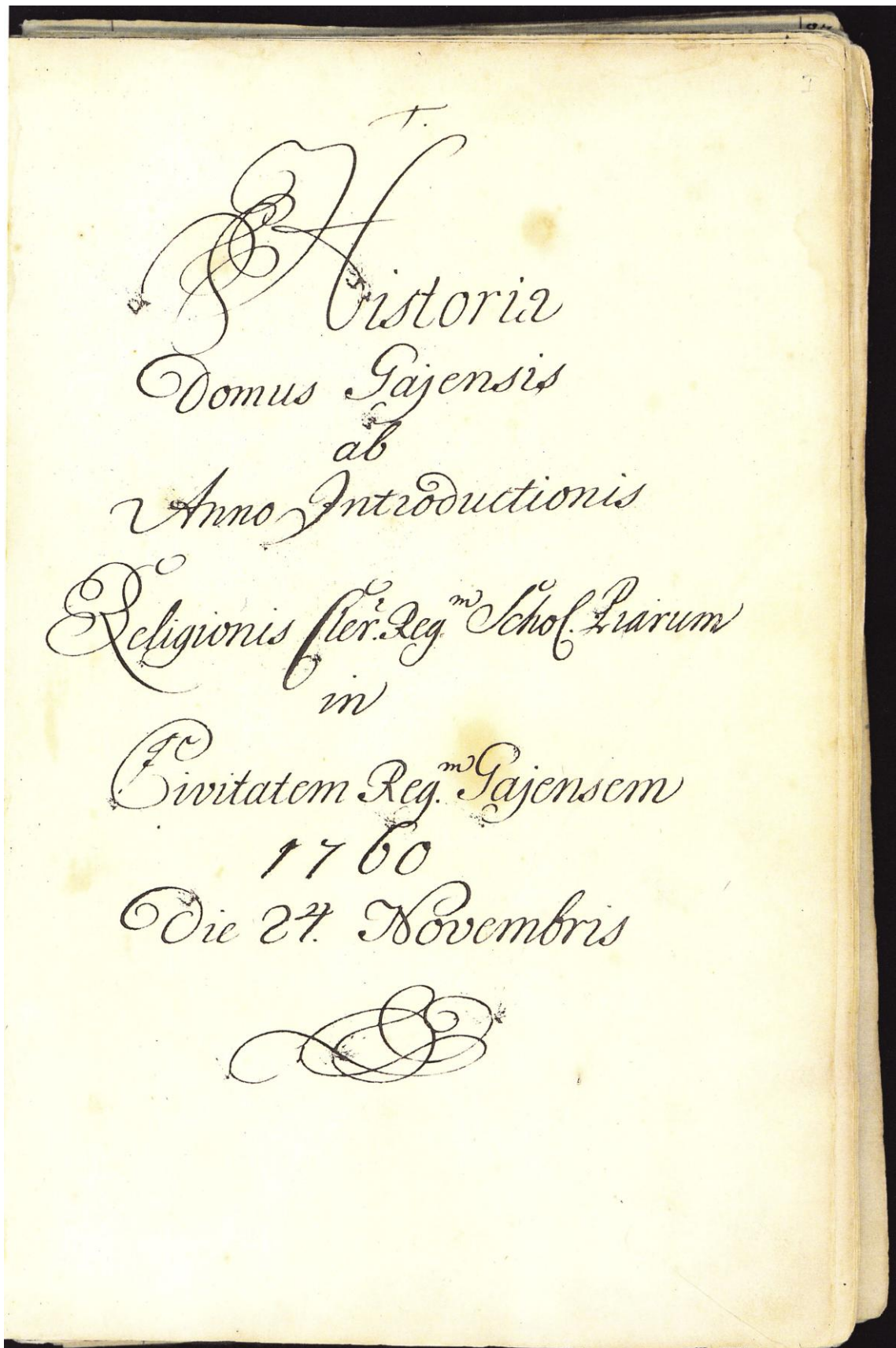
Foto: ze soukromé sbírky pana MUDr. Františka Čelovského, Schp.

Příloha 4: Relikvie sv. Josefa Kalasanského v Římě

Foto: ze soukromé sbírky pana MUDr. Františka Čelovského, Schp.

Příloha 5: Kronika piaristů v Kyjově

Uloženo ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod signaturou F1.

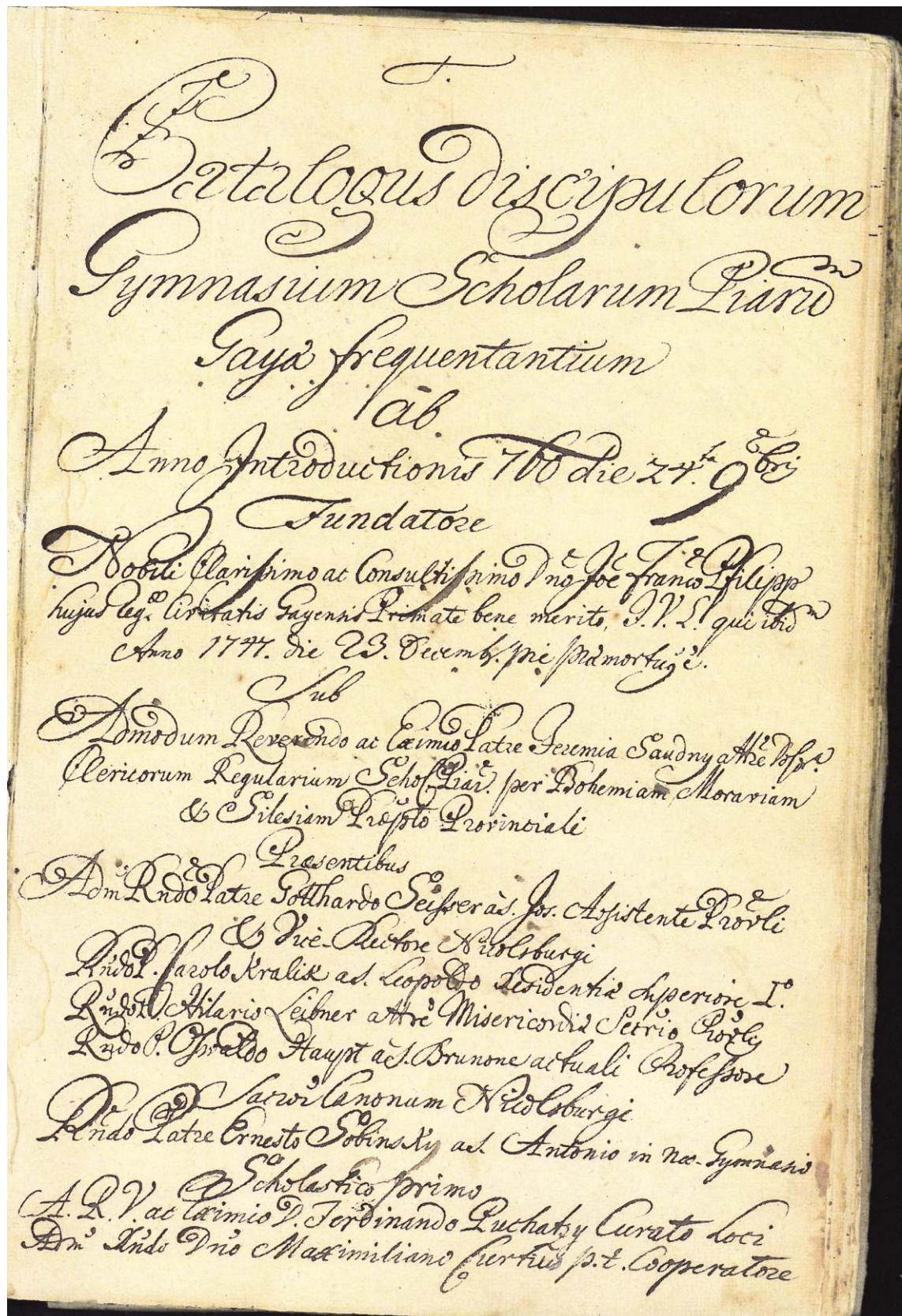

Annus 1760.

De Origine et progressu Fundationis Scholarum Piarum Gygae

Jam sub invictissima Romanorum Imperatore Leopoldo haec Regia Civitas
 unum Institutum Schol. Piarum Gygiam desiderabat, quae vero fundi sufficiens pro integra
 complenda fundare non poterat, et superiores huiusmodi pro alio Religione in fundam auctore
 remittent, donec fundus integra compleret, cum hoc Civitas in effectum deducere non
 poterit, a sua prima intentione desistit. Et plane huiusmodi P. Capuini a Celestissimo
 Principe ac Ferdinandea Adamo de Richtenstein ad acceptandam fundationem sui conventus
 Godingam invitabant, sed locus ille minime commodus videbatur, inaudientes autem quod modicum
 ob defectum fundus adire noluerunt, quod Celestissimum proinde instituit, ut loco Godingae
 illos Gygae fundaret, motu proinde P. Capuini, et ad satisfaciendum voto, suile a Magistrate
 operum obtinuit, et huiusmodi P. Capuini in 1710 fundavit, 30 libris offerens, Civitas
 vero prope 6000 addidit. Pro erigendo Monasterio offerebat extravitam locum ad
 S. Martinum ubi nunc Ecclia Parochialis est, vel locus antiqua Parochia olim in uandis con-
 sumpta, et ob pecuniam defectum desierat, suavit loci commoditas pro parte in medio huiusmodi
 presentis, quod vero hunc locum elegerint, suavit loci commoditas pro parte in medio huiusmodi
 secundo occasione alicujusmodi rebellis haereticus Joannis Bogral, qui jam sub praesentia
 Ferdinandi II° per duellum factus, in exilium missus, et orationibus eiusdem factis Regis ipsius
 domi vero de mandato S. C. S. Maj. in Eccliam gloriae Virginis Mariae in calce assumpta
 converti debuit, his motivis auditis, majori cum favore hunc locum P. Capuini affluenter
 et sub titulo gloriae Virg. in calce assumpta Eccliam erexit, huiusmodi loci magnam
 incrementum sumptu, et multos Patronos detinuerunt. Post annos aliquot
 observantes Cives Regia Civitatis auersum huiusmodi augeri, Civitatem magis florere, omnia
 restaurari, alienis huiusmodi domicilia regere, juvenilibus aurescere, nihil in partibus
 liberalibus proficere, ingemere, quod loco P. Capuini in lapud Celestissimum huiusmodi de
 huiusmodi Instituti introductione non instituerint, longo huiusmodi huiusmodi huiusmodi
 bant, qua methodo huiusmodi institutum in effectum deducere possent, et
 munificos fundavit Patronos acquirere, longa annorum series praesentis.
 Cuiusmodi am quod Brandeb. Dnus Dominicus Junorsky (Silesia) huiusmodi a D. Ep. Olomucensis
 Jacobi Ernesti de Richtenstein, qui et paulo post Archiep. Gyg. talis huiusmodi genis erat,
 Intrinsecus Consiliarius ac Dominorum Episcopi Plenipotentiarius, qui gravior
 agrotare 1742 coepit, et fors prope nata de huiusmodi se pro solvendum animadvertit
 ferat, ut deo gratum pro huiusmodi beneficiis se exhiberet, suisque precibus memorias
 Cons. publico extaret, ad testamentum condendum se resolvit, suae huiusmodi
 conjug. Dne Francisca Carolina Junorsky nata Limburgiana substantiam
 suam legavit, et mater pro legata hospitale in subsidium pauperum in Regia
 Civitate Gygae erigendum ordinavit, insuper am de utilitate huiusmodi Instituti
 huiusmodi bono publico prodest, mentem mutavit, et pro fundando Collegio huiusmodi in huius
 Civitate substantiam suam applicandam voluit, quod et ore huiusmodi coram dilecta
 conjug. suae, et amici proximo expressit, hanc intentionem et voluntatem
 efficacem huiusmodi, quod et illi coram Consilio expressit huiusmodi huiusmodi huiusmodi
 confirmavit, et fundationem hanc convertendam pro Instituto suo certo ad-
 desunt. Quae de causa haec Regia Civitas suam Regio-Corream Magistratum feliciter

Uloženo ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod signaturou Fl.

Uloženo ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod signaturou F7

Příloha 8: Katalog žáků Gymnázia v Kyjově, šk. rok 1764/1765, třída Legentes

Legentes

<i>Nom</i>	<i>Ma</i>	<i>Patria</i>	<i>cty</i>	<i>nota</i>
Joannes Niemcewicz	mor.	Moskoviensis	8	
Casparus Zander	Mag. mor.	Hödingensj	9	
Ant. Macenauer	mor.	Zadruvicensj	11.	Mag. stenc.
Reinold	m	Sobulensis	9	
Sebass. Bartolota	m	Gajensis	11.	
Frankus Gaydoff	m	Nickriensis	12	
Ignatius Kohnig	m	Gajensj	7	
Ant. Vallinger	m	Roosensis	8	
Carolus Gwinnor	m	Gajensj	8	
Thomas Ambroy	m	Sirovicensj	m	
Johannus Fayt	m	Gajensj	10.	
Joannes Gwinnor	m	m	4.	
Josephus Richter	m	Neischlossensis	6.	
Georgius Gottlieb	m	Archiborien.	8.	
Thomas Philipp	m	Gajensis	7	

A.º 94.

Discipuli in Scholis Latinis 39. *Magr* eorum idem.
 Vernaculis 94. *qui* scribuntur.

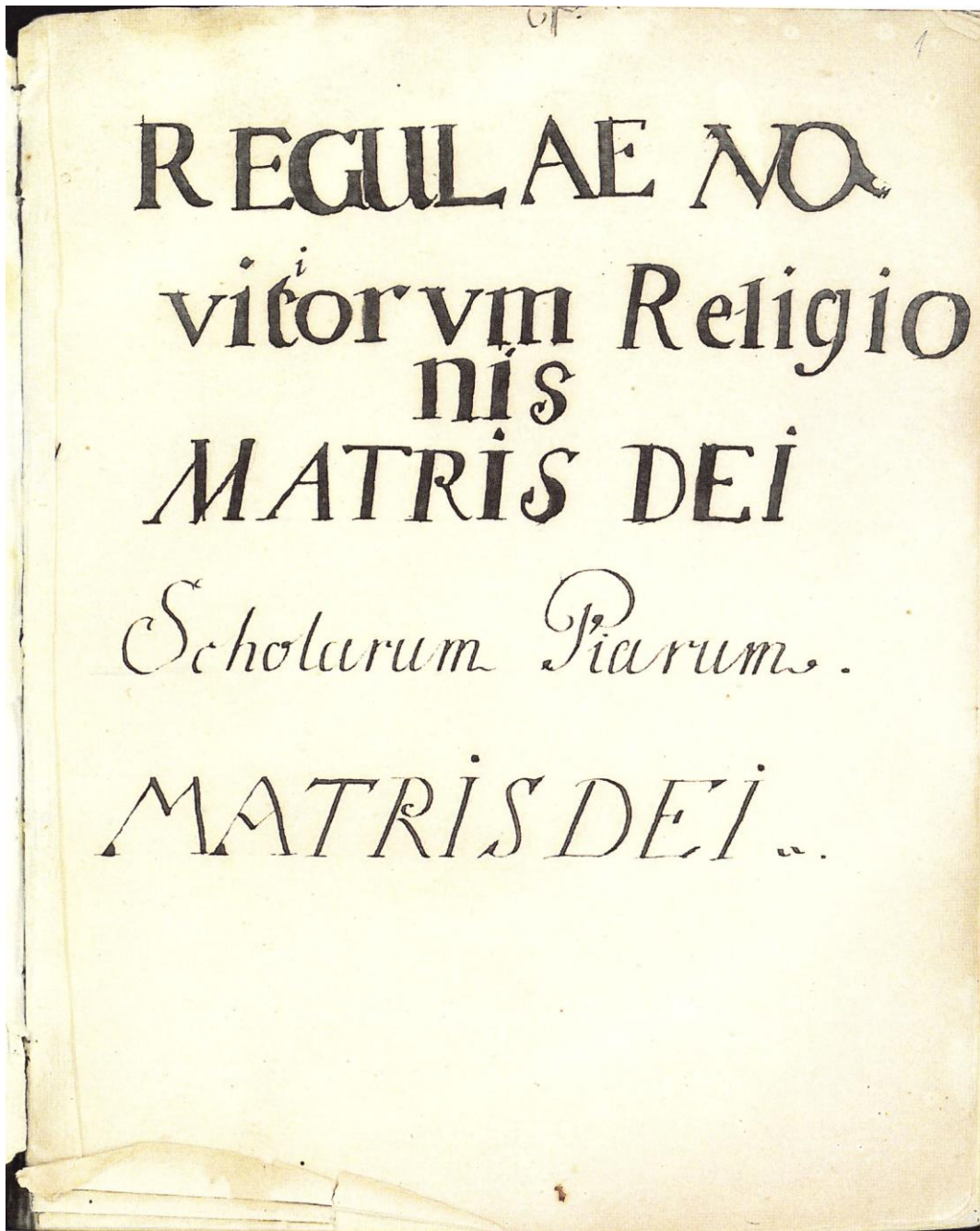

Universim 133.

Vidi libram hanc in Vist. Canon. die 19. Septembris 1765.
Premias Alce. v. f. Protyz

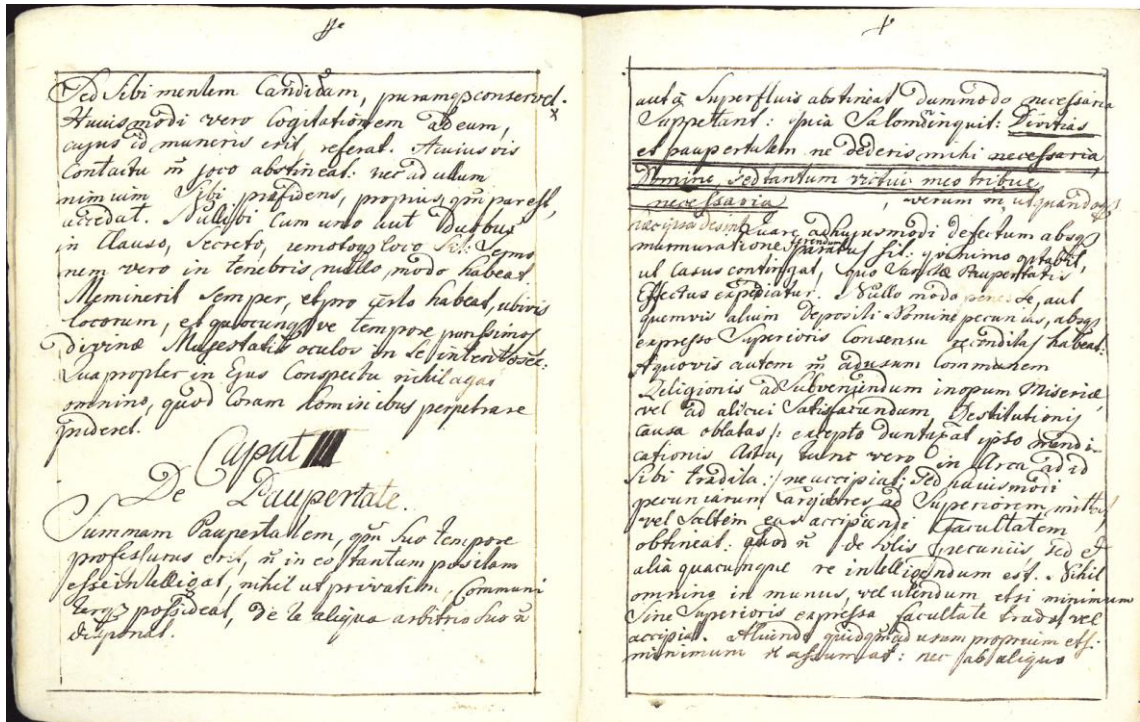
Uloženo ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod signaturou F1.

Příloha 9: Regule piaristického řádu

Uloženo ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod signaturou F8.

Příloha 10: Regule piaristického řádu – text.

Uloženo ve Vlastivědném muzeu Kyjov pod signaturou F 8.